

MODEL

DOSTĘPNEJ SZKOŁY

SPIIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE	9
2	INSTRUKCJA WDROŻENIA MODELU	12
2.1	CO ZAWIERA MODEL W POSZCZEGÓLNYCH: POZIOMACH, OBSZARACH, STANDARDACH?	13
2.2	OD CZEGO ZACZAĆ PRACĘ Z MODELEM?	13
2.3	OD CZEGO ZACZAĆ ZWIĘKSZANIE DOSTĘPNOŚCI?	15
3	DEFINICJE	16
4	POZIOM PODSTAWOWY MDS	24
4.1	OBSZAR ARCHITEKTONICZNY	24
	STANDARD DOSTĘPNOŚCI DOJŚCIA DO OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH	25
	STANDARDY DOSTĘPNOŚCI BUDYNKU GŁÓWNEGO	27
	Standard dostępności wejść do budynku	27
	Standard dostępności szatni	34
	Standard dostępności komunikacji poziomej	35
	Standard dostępności komunikacji pionowej	39
	Standard dostępności sal lekcyjnych	42
	Standard dostępności sal sportowych	44
	Standard dostępności sal rewalidacyjnych	45
	Standard dostępności stołówki szkolnej	46
	Standard dostępności świetlicy szkolnej	47
	Standard dostępności biblioteki szkolnej	47
	Standard dostępności pomieszczeń sanitarnych	48

4.2

OBSZAR TECHNICZNY

51

Standard dostępności wyposażenia sal lekcyjnych	51
Standard dostępności ciągów komunikacyjnych	53
Standard dostępności pomieszczeń świetlicowych	53
Standard dostępności stołówki szkolnej	55
Standard dostępności biblioteki szkolnej	55
Standard dostępności gabinetu profilaktyki zdrowotnej	56
Standard dostępności gabinetów specjalistycznych	57
Standard dostępności przestrzeni wyciszenia	58
Standard bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ewakuacji	59

4.3

OBSZAR EDUKACYJNO-SPOŁECZNY

60

WSPARCIE I REALIZACJA INDYWIDUALNYCH POTRZEB EDUKACYJNYCH	60
Standard rozpoznawania indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów	61
Standard realizacji ukierunkowanego wsparcia	62
Standard rozpoznawania indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów, prowadzenia oceny funkcjonalnej i konsultacji szkolnych	64
Standard w zakresie przygotowania i ewaluacji wsparcia dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	67
Standard prowadzenia zajęć edukacyjnych	68
Standard indywidualizacji procesu kształcenia	69
Standard w zakresie wsparcia dodatkowej osoby dorosłej: nauczyciela współorganizującego proces kształcenia uczniów, specjalisty, pomocy nauczyciela	70
Standard prowadzenia rewalidacji oraz zajęć socjoterapeutycznych i resocjalizacyjnych	71
Standard udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom	71
Standard udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla rodziców	72
Standard organizacji zajęć realizowanych indywidualnie/ w małej grupie uczniów i indywidualizowanej ścieżki kształcenia	73
Standard w zakresie stosowania alternatywnych i wspomagających metod i form komunikacji oraz wsparcia wizualnego	74

OPIEKA I WYCHOWANIE	75
Standard organizacji działań wychowawczo-profilaktycznych	75
Standard budowania relacji rówieśniczych	76
Standard organizacji zajęć opiekuńczych w dni wolne od zajęć dydaktycznych	76
Standard zajęć świetlicowych	77
Standard opieki w trakcie przerw	78
Standard organizacji zajęć dodatkowych, rozwijających zainteresowania	79
Standard pracy stołówki szkolnej, z uwzględnieniem diet specjalistycznych	81
Standard organizacji działań z zakresu profilaktyki zdrowia oraz organizacji gabinetu profilaktyki zdrowotnej	82
Standard organizacji wycieczek i wyjść szkolnych	83

4.4

OBSZAR ORGANIZACYJNY

84

ORGANIZACJA I PROCEDURY	84
Standard działalności lidera dostępności	85
Standard opracowania i wdrożenia Indywidualnego Planu Poprawy Dostępności Szkoły	86
Standard współpracy z organem prowadzącym	87
● Procedura przekazywania środków	88
Standard tworzenia/modyfikacji wewnętrznych dokumentów szkolnych (procedur) na potrzeby poprawy dostępności	89
Standard zapewniania dostępności w miejscu niedostępnym	90
Działania pracowników szkoły w zakresie realizacji potrzeb edukacyjnych uczniów	91
● Standard działania wszystkich nauczycieli	91
● Standard działania pomocy nauczyciela	92
Standard przydzielania wsparcia wynikającego z Indywidualnego Planu Edukacyjno-Terapeutycznego	93
Standard zatrudniania specjalistów	97
Standard zatrudniania personelu medycznego w szkole	100
Standard współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi	101

KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE 102

Standard podnoszenia świadomości kadry w zakresie dostępności i edukacji dla wszystkich 102

Standard identyfikacji i analizy potrzeb szkoleniowych w obszarze związanym ze zwiększaniem dostępności 103

Standard podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadry 105

DOSTĘPNOŚĆ CYFROWA I INFORMACYJNA 106

Standard dostępności cyfrowej i informacyjnej 106

DOWÓZ DZIECI DO SZKÓŁ 108

Standard monitorowania potrzeb i informowania o dowozach 108

Standard organizacji dowozu 109

Standard w zakresie środków technicznych i wyposażenia pojazdów 110

Standard opieki w trakcie dowozów 111

5 POZIOM ŚREDNI MDS 112

5.1 OBSZAR ARCHITEKTONICZNY 112

STANDARD DOSTĘPNOŚCI DOJŚCIA DO OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH 112

STANDARDY DOSTĘPNOŚCI BUDYNKU GŁÓWNEGO 114

Standard dostępności wejść do budynku 114

Standard dostępności szatni 115

Standard dostępności komunikacji poziomej 115

Standard dostępności komunikacji pionowej 117

Standard dostępności sal lekcyjnych 121

Standard dostępności sal sportowych 123

Standard dostępności sal rewalidacyjnych 124

Standard dostępności świetlicy szkolnej 125

Standard dostępności biblioteki szkolnej 125

Standard dostępności pomieszczeń sanitarnych 125

STANDARD DOSTĘPNOŚCI OTOCZENIA OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH 128

– TERENY SPORTOWE I REKREACYJNE

5.2 OBSZAR TECHNICZNY

129

Standard dostępności wyposażenia sal lekcyjnych	129
Standard dostępności ciągów komunikacyjnych	131
Standard dostępności pomieszczeń świetlicowych	131
Standard dostępności stołówki szkolnej	132
Standard dostępności biblioteki szkolnej	132
Standard dostępności gabinetów specjalistycznych	133
Standard dostępności przestrzeni do prowadzenia zajęć w sferze motorycznej, sensorycznej i poznawczej	134
Standard dostępności przestrzeni wyciszenia	135
Standard bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ewakuacji	136

5.3 OBSZAR EDUKACYJNO-SPOŁECZNY

137

WSPARCIE I REALIZACJA INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIÓW

137

Standard w zakresie dostosowania formy zajęć rewalidacyjnych i z pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez realizację ich w mniejszych grupach lub indywidualnie	137
Standard realizacji dodatkowych (ponad wymiar określony w prawie) zajęć z języka polskiego dla dzieci, które dotychczas uczęszczały do szkół poza granicami Polski	138

OPIEKA I WYCHOWANIE

139

Standard organizacji zajęć sportowych	139
Standard realizacji zajęć pozalekcyjnych, dodatkowych, rozwijających zainteresowania, prowadzonych przez osoby, które nie są pracownikami szkoły	139
Standard organizacji działań z zakresu profilaktyki zdrowia oraz organizacji gabinetu profilaktyki zdrowotnej	140

5.4 OBSZAR ORGANIZACYJNY

141

ORGANIZACJA I PROCEDURY

141

Standard dostępności szkoły jako miejsca pracy	141
Standard zatrudniania specjalistów	142
Standard zatrudniania personelu medycznego w szkole	142
Standard pracy zespołu pomocy doraźnej	142

Standard ewaluacji realizacji IPE, IPPD i /lub wcześniej wprowadzonych rozwiązań/ strategii w obszarze realizacji indywidualnych potrzeb edukacyjnych	144
KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE	145
Standard podnoszenia świadomości kadry w zakresie niwelowania barier w procesie edukacji	145
Standard podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadry	145
DOWÓZ DZIECI DO SZKÓŁ	146
Standard organizacji dowozu	146
6 POZIOM ZAAWANSOWANY MDS	147
6.1 OBSZAR ARCHITEKTONICZNY	147
STANDARD DOSTĘPNOŚCI DOJŚCIA DO OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH	148
STANDARDY DOSTĘPNOŚCI BUDYNKU GŁÓWNEGO	148
Standard dostępności wejść do budynku	148
Standard dostępności szatni	148
Standard dostępności komunikacji poziomej	148
Standard dostępności komunikacji pionowej	150
Standard dostępności sal lekcyjnych	151
Standard dostępności sal sportowych	151
Standard dostępności biblioteki szkolnej	151
Standard dostępności sal rewalidacyjnych	152
Standard dostępności pomieszczeń sanitarnych	152
6.2 OBSZAR TECHNICZNY	153
Standard dostępności wyposażenia sal edukacyjnych	153
Standard dostępności ciągów komunikacyjnych	155
Standard dostosowania pomieszczeń świetlicowych	155
Standard dostępności stołówki szkolnej	156
Standard dostępności biblioteki szkolnej	156
Standard dostępności gabinetów specjalistycznych	156

	Standard dostępności przestrzeni wyciszenia	156
	Standard bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ewakuacji	157
6.3	OBSZAR EDUKACYJNO-SPOŁECZNY	158
	WSPARCIE I REALIZACJA INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIÓW	158
	Standard wymiany doświadczeń z innymi szkołami w zakresie edukacji włączającej	158
	Standard wsparcia merytorycznego z zakresu edukacji włączającej – działania pozaszkolne	159
	Standard organizacji warsztatów, grupy wsparcia dla rodziców i rodzin	159
	Standard powoływania i funkcjonowania Centrum Wsparcia Edukacji Włączającej	159
	OPIEKA I WYCHOWANIE	160
	Standard zajęć opiekuńczych w okresach feryjnych „Lato/Zima w mieście”	160
6.4	OBSZAR ORGANIZACYJNY	161
	ORGANIZACJA I PROCEDURY	161
	Standard zatrudniania specjalistów	161
	Standard zatrudniania w szkole osób niebędących nauczycielami, a świadczących indywidualne wsparcie dla uczniów	162
	Standard współdzielenia zasobów	163
	KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE	163
	Standard dzielenia się wiedzą i rozwiązaniami w zakresie zwiększania dostępności i pracy z różnorodną grupą uczniów	163
	DOWÓZ DZIECI DO SZKÓŁ	164
	Standard organizacji dowozu	164
7	SPIS UŻYWANYCH SKRÓTÓW	165
8	SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	167

WPROWADZENIE

Celem wdrożenia prezentowanego Modelu Dostępnej Szkoły (MDS), jest poprawa dostępności szkół podstawowych poprzez eliminowanie barier w różnych obszarach: architektonicznym, technicznym, edukacyjno-społecznym, związanym z organizacją, procedurami i zatrudnieniem oraz kompetencjami kadry.

Model zakłada stopniowe osiągnięcie przez szkoły zdefiniowanych poziomów dojrzałości.

POZIOM PODSTAWOWY

Poziom podstawowy oznacza, że szkoła, dążąc do pełnej i realnej indywidualizacji procesu kształcenia, realizuje przepisy polskiego prawa oświatowego oraz postanowienia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (zwanej dalej Konwencją).

POZIOM ŚREDNI

Poziom średni, uwzględnia wprowadzenie szeregu dodatkowych rozwiązań, m.in. w zakresie podnoszenia świadomości,

umiejętności i kwalifikacji pracowników, wyposażenia, podnoszenia dostępności architektonicznej, a także zastosowania kompleksowych narzędzi w wymiarze organizacyjno-finansowym.

POZIOM ZAAWANSOWANY

Poziom zaawansowany obejmuje innowacje, których wdrożenie nie wynika bezpośrednio z obowiązków szkół i organów prowadzących ujętych w przepisach, natomiast w znaczący sposób podnosi jakość edukacji.

W przedstawionym Modelu, dostępność rozumiana jest jako kompleksowy i stały proces wymagający ciągłej refleksji, monitorowania potrzeb i efektów.

W skutek prowadzonych działań, szkoła osiąga gotowość do wdrażania rozwiązań skoncentrowanych na uniwersalnym projektowaniu w edukacji i przyjęcia ucznia niezależnie od specyfiki jego indywidualnych potrzeb. Obszary przedstawione w niniejszym Modelu mają charakter komplementarny.

Samo zwiększenie dostępności architektonicznej czy wyposażenie szkoły w sprzęt lub rozwiązania techniczne, nie zagwarantuje poprawy jakości edukacji czy faktycznego włączenia dziecka ze specjalnymi potrzebami, w życie społeczności szkolnej. Analogicznie, wprowadzenie rozwiązań z obszaru podnoszenia kwalifikacji i kompetencji, edukacji i wychowania czy rozwiązań organizacyjnych, bez jednoczesnego podjęcia działań skoncentrowanych na zwiększeniu dostępności architektonicznej i zakupie niezbędnego wyposażenia, może nie przynieść oczekiwanych efektów. Dlatego właśnie, w Modelu zaprezentowano podejście holistyczne, gdyż tylko takie gwarantuje faktyczne zwiększenie dostępności szkoły.

Opisane w Modelu, przypisane do poszczególnych obszarów, zoperacjonalizowane standardy, mają pomóc w określeniu, na jakim etapie zwiększania dostępności znajduje się szkoła. Taka parametryzacja podejścia, nie oznacza jednak, że podejmowane działania nie powinny być zindywidualizowane

i odpowiadać na potrzeby konkretnej szkolnej społeczności. Spełnienie standardów i realizacja przypisanych do nich wskaźników na poziomie podstawowym zagwarantują, że w szkole zniwelowane zostaną oczywiste bariery i wyeliminowane rozwiązania, których istnienie jest sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa. Jednak nawet na poziomie podstawowym konieczność spełniania wymogów, nie oznacza zastosowania w każdej placówce identycznych rozwiązań – w przypadku jednej szkoły, niezbędny okaże się zakup krzesel, w przypadku innej, pomalowanie ścian, przeszkolenie kadry lub wprowadzenie zmian w sposobie opracowywania, wdrażania i ewaluacji IPET. Rozwiązania proponowane na wyższych poziomach wychodzą z podobnej logiki – kluczowe jest „szycie rozwiązań na miarę”, dostosowanie planowanych działań do indywidualnych potrzeb danej społeczności szkolnej.

Nierozłącznymi elementami modelu są dwa narzędzia badawcze – kwestionariusz autodiagnozy i kwestionariusz audytu. Przeprowadzenie autodiagnozy pomaga we wstępnym rozpoznaniu potrzeb i ocenie funkcjonujących rozwiązań pod kątem zapewniania dostępności. Audyt zaś, pozwala na kompleksową ocenę czy szkoła spełnia wymagania określone w standardach przewidzianych dla danego poziomu. Każde z tych narzędzi, może być przez szkołę wykorzystywane wielokrotnie w celu oceny oraz sprawdzenia, na ile prowadzone działania, faktycznie przybliżyły

szkołę do osiągnięcia kolejnego poziomu dojrzałości. A także, co jeszcze powinno zostać zrobione. Dzięki takiemu podejściu, zwiększanie dostępności staje się stałym procesem wpisanym w życie szkoły.

Model Dostępnej Szkoły opiera się na wielu wartościach i zasadach, które przekrojowo pojawiają się we wszystkich obszarach. W centrum prowadzonych działań jest uczeń, jego potencjał i indywidualne potrzeby, prawo do równego traktowania i włączenia w społeczność. Dla sukcesu wdrażania Modelu i osiągnięcia kolejnych poziomów dojrzałości, kluczowa jest jednak współpraca. Zwiększanie dostępności to bowiem proces wymagający zaangażowania wszystkich aktorów szkolnego życia – kadry zarządzającej szkołą, organu prowadzącego, kadry pedagogicznej i niepedagogicznej, specjalistów, rodziców i opiekunów, a wreszcie, samych uczniów. Dostępna Szkoła nie działa w próżni – wdrożone praktyki służą całej społeczności, która bezpośrednio i pośrednio korzysta z wypracowanych rozwiązań, wpływając tym samym na tworzenie bardziej przyjaznego, włączającego i świadomego potrzeby zwiększania dostępności społeczeństwa.

Prezentowana wersja Modelu ma charakter testowy i dedykowana jest pilotażowi, realizowanemu w ramach konkursu nr POWR.04.01.00-IZ.00-00-021/18, w ramach Osi Priorytetowej IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, Działania 4.1 Innowacje społeczne Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Wnioski płynące z testowania modelu, posłużą przygotowaniu jego ostatecznej, przeznaczonej do upowszechniania wersji.

Model Dostępnej Szkoły skierowany jest do wszystkich aktorów szeroko rozumianego procesu edukacji – osób fizycznych i prawnych. Dla zachowania jasności przekazu, w Modelu zastosowano terminologię ogólną, niewyróżniającą w sposób znaczący płci odbiorców i odbiorczyń Modelu. Należy jednak pamiętać, iż ilekroć w Modelu wspomniana jest kadra pedagogiczna i niepedagogiczna, dyrektorzy, przedstawiciele organów prowadzących, nauczyciele, pedagogzy, asystenci, a w końcu także uczniowie, rodzice i członkowie społeczności lokalnej, należy przez to rozumieć zarówno kobiety, jak i mężczyzn, dziewczynki i chłopców, albowiem płeć nie powinna być czynnikiem różnicującym w dostępie do edukacji i pracy.

INSTRUKCJA WDROŻENIA MODELU

Model Dostępnej Szkoły został przygotowany i podzielony na trzy poziomy dojrzałości (podstawowy, średni, zaawansowany). Każdy poziom definiują cztery obszary:

ARCHITEKTONICZNY

EDUKACYJNO – SPOŁECZNY

TECHNICZNY

ORGANIZACYJNY

Obszary zostały omówione na podstawie konkretnych standardów, których spełnienie jest niezbędne dla osiągnięcia przez szkołę wybranego poziomu dojrzałości. W treści modelu zostały wskazane rozwiązania wymagane oraz zalecane. Podział na poziomy oraz określenie standardów, ma na celu stopniowe osiągnięcie pożądanego

stanu dojrzałości szkoły oraz eliminację zjawiska dostępności pozornej. Zwiększanie dostępności jest procesem długotrwałym i wymagającym cyklicznej analizy zmieniających się potrzeb, wdrażania odpowiednich, a także ewaluacji już funkcjonujących rozwiązań, w każdym ze wskazanych obszarów, w sposób komplementarny.

2.1

CO ZAWIERA MODEL W POSZCZEGÓLNYCH: POZIOMACH, OBSZARACH, STANDARDACH?

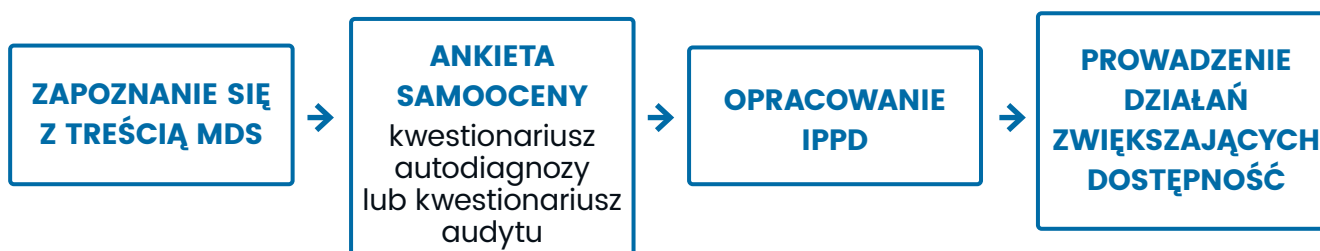
Na każdym poziomie, dla każdego z obszarów określono standardy, a w nich kryteria. W standardach opisano rozwiązania, których wdrożenie i prawidłowe funkcjonowanie, zwiększa dostępność szkoły. Założone kryteria należy traktować jako pewne minimum, zakres i forma dostosowań, powinny być uzależnione od potrzeb oraz specyfiki szkoły i jej otoczenia. Poza wymaganiami obligatoryjnymi,

w poszczególnych standardach zawarte są dodatkowe zalecenia. Podczas planowania wdrożenia na wybranym poziomie, warto wziąć pod uwagę rozwiązania określone jako „zalecane” – myśląc o dalszym zwiększaniu dostępności w placówce. Szkoła, planująca osiągnąć kolejny poziom dojrzałości np. średni, musi spełniać także wymagania określone jako zalecenia dla poziomu podstawowego.

2.2

OD CZEGO ZACZĄĆ PRACĘ Z MODELEM?

PROCES ZWIĘKSZANIA DOSTĘPNOŚCI Z WYKORZYSTANIEM MDS MOŻNA PODZIELIĆ NA KILKA ETAPÓW, KTÓRE PRZEDSTAWIA PONIŻSZA GRAFIKA:

1 Zapoznanie się z treścią MDS,

a w szczególności z kryteriami określonymi dla poszczególnych standardów. Poznanie wymagań oraz zaleceń, usprawni przeprowadzenie weryfikacji już posiadanych rozwiązań oraz wytypowanie działań niezbędnych do wdrożenia.

2 Ankieta samooceny (kwestionariusz autodiagnozy) oraz kwestionariusz audytu,

to narzędzia służące do identyfikacji występujących barier. Pozwalają porównać zasoby i rozwiązania funkcjonujące w szkole, z wymaganiami określonymi w standardach.

A. Autodiagnoza ma na celu wstępne rozeznanie posiadanych zasobów i potrzeb szkoły w zakresie dostępności.

B. Audyt, pozwala na bardziej szczegółowe zbadanie funkcjonujących w szkole rozwiązań w obszarze dostępności, oraz weryfikację tego, czy standard dla danego poziomu jest w placówce spełniony. Narzędzie ułatwia identyfikację posiadanych oraz brakujących rozwiązań. Pozwala także zebrać informacje na temat szkoły, które można porównać z zapisanymi w modelu standardami. Ponadto audyt może wyłonić konieczność wdrożenia rozwiązań, bezpośrednio niewskazanych w modelu, a niezbędnych z punktu widzenia konkretnej szkoły – co także należy opisać na etapie przeprowadzenia audytu.

3 Indywidualny plan poprawy dostępności (IPPD), to dokument opracowany na podstawie wyników autodiagnozy, audytu dostępności, a także w oparciu o założenia przedstawione w modelu.

W IPPD należy wskazać standardy, które szkoła planuje spełnić, uwzględniając potrzeby i specyfikę szkoły oraz organu prowadzącego. IPPD powinien zawierać również harmonogram, szacunkowe koszty wdrożenia planowanych działań, a także zidentyfikowane i potrzebne zasoby. W IPPD szkoła może zaplanować inne, literalnie niewskazane w modelu rozwiązania, służące do osiągnięcia efektów założonych w danym obszarze.

Wskazane w ramach poszczególnych standardów procedury i dokumentacja formalna, stanowią przykłady i propozycje działań. Dopuszczalne jest zastosowanie już istniejących w placówce rozwiązań – w tym procedur i dokumentów pozyskanych przez szkołę w ramach wymiany dobrych praktyk pomiędzy szkołami, jeżeli konsumują one merytoryczne założenia standardu. Oznacza to, że szkoła wprowadzając zmiany w stosowanych procedurach czy dokumentach, jedynie w sytuacji, kiedy nie wypełniają one opisanych w MDS standardów. Ponadto dopuszczalne jest, aby jedna stosowana przez szkołę procedura, realizowała kilka opisanych niżej standardów.

2.3 OD CZEGO ZACZAĆ ZWIĘKSZANIE DOSTĘPNOŚCI?

Jak wskazano wyżej, rozwiązania należące do poziomu podstawowego (najniższego) są kluczowe, a ich funkcjonowanie w szkole pozwala zapewnić minimalną dostępność osobom o specjalnych potrzebach, które są lub mogą pojawić się w placówce.

Założenie poprawy dostępności w wymiarze architektonicznym, wymaga spełnienia obligatoryjnych zapisów standardu poziomu podstawowego. Liczba dostępnych sal lekcyjnych powinna być dostosowana do liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami, uczęszczających do szkoły.

Szkoła dążąca do osiągnięcia wyższych poziomów dojrzałości, w pierwszej kolejności powinna zapewnić wdrożenie i funkcjonowanie standardów określonych na obligatoryjnym poziomie podstawowym. Jednocześnie, planując zwiększanie dostępności, w szczególności w obszarze architektonicznym i technicznym, należy poddać analizie możliwość przeprowadzenia remontów czy modernizacji z uwzględnieniem kryteriów zalecanych oraz wskazanych na poziomie wyższym.

PRZYKŁAD

Modernizując schody wejściowe czy klatkę schodową, która nie spełnia kryteriów

poziomu podstawowego, warto rozważyć modernizację z uwzględnieniem kryteriów opisanych na poziomie wyższym. Analiza powinna uwzględniać specyfikę szkoły, plany oraz posiadane zasoby.

Na wstępnym etapie wdrażania MDS, kluczowe jest także zapewnienie efektywności korzystania z przysługujących szkole subwencji, wynikających z liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

PRZYKŁAD

Konieczne jest zawarcie porozumienia między organem prowadzącym a szkołą, w zakresie przekazywania środków na zaspokojenie SPE w wysokości nie mniejszej, niż kwota dodatkowej subwencji/dotacji wpływająca do organu.

Etapowanie wprowadzanych rozwiązań powinno być dostosowane do specyfiki szkoły, zidentyfikowanych potrzeb oraz posiadanych zasobów. Na etapie analizy wskazane jest nawiązanie współpracy z otoczeniem szkoły. Kluczowe jest zaangażowanie uczniów i rodziców w proces zwiększania dostępności.

DEFINICJE

DOSTĘPNOŚĆ

Dostęp do form i narzędzi nauczania zgodnych z potrzebami wszystkich uczniów, w tym uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. To także dostęp do specjalistycznej wiedzy, kompetencji i umiejętności nauczycieli oraz specjalistów podnoszących kwalifikacje w zakresie edukacji włączającej. Oznacza również dostępność do szkoły w aspekcie transportowym, architektonicznym, dostosowania przestrzeni szkolnej dla wszystkich korzystających z niej osób (uczniów, rodziców i nauczycieli), w tym osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

DIAGNOZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO UCZNIÓW (DPRU)

Dokument zawierający diagnozę predyspozycji, możliwości i umiejętności uczniów wybitnie zdolnych – w tym, wybitne osiągnięcia udokumentowane przez rodziców ucznia. Tworzony na podstawie obserwacji, informacji od rodziców, opinii

poradni psychologiczno-pedagogicznej lub zgłoszeń wychowawców/nauczycieli, w celu podjęcia działań ukierunkowanych na rozwój szczególnych umiejętności i zdolności. DPRU stanowi podstawę opinii o predyspozycjach, możliwościach i oczekiwaniach ucznia, przedkładanej dyrektorowi szkoły przez wychowawcę klasy wraz z wnioskiem o zezwolenie na indywidualny program nauki (IPN) i/lub indywidualny toku nauki (ITN).

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

Podjęcie w procesie kształcenia i wychowania, którego celem jest zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich osób uczących się, poprzez zapewnianie im warunków do rozwijania indywidualnego potencjału tak, aby w przyszłości umożliwić im pełnię rozwoju osobistego na miarę swoich możliwości oraz pełne włączenie w życie społeczne. To systemowe, wielowymiarowe i wielokierunkowe podejście do edukacji, nastawione na dostosowanie wymagań edukacyjnych, warunków nauki i organizacji kształcenia do potrzeb i możliwości każdego ucznia, jako pełnoprawnego uczestnika procesu kształcenia¹.

¹ Ministerstwo Edukacji Narodowej, Edukacja włączająca, <https://www.gov.pl/web/edukacja/edukacja-wlaczajaca>, Dostęp: 18.09.2020 r.

INDYWIDUALIZACJA PROCESU KSZTAŁCENIA

Działania podejmowane przez nauczycieli na rzecz uczniów, w ramach których realizowane są szczegółowe rozwiązania wspomagające uczniów w toku lekcji, w zakresie edukacyjnym i terapeutycznym, pozwalające na dostosowanie wybranych form i treści do indywidualnych potrzeb uczniów.

INDYWIDUALNY PLAN POPRAWY DOSTĘPNOŚCI (IPPD)

Dokument, na podstawie którego szkoła realizuje kompleksowe działania w zakresie poprawy dostępności. Określa się w nim m.in.: zasoby materialne i niematerialne szkoły, rozpoznane potrzeby wszystkich uczestników życia szkoły, poszczególne działania, koszty i efekty ich realizacji.

INDYWIDUALNE POTRZEBY EDUKACYJNE (IPE)

Potrzeby wynikające z różnic indywidualnych w rozwoju, indywidualnych zasobów

i możliwości uczniów oraz doświadczanych trudności w uczeniu się. Rozpoznawane w toku nauczania w celu zapewnienia dostępności i równych możliwości uczenia się każdemu dziecku/uczniowi. IPE rozpoznawane są poprzez: konsultacje szkolne, obserwacje pedagogiczne i WOPFU. Prawo oświatowe zawiera otwarty katalog przyczyn, które wskazują, że osoba ucząca się, może mieć indywidualne potrzeby edukacyjne. W szczególności mogą one wynikać ²:

- z niepełnosprawności ³ uczniów niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera i z niepełnosprawnościami sprzężonymi, gdy występują co najmniej dwie z niepełnosprawności wskazanych powyżej,
- z niedostosowania społecznego,
- z zagrożenia niedostosowaniem społecznym,
- z zaburzeń zachowania lub emocji,

² § 2, ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

³ Zgodnie z art. 127 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.) i § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1309).

- ze szczególnych uzdolnień,
- ze specyficznych trudności w uczeniu się,
- z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych,
- z choroby przewlekłej,
- z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych,
- z niepowodzeń edukacyjnych,
- z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi,
- z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi, ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Katalog indywidualnych potrzeb edukacyjnych jest otwarty i obejmuje te, które są istotne dla zaprojektowania wsparcia na terenie szkoły. IPE stanowią podstawę do zapewnienia przez szkołę warunków do nauki i rozwoju uczniów, z wykorzystaniem uniwersalnego projektowania w edukacji oraz uniwersalnych instrumentów wsparcia w toku specjalnej organizacji nauki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNY (IPET) ⁴

Dokument opracowywany na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU). Tworzony dla uczniów na okres, na który zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (jednak nie dłuższy niż etap edukacyjny) przez zespół nauczycieli i specjalistów (np. psycholog, pedagog, terapeuta pedagogiczny), prowadzących zajęcia z uczniem, we współpracy z rodzicami ucznia oraz w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną.

INDYWIDUALNY PROGRAM NAUKI (IPN) ⁵

Dokument opracowywany w szkole (przez nauczyciela danego przedmiotu) lub poza szkołą (we współpracy z nauczycielem prowadzącym zajęcia w szkole wyższego stopnia, doradcą metodycznym, psychologiem, pedagogiem, uczniem) w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązujących zajęć edukacyjnych (na każdym etapie edukacyjnym w każdym typie

⁴ § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2020 r. poz.1309).

⁵ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz. U. poz. 1569).

szkoły). Przygotowywany na wniosek ucznia (pełnoletniego lub za zgodą rodziców), rodziców/prawnych opiekunów, wychowawcy klasy lub nauczyciela prowadzącego zajęcia. IPN realizuje się w toku wybranych zajęć edukacyjnych (w tym, w oddziale programowo wyższym i/lub w innej szkole – także wyższego stopnia, czy też w całości lub części, we własnym zakresie) pod kierunkiem nauczyciela-opiekuna wyznaczonego przez dyrektora szkoły. Zezwolenia na jego realizację udziela dyrektor szkoły na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej i publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Podstawą do jego opracowania jest diagnoza potencjału rozwojowego uczniów (DPRU).

INDYWIDUALNY PROGRAM ZAJĘĆ (IPZ)⁶

Program realizowany w toku zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, opracowywany przez nauczycieli we współpracy z psychologiem. Zawiera cele, metody i formy pracy oraz zakres współpracy z rodzicami, podlega ewaluacji nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym. Wraz z zeszytem obserwacji, stanowi podstawę do opracowania okresowej oceny funkcjonowania uczestnika zajęć.

INDYWIDUALNY TOK NAUKI (ITN)⁷

Proces edukacyjny organizowany przez określony czas, według systemu innego niż obowiązkowe zajęcia edukacyjne. Jego zakres może obejmować jeden, kilka lub wszystkie obowiązujące zajęcia (dotyczy każdego etapu edukacyjnego i każdego typu szkoły). Proces organizowany jest na wniosek ucznia (pełnoletniego lub za zgodą rodziców), rodziców/prawnych opiekunów, wychowawcy klasy lub nauczyciela prowadzącego zajęcia. Może być realizowany w trakcie jednego roku szkolnego, w toku programu nauczania z zakresu dwóch lub więcej oddziałów, gdzie klasyfikacja i promocja ucznia odbywa się w czasie całego roku szkolnego. W ramach ITN, może być realizowany IPN na zasadach określonych w przepisach prawa oświatowego. Zezwolenia na realizację ITN udziela dyrektor szkoły na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej i publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Podstawą do jego opracowania jest diagnoza potencjału rozwojowego uczniów (DPRU).

KOMPETENCJA

Szeroko rozumiana zdolność do podejmowania określonych działań i wykonywania zadań z wykorzystaniem

⁶ § 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. poz. 529).

⁷ Na podstawie rozporządzenia w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki.

efektów uczenia się (wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych), a także własnych doświadczeń. Z tego powodu, kompetencji nie można utożsamiać z efektami uczenia się⁸.

KWALIFIKACJA

Zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji poza formalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący (art. 2 pkt 8 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji)⁹.

OCENA FUNKCJONALNA

Wieloaspektowy proces rozpoznawania zasobów i trudności ucznia oraz oddziałujących na niego czynników środowiskowych, uwzględniający analizę

funkcjonowania (opartą na klasyfikacji ICF, wiedzy o kamieniach milowych w rozwoju dziecka) oraz – o ile została postawiona – diagnozę kryterialną (opartą na klasyfikacji medycznej ICD lub DSM), a także adekwatny i podlegający stałej ewaluacji program wsparcia.

OPINIA

Dokument wydawany przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną (publiczną¹⁰ lub niepubliczną¹¹) na wniosek rodziców. Na podstawie opinii, planuje i organizuje się w szkole m.in. pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Zawiera dane osobowe ucznia, informacje na temat indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, jak i możliwości oraz umiejętności uczniów, a także zalecenia do stosowania w pracy z uczniem dla nauczycieli i rodziców.

ORZECZENIE O POTRZEBIE Kształcenia specjalnego¹²

Dokument opracowany przez zespół

⁸ Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna), <https://efs.men.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/>, Dostęp: 18.09.2020 r.

⁹ Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna), <https://efs.men.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/>, Dostęp: 18.09.2020 r.

¹⁰ Rodzaje, tryb wydawania oraz zawartość opinii wydawanych przez publiczne poradnie określają przepisy § 4-6 rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie działania poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych.

¹¹ Poradnie niepubliczne wydają opinie, o których mowa w przepisach art. 127 ust. 11 oraz opinie, które nie są zastrzeżone w przepisach dla publicznych poradni.

¹² Więcej: §13 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii, wydawanych przez zespoły orzekające w publicznych poradniach psychologiczno - pedagogicznych.

orzekający, działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym specjalistycznej, wydany w trybie postępowania administracyjnego. Zawiera m.in.: dane osobowe ucznia, okres obowiązywania, informacje z jakiego powodu zostaje wydane (np. niepełnosprawność, z konkretnym wskazaniem rodzaju i stopnia), diagnozę oraz zalecenia do pracy z uczniem i rodzicami, jak i zakres współpracy nauczycieli

POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA

Określony w czasie proces, organizowany na terenie szkoły, dotyczący udzielania wsparcia na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r., poz.1280). W organizację PPP zaangażowani są: dyrektor szkoły, wychowawca klasy, nauczyciele i specjaliści. Udzielana jest również nauczycielom i rodzicom, których należy wspierać w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijać ich umiejętności wychowawcze

w celu zwiększania efektywności pomocy udzielanej uczniom.

PRZESTRZEŃ SZKOŁY

W części technicznej w MDS, rozumiana jest jako fizyczne miejsce: budynek szkolny i tereny okołoszkolne, stanowiące obszar, w którym następuje uczenie się, wychowanie, odpoczynek i inne aktywności.

RACJONALNE DOSTOSOWANIE (RD)

Oznacza konieczne oraz stosowne modyfikacje i adaptacje niepociągające za sobą nieproporcjonalnych i niepotrzebnych utrudnień. Są niezbędne w określonych przypadkach dla zapewnienia Osobom z Niepełnosprawnościami (OzN), możliwości egzekwowania i korzystania z wszystkich praw człowieka i fundamentalnych swobód (Konwencja art. 2). W procesie edukacji racjonalne dostosowania, pozwalają na uczenie się w optymalnych warunkach. Cele racjonalnych dostosowań to: wyrównanie szans edukacyjnych uczniów, umożliwienie równego dostępu do edukacji, stworzenie warunków do pełnego i integralnego rozwoju oraz zmniejszenie trudności w funkcjonowaniu psychospołecznym¹³.

¹³ Kompetencje przyszłości, pod. red. S.M. Kwiatkowskiego, https://www.power.gov.pl/media/69359/EDZ20018_Racjonalne_dostosowania_i_modyfikacje_.pdf, Dostęp: 18.09.2020 r.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI CYFROWEJ I INFORMACYJNEJ

Zasady publikacji treści cyfrowych i przekazywania informacji, uregulowane przez „Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020”, służące zapewnieniu OzN dostępu do przekazywanych treści i realizowanych działań (na równi z osobami pełnosprawnymi).

SUBWENCJA OŚWIATOWA

Właściwie, część oświatowa subwencji ogólnej dla Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST). Środki przekazywane JST, na finansowanie zadań oświatowych.

ŚRODKI NIETRWAŁE

Wszelkie materiały i produkty umożliwiające realizację bieżących zadań w odniesieniu do potrzeb uczniów, zarówno w czasie indywidualnego wsparcia, jak i udziału w zajęciach dydaktycznych, tj. np. druk kart pracy, materiały papiernicze, jednorazowe szpatułki logopedyczne, zużywalne pomoce dydaktyczne itd.

UKIERUNKOWANE WSPARCIE (UW)

Wsparcie udzielane uczniom w wyniku oceny funkcjonalnej, mające na celu realizację oddziaływań odpowiadających

potrzebom uczniów, ich grupy rówieśniczej/oddziału, rodziców, społeczności szkolnej i lokalnej. Planowanie i organizację wsparcia określa się w czasie, monitoruje i poddaje ewaluacji w zakresie efektywności realizowanych działań.

UNIWERSALNE INSTRUMENTY WSPARCIA (UIW)

Działania mające na celu realizację wsparcia, z zastosowaniem narzędzi adekwatnych dla rozwoju i osiągnięcia sukcesów w nauce wszystkich uczniów, w ramach pracy dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innej działalności statutowej szkoły. Podejmowane przez nauczycieli, specjalistów, pracowników szkoły, rodziców i społeczności lokalnej.

UNIWERSALNE PROJEKTOWANIE (UP)

Zgodnie z definicją art. 2 Konwencji: „Uniwersalne projektowanie”, odnosi się do takich rozwiązań, które są użyteczne dla wszystkich ludzi, w jak największym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznych zmian. Termin ten odnosi się do produktów, środowisk, programów, usług i nie wyklucza urządzeń pomocniczych dla poszczególnych grup osób z niepełnosprawnościami. Jest stosowane globalnie w trakcie oddziaływania dydaktycznego, wychowawczego i opiekuńczego, w oddziale szkolnym, społeczności szkolnej i lokalnej, z zastosowaniem idei dostępności i równości w edukacji.

UNIWERSALNE PROJEKTOWANIE W EDUKACJI

Oznacza stosowanie uniwersalnych instrumentów wsparcia (UIW), w tym:

A. różnorodnych, polimodalnych środków prezentacji materiału dydaktycznego,

B. elastyczność w zakresie formy prezentowania wiedzy i kompetencji przez uczniów (w formie pisanej, ustnej lub działania praktycznego),

C. stosowanie zróżnicowanych środków motywowania uczniów do pracy oraz stosowanie w pracy dydaktycznej i wychowawczej z uczniami zasady uniwersalnego projektowania, opierającej się na:

- równości w dostępie,
- elastyczności,
- intuicyjności,
- dostępności informacji,
- tolerancji na błędy,
- niskiego poziomu wysiłku fizycznego,
- odpowiedniej przestrzeni i miejsca.

Elementem projektowania uniwersalnego, są racjonalne dostosowania (patrz wyżej). Projektowanie uniwersalne jest stosowane globalnie, w trakcie oddziaływania dydaktycznego, wychowawczego

i opiekuńczego, w oddziale szkolnym, społeczności szkolnej i lokalnej, z zastosowaniem idei dostępności i równości w edukacji.

WCAG (WEB CONTENT ACCESSIBILITY GUIDELINES)

Specyfikacja stworzona przez World Wide Web Consortium (W3C), określająca warunki zapewnienia dostępności cyfrowej stronom internetowym, aplikacjom mobilnym, dokumentom elektronicznym i multimediami.

WIELOSPECJALISTYCZNA OCENA POZIOMU FUNKCJONOWANIA UCZNIĄ (WOPFU)¹⁴

Proces ukierunkowany na realizację oceny funkcjonalnej, realizowany przez zespół nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy z rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem oraz w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną, a także – za zgodą rodziców ucznia – z innymi podmiotami. Ocena ta, jest sporządzana w formie dokumentu, który zawiera m.in. szczegółowe informacje na temat mocnych i słabych stron ucznia i stanowi podstawę do opracowania IPET.

¹⁴ § 6 ust. 9–12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2020 r. poz.1309).

POZIOM PODSTAWOWY

4.1

OBSZAR ARCHITEKTONICZNY

Obligatoryjny poziom podstawowy uważa się za spełniony w przypadku, gdy wypełnione są wszystkie poniższe zapisy - z wyjątkiem punktów oznaczonych jako ZALECANE.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI DOJŚCIA DO OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH

1 Ciągi piesze zapewniają samodzielność poruszania się osobom z ograniczoną mobilnością i percepcją oraz uwzględniają bezpieczeństwo poruszania się użytkowników, w tym m. in.:

A. trasę wolną¹⁵ od przeszkód o szerokości min. 1,8 m¹⁶ (zalecane 2,0 m¹⁷),

B. równą nawierzchnię,

C. poprawne oświetlenie.

2 Jeżeli działka szkolna jest ogrodzona, to furka umożliwia dostęp OzN

poruszającym się na wózkach inwalidzkich (RMI WTB § 42 ust. 2), tj.:

A. szerokość furki wynosi minimum 90 cm,

B. furka otwiera się przynajmniej pod kątem 90o.

3 Przy wejściu do budynku znajduje się „plac przedwejściowy”, w obrębie którego znaleźć można takie elementy jak siedziska czy stojaki na rowery. Elementy te, ustawione są poza trasą wolną od przeszkód, aby nie blokowały dojść do budynku i nie stanowiły zagrożenia dla uczniów z niepełnosprawnościami¹⁸.

¹⁵ Trasa wolna od przeszkód jest to przestrzeń ciągu pieszego i komunikacji wewnątrz budynków, która jest wolna od barier i utrudnień w poruszaniu się oraz pozwala na swobodne wyminięcie się osób ze szczególnymi potrzebami. Przestrzeń potrzebna do poruszania się osób zwana jest „skrajnią trasy wolnej od przeszkód” i wynosi: wysokość: min. 220 cm, szerokość: min. 200 cm dla ciągów zewnętrznych i min. 160 cm dla ciągów komunikacji wewnętrznej. Zaleca się jednak dobór szerokości trasy wolnej od przeszkód z uwzględnieniem natężenia ruchu użytkowników i jego specyfiki np. duża liczba osób poruszających się na wózkach czy przy pomocy chodzików.

¹⁶ Pomimo tego, że RMI WTB § 16 ust. 1, dopuszcza szerokość dojścia o wartości min. 1,5 m, to jednak nie spełnia to warunków wyminięcia się dwóch osób poruszających się na wózku. Stąd na poziomie podstawowym MDS wymaga się szerokości 1,8 m.

¹⁷ Dopuszcza się ograniczenie szerokości chodnika do 1 m na odcinku do 10 m, lub szerokości 1,6 m na odcinku 50 m. Pole mijania ma wymiar nie mniejszy niż szerokość 2m i długość 1,8 m.

¹⁸ N. Ratajczak-Szponik, Dostosowanie polskich szkół z początku XXI wieku do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Wybrane zagadnienia architektoniczno-urbanistyczne, praca doktorska pod kierunkiem prof. dr inż. arch. Elżbiety Trockiej-Leszczyńskiej, s. 80.

- 4 Na terenie działki znajduje się minimum jedno miejsce postojowe przeznaczone dla OzN ¹⁹:

A. powierzchnia miejsca postojowego wymalowana jest na niebiesko i oznaczona symbolem osoby na wózku,

B. wymiary stanowiska wynoszą:

- przy parkowaniu prostopadłym do osi jezdni – co najmniej szerokość 3,6 m i długość 5 m (RMI WTB § 21 ust. 1),
- przy usytuowaniu miejsc postojowych wzdłuż jezdni – co najmniej szerokość 3,6 m i długość 6 m (RMI WTB § 21 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia).

ZALECANE

- 5 Lokalizacja obiektów szkoły uwzględnia:

A. bezpieczeństwo uczniów na trasie dom-szkoła, tj. trasę z ograniczeniem krzyżowania się komunikacji pieszej z kołową, bez przeszkód i utrudnień terenowych,

B. jak najmniejszą odległość do przystanków komunikacji zbiorowej.

- 6 Zagospodarowanie terenu podkreśla dojście do budynku – ciągi piesze mają wyraźną granicę wyczuwalną również przez osoby niewidome poruszające

się z białą laską – tzw. naturalne linie kierunkowe, wyznaczone poprzez zastosowanie obrzeża chodnika (krawężnik, cokół ogrodzenia lub budynku), zmiany faktury nawierzchni lub jej rodzaju (np. trawnik-kostka betonowa – podest drewniany).

Na poziomie podstawowym trasy dojścia do budynku szkoły nie stanowią tej samej trasy dla wszystkich użytkowników.

- 7 Na działce szkolnej komunikacja kołowa zaplanowana jest tak, aby zapewnić bezpieczne warunki do poruszania się

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. 2003 nr 220 poz. 2181) oraz Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690).

uczniów. W tym celu, można wprowadzić wyraźny podział przestrzeni na komunikację pieszą i transport kołowy tak, aby trasy te nie krzyżowały się ze sobą i były od siebie oddalone. Inną metodą jest odizolowanie ciągu pieszego od jezdni poprzez wprowadzenie np. otuliny zieleni²⁰ (**załącznik nr 1**

do MDS - rysunek 1B). W przypadku, gdy nie ma możliwości wprowadzenia w/w rozwiązań, stosuje się różnorodne kolory i materiały na posadzkach, które symbolicznie rozdzielą ruch pieszego od kołowego²¹ (**załącznik nr 1 do MDS - rysunek 1A**).

STANDARZY DOSTĘPNOŚCI BUDYNKU GŁÓWNEGO

STANDARD DOSTĘPNOŚCI WEJŚĆ DO BUDYNKU

- 1 Przynajmniej jedno z wejść do szkoły, jest dostosowane do potrzeb OzN, tj. spełnia kryteria opisane poniżej.
- 2 Uczniowie mogą wchodzić do szkoły przez jedno główne wejście lub inne wejścia, np. z podziałem na wiek dzieci.

Na poziomie podstawowym dopuszczalne jest, aby dla OzN dostosowane było wejście inne niż to, którym wchodzi wszystkie dzieci lub z podziałem na wiek, jednak to rozwiązanie dopuszczalne jest tylko, gdy wykonany audyt wykaże, że nie ma możliwości dostosowania wejścia głównego (np. z powodu ograniczeń terenowych, wytycznych konserwatorskich czy zbyt dużych trudności w poruszaniu się OzN itp.).

W przypadku, gdy nie ma możliwości dostosowania wejścia głównego dla OzN, konieczne jest wyznaczenia czytelnej, dobrze oznakowanej trasy, pozbawionej barier terenowych do najbliższego wejścia, z którego użytkownicy ci mogą korzystać. Trasę tą należy czytelnie oznakować.

- 3 Główne wejście do budynku lub inne alternatywne przeznaczone dla OzN znajduje się na poziomie terenu, a gdy nie jest to możliwe (np. w przypadku przebudowy obiektu) należy rozważyć następujące działania: podniesienie terenu przed wejściem do obiektu poprzez wykonanie chodnika o spadku nie większym niż 5% na większym odcinku (zalecane) lub poprzez schody

²⁰ N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., 81-82.

²¹ Tamże.

z alternatywnymi rozwiązaniami pozwalającymi na dostanie się do obiektu OzN ruchową, np. poprzez zastosowanie pochylni, dźwigu lub platformy pionowej.

- 4 Wśród alternatywnych rozwiązań, najbardziej korzystne jest wykonanie pochylni, gdyż jest to element najbardziej trwały i niewymagający zasilania prądem, ale również opłat za kontrole stanu technicznego.

A. W RMI WTB określony jest procentowy spadek pochylni ²². Na poziomie podstawowym MDS wymagane jest, aby pochylnia miała – niezależnie od wysokości pokonywanej różnicy w terenie czy istniejącego zadaszania – nachylenie nie większe niż 6%.

B. Pochylnia o długości przekraczającej 900 cm, podzielona jest na krótsze odcinki, zastosowane są spoczniki pośrednie o długości nie mniejszej niż 140 cm.

C. Na początku pochylni zapewniona jest płaszczyzna pozioma o długości co najmniej 150 cm, a na zakończeniu powierzchnia o wymiarze nie mniejszym niż 150x150 cm poza polem otwierania skrzydła drzwi wejściowych do budynku [RMI WTB, §71, ust. 3].

D. Szerokość podstawy pochylni wynosi 120 cm, a odległość między przeciwległymi poręczami zawiera się w granicach od 100 cm do 110 cm [RMI WTB, § 71.].

ZALECANE

Przy realizacji pochylni, należy rozważyć zwiększenie szerokości jej podstawy do minimum 200 cm, tak, aby na pochylni mogły się minąć dwie osoby poruszające się na wózkach. Jest to warunek konieczny do wypełnienia standardu poziomu średniego.

E. Pochylnia ma także na bokach krawężniki o wysokości co najmniej 7 cm i obustronne poręcze mocowane na wysokości 75 i 90 cm od płaszczyzny ruchu [RMI WTB, § 298. ust. 4].

F. Ma ona nawierzchnię trwałą, zabezpieczoną przed poślizgnięciem (przy różnych warunkach atmosferycznych), równą i szorstką.

- 5 W przypadku, gdy nie ma możliwości zastosowania pochylni, dostęp OzN ruchową do budynku zapewnia się poprzez urządzenia typu podnośnik lub winda (dźwig osobowy). Zalecanym

²² Przy wysokości pochylni do 15 cm nachylenie może wynosić maksymalnie 15%, powyżej 15 cm, ale nie wyżej niż 50 cm spadek może liczyć 8% lub pod zadaszaniem – 10%, a powyżej 50 cm – 6% lub 8%, gdy pochylnia znajduje się pod zadaszaniem [RMI WB, § 70.].

rozwiązaniem jest zastosowanie dźwigu osobowego jako urządzenia bardziej uniwersalnego.

ZAŁECANE

Przy stosowaniu tego typu urządzeń zapewnia się użytkownikom bezpośrednią możliwość ich obsługi (bez konieczności pomocy osób trzecich). Ważny jest także wymiar urządzeń: platforma ma co najmniej 90x120 cm, zaś kabina windy nie mniej niż 110x140 cm [PN/EN 80-70]. Zalecaną jednak wielkością wskazanych urządzeń jest wymiar nie mniejszy niż 150x150 cm, który umożliwia korzystanie z podnośnika lub windy osobom poruszającym się na każdym rodzaju wózka²³.

- 6 Dostęp do budynku zapewniają także schody i choć są one barierą krytyczną dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, to dla innych użytkowników, w tym osób z niepełnosprawnością wzroku, mogą i tak być istotnym elementem w dostaniu się do wejścia usytuowanego ponad poziomem terenu czy skorzystania z innych kondygnacji w obiekcie. Kształt stopni,

ich wymiar, kolor czy materiał, z jakiego są wykonane, stanowiąc będzie o ich dostosowaniu do potrzeb użytkowników z niepełnosprawnościami.

- A.** Schody są pełne, a nie ażurowe i wykonane z materiałów antypoślizgowych. Stopnie są proste, bez wystających zwisów, nosków i podcięć, aby zminimalizować zagrożenie zaczepienia nogą i możliwości upadku. Na poziomie podstawowym MDS, dopuszczalne są schody „ścięte”, pod warunkiem, że są one sfazowane pod kątem co najmniej 60°, a „najście” jednego stopnia na drugi jest nie większe niż 3,8 cm²⁴.
(załącznik nr 1 do MDS – rysunek 2).

- B.** Wysokość stopni schodów zewnętrznych waha się od 12 do 15 cm, a głębokość jest nie mniejsza niż 35 cm.

- C.** Szerokość schodów zewnętrznych określona w RMI WTB § 68, wynosi minimum 120 cm, ale nie mniej niż wymiar biegu schodów znajdujących się wewnątrz budynku.

ZAŁECANE

Minimalna szerokość biegu wynosi 200 cm.

²³ Building for Everyone. A Universal Design Approach. Booklet 1 – External environment and approach, Centre for Everyone in Universal Design, s.44, <http://universaldesign.ie/Built-Environment/Building-for-Everyone/>, Dostęp: Maj 2020 r.

²⁴ M. Wysocki, Standardy Dostępności CPU, karta 7, na podstawie normy ADAAG.

D. Niezbędne w korzystaniu ze schodów są poręcze sytuowane z obu stron biegu schodowego [RMI WTB § 296]. Wymóg ten powinien zostać spełniony niezależnie od długości biegu schodowego (wysokości różnicy poziomów), pomimo że przepisy określają, że poręcze mają być instalowane tylko przy schodach, których wysokość przekracza 50 cm [RMI WB, §296, ust.1]. W przypadku biegów schodowych, których szerokość jest większa niż 4 m, wymagane jest zastosowanie dodatkowej balustrady pośredniej [RMI WTB., §296, ust. 3.]

E. Wysuniętą poza schody poręcz zakończona jest „w sposób zapewniający bezpieczne użytkowanie” [RMI WTB, §296, ust.5], np. dogięta „na okrągło” w kierunku ściany lub podłoża. Jeżeli poręcz wchodzi w światło skrajni ciągu pieszego, to oznaczona jest kolorem kontrastującym z otoczeniem

(podstawowy poziom kontrastu wynosi 50% LRV, zalecany zaś 70% LRV).

UWAGA: Wartość LRV wylicza się wg wzoru $[(K1-K2)/K1] \times 100 = H$, w którym K1 to najwyższa wartość koloru (współczynnik odbicia światła jaśniejszej powierzchni), K2 to najniższa wartość koloru (współczynnik odbicia światła ciemniejszej powierzchni), H to wartość uzyskanego kontrastu pomiędzy barwami.

F. Na poziomie podstawowym MDS wymagane jest przynajmniej barwne oznakowanie pierwszego i ostatniego stopnia, a w przypadku trzech stopni każdego z nich. Krawędź oznacza się kolorem kontrastowym na poziomie nie mniejszym niż 50% LRV. Pas oznakowania o szer. min 5 cm widoczny jest na stopniu i podstopnicy.

ZALECANE

G. Liczba stopni w biegu wynosi od 3 do 10 (zalecana nieparzysta liczba stopni). [RMI WTB, § 69, ust. 3]. Jeżeli jest ich więcej (np. gdy wejście jest na poziomie 180 cm), wówczas konieczne jest podzielenie schodów spocznikami, których długość wynosi minimum 150 cm.

H. Przed biegiem prowadzonym w dół w odległości 50 cm od krawędzi stopnia

zamontowana jest faktura bezpieczeństwa (ostrzegawcza) o szerokości 60–80 cm z elementami w postaci ściętych kopułek (ściętych stożków) o wys. 5 mm (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek 3**) W w/w elementach zastosowano kolor kontrastowy na poziomie nie mniejszym niż 50% LRV.

I. Profil poręczy zbliżony jest do koła lub owalu, co pozwoli na łatwy chwyt

dłonią. Jego średnica wynosi ok. 3,5–4,5 cm²⁵ (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek 4**). Dopuszcza się przekrój prostokątny z zaokrąglonymi krawędziami. W przypadku, gdy poręcz przytwierdzona jest do ściany lub balustrady, to oddalona jest ona od płaszczyzny pionowej co najmniej 5 cm (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek 5**). Poręcz mocowana jest

od dołu, aby zapewnić pewny chwyt podczas przesuwania dłoni po poręczy.

UWAGA: Jeżeli schody nie spełniają warunków powyżej, ich stan techniczny zagraża bezpieczeństwu użytkowników lub audyt wskaże konieczność przebudowy schodów ZALECANE JEST wykonanie ich w standardzie przedstawionym na poziomie średnim MDS.

7 Elementem strefy wejściowej budynku jest także przedsionek/wiatrołap oraz hol. Biorąc pod uwagę dostępność tych przestrzeni dla OzN, zalecanym rozwiązaniem jest brak przedsionka, gdyż każde drzwi stanowią potencjalną barierę i ograniczenie przestrzeni.

Jednak, ze względów klimatycznych lub z powodów bezpieczeństwa, przedsionki często stanowią część strefy wejściowej. Istotne jest wówczas zapewnienie osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich, bezkolizyjnego manewrowania między zewnętrznymi a wewnętrznymi drzwiami²⁶. Minimalny wymiar tej przestrzeni to 150 x 150 cm, pod warunkiem, że drzwi nie otwierają się do wnętrza przedsionka (tzn. uchylają się na zewnątrz lub są rozsuwane). W przeciwnym wypadku, niezbędna powierzchnia to 150 cm szerokości na 120 cm głębokości powiększone o szerokość każdego skrzydła drzwiowego, które otwiera się do jego wnętrza. Oznacza

to, że jeśli do wnętrza przedsionka otwiera się jedno skrzydło o szerokości 90 cm, wówczas minimalna głębokość przedsionka wynosi 210 cm (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek 6**).

8 Istotne jest także, aby w przestrzeni przedsionka i holu nie znajdowały się żadne elementy, które mogłyby ograniczać poruszanie się użytkowników. Wyeliminowane są progi w drzwiach, stopery na posadzkach czy wycieraczki wystające ponad powierzchnię ruchu na wysokość większą niż 2 cm [RM WTB...]. Nie należy także sytuować wolnostojących tablic, sztalug lub innych elementów, które mogłyby ograniczać poruszanie się użytkowników lub zagrażać ich bezpieczeństwu (chyba że usytuowane są one poza główną przestrzenią komunikacyjną, np. we wnękach).

9 Należy zadbać, aby strefa przedsionka/holu miała zapewniony dostęp do

²⁵ N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., s. 99.

²⁶ Tamże, s. 101.

światła dziennego (np. poprzez zastosowanie przeszkleń ścian i drzwi wejściowych)²⁷. W przypadku braku takiego rozwiązania wymagane jest, aby hol/przedsionek były dobrze oświetlone światłem sztucznym o barwie zbliżonej do światła naturalnego, tak aby zminimalizować kontrast światła między przestrzenią wewnętrzną a zewnętrzną.

rolę pełnią też drzwi wejściowe, które są widoczne, łatwe w obsłudze i mają wymiary umożliwiające swobodne przemieszczanie się użytkowników. Mogą one być jedno lub dwuskrzydłowe, rozwierane lub przesuwne²⁸. Wykluczone są natomiast drzwi wahadłowe lub obrotowe.

10 W zapewnieniu dostępności ważną

A. Minimalna szerokość drzwi to 90 cm (jedno skrzydło).

ZALECANE

Najlepszym wyborem są dwuskrzydłowe drzwi, których szerokość waha się od 120 do 150 cm, w zależności od natężenia ruchu i wymogów przeciwpożarowych. Dopuszczalne jest także sytuowanie obok siebie dwóch par drzwi o szerokości 90 cm. Na poziomie podstawowym MDS

wymagane jest, aby drzwi wejściowe były widoczne dla osób o ograniczonej ostrości i polu widzenia oraz kontrastowały z tłem ściany i posadzki. Barwnie mogą wyróżniać się całe drzwi lub tylko rama/ościeżnica **(załącznik nr 1 do MDS – rysunek 7 i 8)**.

B. Szklane drzwi usytuowane w szklanej ścianie uwidaczniane są np. poprzez zastosowanie koloru lub dodatkowych podziałów drzwi. Zgodnie w przepisami, wszelkie elementy transparentne

(np. ściany i drzwi szklane) oznaczone pasami kontrastującymi „wizualnie z tłem oglądanym w obu kierunkach i we wszystkich warunkach oświetleniowych”²⁹. Pasy na szklanych elementach, mogą mieć

²⁷ W przypadku zastosowania drzwi przesuwnych powinny one być zaopatrzone w automatykę. W czasie ewakuacji drzwi otwierają się automatycznie.

²⁸ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 17 czerwca 2011 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane metra i ich usytuowanie (Dz.U. 2011 nr 144 poz. 859), §23, ust. 2.

²⁹ Building for Everyone. A Universal Design Approach. Booklet 2 – Entrances and horizontal circulation, Centre for Everyone in Universal Design, s. 50, <http://universaldesign.ie/Built-Environment/Building-for-Everyone/>, Dostęp: Maj 2020 r.

różną formę: linii, kwadratów, kół, symboli czy motywów dekoracyjnych. Istotne jest, aby zlokalizowane były one na dwóch poziomach, tj. 150-200 cm (pierwszy pas) oraz 85-105 cm (drugi pas), a ich grubość minimalna wynosiła 10 cm (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 9**). Należy w tym miejscu podkreślić, że wprowadzanie oznaczeń w kolorze jasnoszarym (mlecznym), nie daje

oczekiwanego efektu (przy jasnym świetle mleczne oznakowania nie są widoczne).

C. W obiektach szkolnych unika się montowania drzwi całkowicie przeszklonych (bezzramowych). Warunkiem stosowania takich drzwi jest wykonanie ich ze szkła bezpiecznego, a skrzydło drzwi musi być u dołu zabezpieczone metalowym wzmocnieniem do wysokości min. 30 cm.

ZALECANE

D. Alternatywnie zamiast drzwi całkowicie przeszklonych można stosować częściowe przeszklenie (panel wizyjny). Jest to dobre rozwiązanie, bo umożliwia użytkownikom wejrzenie, co znajduje się po drugiej stronie drzwi oraz stanowi dodatkowe źródło światła dziennego. Zalecana strefa przeszklenia znajduje się pomiędzy 40 a 160 cm powyżej poziomu podłogi, ma szerokość co najmniej 15 cm i oddalona jest od przedniej krawędzi drzwi nie więcej niż 20 cm³⁰.

E. Ważne jest dobranie odpowiedniego urządzenia otwierającego. Uchwyty i klamki są obsługiwane jedynie przy użyciu jednej ręki, bez konieczności ruchu obrotowego nadgarstkiem oraz mocnego chwytania i ściskania. Prawidłowym rozwiązaniem są tradycyjne klamki (ruchome, „uchwyty

dźwigniowe”), gdyż dla większości ludzi są one łatwiejsze w użytkowaniu – można je np. obsługiwać przy pomocy rąk, łokci, a nawet głowy czy stopy³⁰. Klamki i zamki umieszczone są na wysokości 80-110 cm (standardowo 110 cm) od poziomu gruntu. W szkołach podstawowych preferowane jest umiejscowienie klamki na wysokości 90 cm od posadzki. Klamka lub pochwyt mają kolor kontrastujący w stosunku do skrzydła drzwi.

Alternatywnie, zamiast klamek, mogą być stosowane pochwyt:

- ▶ pionowe i skośne – o długości min. 40 cm – które umieszcza się w odległości 5 cm od framugi drzwi³¹, w sposób umożliwiający chwyt na wysokości 80-110 cm,
- ▶ poziome – mocowane na wysokości

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże, s. 51.

80–110 cm, w odległości nie mniejszej niż 5 cm od framugi drzwi. W przypadku pochwyków na całą szerokość drzwi strefa chwytu jest wyróżniona kolorem lub kształtem (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 10**).

- 11** Główne wejście budynku jest łatwo rozpoznawalne dzięki np. konstrukcji, formie, lokalizacji, oznakowaniu, oświetleniu i doborowi materiałów³². Na poziomie podstawowym można zidentyfikować główne wejście poprzez wprowadzenie koloru lub zmianę okładziny elewacji, a także zadaszenie nad wejściem. Na poziomie podstawowym można również wprowadzić dodatkowe formy przestrzenne, które podkreślą wejście do budynku, takie jak: totemy informacyjne lub ściany naprowadzające na wejście

główne (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 11 i 12**).

- 12** Zarówno we wnętrzu, jak i na zewnątrz budynku ustawione są ławki tak, aby osoba słabowidząca mogła poczekać na akomodację wzroku do istniejących warunków.
- 13** Dostępność przestrzeni strefy wejścia zapewniają też materiały wykończeniowe i kolorystyka. Stosowane są posadzki antypoślizgowe, łatwo zmywalne i nieodbijające światła (matowe). Między posadzką a ścianą wymagane jest zapewnienie czytelnego kontrastu kolorystycznego (na poziomie LRV $\geq 30\%$), tak aby osoba niedowidząca mogła ocenić wielkość przestrzeni oraz granicę między płaszczyzną pionową a poziomą.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SZATNI

- 1** Na poziomie podstawowym MDS dopuszcza się brak dostępu do szatni ogólnej osobom poruszającym się na wózkach, ale wymagane jest zorganizowanie dla tych osób miejsca na pozostawienie odzieży wierzchniej w pobliżu wejścia do budynku. Może to być nieduże wydzielone pomieszczenie lub szafka usytuowane

np. w holu budynku (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 13**). Zapewnia się również miejsce na wózki inwalidzkie czy inne sprzęty rehabilitacyjne, które mogą być udostępniane uczniom z niepełnosprawnością na terenie szkoły.

- 2** W przypadku, gdy uczniowie mają wyłącznie do dyspozycji szafka usytuowane

³² P. McKeivitt, Improving the Accessibility of School Buildings, 2012, s. 16–17.

w korytarzach, wówczas konieczne jest zapewnienie możliwości otwarcia szafek z poziomu wózka, tj. na wysokości 40–110 cm. Szafki mają numery w kontrastowym kolorze, aby osoby słabowidzące mogły swobodnie odnaleźć swoją szafkę **(załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 14).**

W przypadku osób niewidomych na poziomie podstawowym MDS umieszcza się opisy z numerem szafki w piśmie wypukłym. Szafki dla osób niewidomych i słabowidzących są lokalizowane w pierwszym szeregu³³.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACJI POZIOMEJ

- 1 Szkoła stosuje rozwiązania oparte na: regularnych układach ścieżek i osiach symetrii przecinających się pod kątem prostym i czytelnych punktach centralnych (orientacji). Układy te, pod warunkiem logicznego usystematyzowania, są możliwe do zrozumienia i opanowania przez OzN wzroku, słuchu, spektrum autyzmu czy z niepełnosprawnością intelektualną. Nie są natomiast wskazane układy złożone, szczególnie takie, które przybierają niezrozumiałe formy geometryczne³⁴. Pożądane jest minimalizowanie odległości, które uczeń musi przemierzać pomiędzy salami. Może to być osiągnięte np. poprzez grupowanie sal dla poszczególnych grup wiekowych.

ZALECANE

Wszystkie pomieszczenia są dostępne dla osób z różnymi niepełnosprawnościami³⁵.

- 2 Jeżeli w strefie ruchu pojawiają się przeszkody lub elementy, które mogą stanowić zagrożenie dla użytkowników, takie jak: urządzenia przeciwpożarowe, elementy konstrukcyjne czy instalacyjne, to są one odpowiednio zabezpieczone i wyróżnione wizualnie (kontrast kolorystyczny).
- 3 Wszystkie elementy wyposażenia znajdujące się poza trasą wolną od

³³ Na poziomie średnim opisy w Braille'u i w piśmie wypukłym powinny znajdować się na wszystkich szafkach.

³⁴ E. Kuryłowicz, P. Johnni, C. Thuresson, Projektowanie uniwersalne. Sztokholm miasto dla wszystkich. Uwarunkowania architektoniczne kształtowania otoczenia wybudowanego przyjaznego dla osób niepełnosprawnych. Wytyczne tworzenia dostępnego i funkcjonalnego otoczenia zewnętrznego, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, Warszawa 2005, s. 90 – 91.

³⁵ Jako minimalną dostępność należy zagwarantować dostęp do sali lekcyjnej, w której prowadzone są zajęcia dla uczniów z SPE. Pozostałe sale będą adaptowane sukcesywnie, gdy w szkole pojawią się dzieci z niepełnosprawnościami.

przeszkód (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 15**).

- 4 W przypadku przedmiotów, które nie są mocowane na stałe, np.: rośliny, siedziska, szafki, tablice informacyjne, sztalugi, kosze na śmieci itp., dopuszczone jest ich umieszczanie pod warunkiem, że nie utrudniają ruchu użytkowników. Wszystkie elementy wyposażenia znajdują się poza trasą wolną od przeszkód. Mogą one być lokalizowane w wydzielonej przestrzeni korytarza lub we wnękach³⁶ (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 16**).
- 5 Wszelkie elementy umieszczone na ścianach (np. tablice informacyjne) nie wystają z lica ściany na odległość większą niż 10 cm³⁷. W przeciwnym razie konieczne jest zabezpieczenie takich elementów cokołem o wysokości 7 cm lub poprzeczką umieszczoną na wysokości 30 cm nad poziomem posadzki.
- 6 Minimalna szerokość drzwi w świetle ościeżnicy wynosi 90 cm [RMI WTB, § 75., ust. 2.], przy czym w przypadku drzwi przeciwpożarowych wymiar ten będzie ulegał zwiększeniu. Jednocześnie jedno skrzydło drzwi nie może być zbyt szerokie, gdyż ich obsługa będzie znacznie utrudniona. Należy stosować drzwi łatwe do otwierania zarówno przez użytkowników wózków inwalidzkich, osoby słabsze fizycznie, np. dzieci w wieku wczesnoszkolnym i OzN kończyn górnych. Zaleca się, aby maksymalna siła, jaką można użyć przy obsłudze drzwi, wynosiła 15 N (zalecana 10 N).
- 7 Posadzki są równe, antypoślizgowe oraz odporne na odkształcenia. W przypadku zaś płaszczyzn pionowych niezbędne jest zastosowanie materiałów, które nie zagrażają użytkownikom przy ich dotykaniu, najlepiej takich, które nie są podatne na uszkodzenia³⁸.
- 8 Istotne jest skontrastowanie ze sobą ścian i posadzek poprzez zastosowanie odmiennych kolorów (LRV min. 50%). Ma to na celu umożliwienie OzN wzroku określenie granicy między płaszczyznami oraz bezpieczne przemieszczanie się wzdłuż korytarza. W przypadku zastosowania podobnej kolorystyki dwóch elementów można wprowadzać na posadzce lub ścianie pasy o szerokości 15 – 30 cm w innej barwie niż obie płaszczyzny (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 17 i 18**).

³⁶ Building for Everyone. A Universal Design Approach. Booklet 2..., s. 30–31.

³⁷ Tamże.

9 Ważnym czynnikiem dostępności strefy komunikacyjnej jest oświetlenie – zarówno sztuczne, jak i naturalne. Najlepszym rozwiązaniem jest zapewnienie dostępu bezpośredniego światła naturalnego do przestrzeni korytarzy. Nie zawsze jednak takie rozwiązanie jest możliwe (np. gdy pomieszczenia usytuowane są z obu stron korytarza). Niewłaściwe sytuowanie przeszkleń może wywoływać efekt olśnienia. Stąd istotne jest prawidłowe rozmieszczenia okien lub zabezpieczenie komunikacji przed niekontrolowanym dopływem promieni słonecznych.

A. Możliwe jest także wprowadzanie

światła naturalnego pośredniego za pomocą dodatkowych przeszkleń w ścianie między pomieszczeniami a korytarzami lub poprzez zastosowanie drzwi z elementami transparentnymi³⁹.

B. Zabronione jest stosowanie ciemnych korytarzy zakończonych przeszklaniem, gdyż może to powodować olśnienie. W przypadku istnienia takich rozwiązań, konieczne jest stałe utrzymanie włączonego światła sztucznego w korytarzach (niezależnie od pory dnia), w celu zmniejszenia kontrastu świetlnego. Możliwe jest także zastosowanie szkła barwionego, żaluzji lub powłok antyrefleksyjnych⁴⁰.

ZALECANE

C. Okna lub szklane płaszczyzny, które bezpośrednio wpuszczają światło słoneczne, rozmieszczone są równomiernie na ścianach bocznych, bądź w płaszczyźnie dachu, gdyż w takim rozwiązaniu nie tworzą się kontrasty świetlne (nie powstają strefy ciemne i jasne).

D. W celu ograniczenia oślepienia światłem dziennym, a także przegrzania

w upalne dni, w oknach znajdują się np. rolety, przesłony zewnętrzne, szyby antyrefleksyjne lub inne rozwiązania ograniczające dostęp promieni światła do przestrzeni korytarza.

10 Światło sztuczne jest rozproszone i rozmieszczone równomiernie w całej przestrzeni korytarza, celu zlikwidowania cieni i kontrastów świetlnych⁴¹ **(załącznik**

³⁸ E. Kuryłowicz, P. Johnni, C. Thuresson, Dz. Cyt., s. 99-100.

³⁹ N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., 291.

⁴⁰ M.A. Duffy, Ocena i modyfikacja otoczenia dla osób słabo widzących, „Zeszyty Tyflogiczne 20”, Polski Związek Niewidomych, Warszawa 2002, s. 36-39.

nr 1 do MDS – rysunek nr 19–24). Jest to szczególnie ważne w przypadku przestrzeni komunikacyjnych, w których nie zapewniono dostępu do światła dziennego.

- 11** Przy kształtowaniu komunikacji ważne są jej parametry, zapewniające przestrzeń manewrową dla użytkowników (np. na wózkach inwalidzkich), a także uwzględniające ewakuację podczas zdarzeń losowych. Dokumenty krajowe oraz standardy europejskie wskazują minimalną szerokość korytarza dla intensywnego ruchu dwustronnego – 180 cm⁴². Możliwe są miejscowe przewężania: do 90 cm na długości 50 cm i do 120 cm na długości 500cm (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 25**).

- 12** Istotnym elementem dostosowania komunikacji poziomej do potrzeb użytkowników z różnymi ograniczeniami psychofizycznymi, są wejścia do pomieszczeń ogólnodostępnych oraz drzwi, które znajdują się na trasach ewakuacyjnych (np. pomiędzy różnymi strefami przeciwpożarowymi lub do klatek schodowych). Wyróżniają się one na tle otoczenia (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 7 i 8**), są łatwe w obsłudze

(lekkie otwieranie) i mają odpowiednią formę, wymiar i elementy budowy (klamki, uchwyty, przeszklenia, materiał).

- A.** Przed drzwiami zapewniona jest powierzchnia manewrowa⁴³ nie mniejsza niż 150x150 cm. Odległość najbliższej przegrody od strony klamki wynosi nie mniej niż 60 cm, tak aby można było swobodnie podejść wózkami i otworzyć drzwi bez konieczności wycofywania się⁴⁴ (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 26**).

- B.** Elementy samozamykające mają możliwość regulacji, co pozwala na dopasowanie ich do miejsca i takich czynników jak np. efekt tarcia spowodowany zawiasami, zamkami czy uszczelkami⁴⁵. W szczególnych sytuacjach można instalować przyciski otwierające zbyt ciężkie drzwi przeciwpożarowe (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 27**). Wymaga to jednak uzgodnień ze służbami przeciwpożarowymi, jakie parametry powinny spełniać przyciski do czasowego otwarcia drzwi na drogi ewakuacyjne.

- C.** Niezwykle ważne jest dobranie właściwych urządzeń otwierających. Zasady kształtowania uchwytów i klamek omówiono

⁴¹ N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., 291.

⁴² E. Kuryłowicz, P. Johnni, C. Thuresson, Dz. cyt., 98.

⁴³ Powierzchnia manewrowa jest to przestrzeń potrzebna do obrotu wózkami inwalidzkimi pod kątem 90 stopni. Minimalny wówczas wymiar powierzchni wynosi 150x150 cm.

⁴⁴ M. Wysocki, Standardy Dostępności CPU, Karta nr 12.

⁴⁵ Building for Everyone. A Universal Design Approach. Booklet..., s.54.

przy drzwiach wejściowych (patrz: s. 23-24)

13 Również ważne w tej przestrzeni są kolory i materiały wykończeniowe. Ściany i podłogi mają matowe wykończenie tak, aby nie powstawało zjawisko oślepienia czy oślepienia światłem sztucznym

i naturalnym (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 28 i 29**).

14 Pomiedzy elementami wyposażenia a tłem zapewniony jest kontrast kolorystyczny o wartości nie mniejszej niż 50% wartości LRV.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACJI PIONOWEJ

1 Trwała dostępność komunikacji pionowej zapewniona jest na poziomie parteru lub innej dostępnej dla wszystkich kondygnacji do: wybranych sal lekcyjnych i innych pomieszczeń, w tym minimum jednej toalety przeznaczonej dla OzN. Dostępność do pozostałych kondygnacji jest zapewniona poprzez zainstalowanie urządzenia/urządzeń, np. schodołazu, umożliwiającego dostęp do wszystkich kondygnacji.

2 Dopuszczalne jest stosowanie innych urządzeń do pokonywania różnic poziomów wysokości niż dźwigi osobowe. Dopuszcza się zastosowanie podnośników pionowych i przyschodowych, jednak te ostatnie nie są zalecane z powodu ich małej funkcjonalności.

W tabeli poniżej wskazano wady i zalety poszczególnych urządzeń.

	WADY	ZALETY
WINDA	<ul style="list-style-type: none"> » Duże urządzenie nie wszędzie można je zamontować » Czasami wymaga budowy fundamentu 	<ul style="list-style-type: none"> » Najkorzystniejsze i najbardziej funkcjonalne – z punktu widzenia użytkowników » Umożliwia samodzielne korzystanie z urządzenia
PODNOŚNIK PIONOWY	<ul style="list-style-type: none"> » Ograniczona funkcjonalność » Konieczność trzymania przycisku podczas jazdy » Przeważnie brak kabiny 	<ul style="list-style-type: none"> » Możliwe podnoszenie od kilku centymetrów do kilku metrów » Nie wymaga budowy fundamentu w przypadku pokonywania różnic wysokości do 1 m » Niższy koszt niż budowa windy
PODNOŚNIK PRZYSCHODOWY	<ul style="list-style-type: none"> » Często wymaga wsparcia w obsłudze » Przy rozłożeniu urządzenie zawęży szerokość ciągu komunikacyjnego i może zagrażać innym użytkownikom » Zawęży szerokość schodów, więc ze względów na przepisy p-poż, nie zawsze można montować to urządzenie » Duża awaryjność, w przypadku narażenia na działanie warunków atmosferycznych » Brak możliwości transportu osoby na wózku wraz z opiekunem 	<ul style="list-style-type: none"> » Niski koszt zakupu i montażu » Niezależny system konstrukcji. Można montować przy różnych typach schodów » Zajmuje mało miejsca

- 3 W przypadku schodów, forma, wymiary i zastosowane materiały uwzględniają odpowiednie ich dostosowanie do potrzeb uczniów z różnymi niepełnosprawnościami:

A. Schody są proste, bez zwisów i podcięć, ewentualnie ścięte pod kątem min. 60°. Istotne jest, aby nie były one ażurowe lub transparentne, miały prosty bieg, bez zabiegów⁴⁶. Wykluczone są z użytku wszelkie schody wachlarzowe.

B. Przestrzeń pod schodami jest zabezpieczona tak, aby ich konstrukcja nie zagrażała użytkownikom. Zalecana wysokość, do której należy zabezpieczyć strefę pod schodami wynosi 210 cm. Strefa pod schodami może być zabudowana i służyć np. jako pomieszczenie gospodarcze. Przestrzeń ta może być także ograniczona poprzez sytuowanie w jej obrębie np. sztalug, rzeźb czy siedzisk, które uniemożliwią użytkownikom wejście pod schody (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 30**).

C. Minimalna szerokość schodów wynosi 120 cm⁴⁷ (zgodnie z przepisami przeciwpożarowymi, szerokość ta zwiększa się adekwatnie do ilości przebywających w budynku osób), jednak zalecana min. szerokość schodów (szczególnie w klatkach

ewakuacyjnych) wynosi nie mniej niż 160 cm. Wymiar ten umożliwia bowiem bezpieczną ewakuację OzN.

D. Wysokość pojedynczych stopni, zgodnie z RMI WTB § 68 ust. 1, waha się od 15 cm do 17,5 cm.

ZALECANE

W budynkach edukacyjnych wysokość stopni mieści się w przedziale 14-16 cm, a głębokość 30-37 cm⁴⁸.

E. Powierzchnia stopni jest antypoślizgowa, matowa, bez zbędnych wzorów. Istotne jest natomiast wyróżnienie barwne stopni. Wymagane jest, aby krawędzie pierwszego i ostatniego stopnia w biegu schodowym oznaczone były pasami o szerokości min. 5 cm na całej ich szerokości, w kolorze kontrastującym z ich nawierzchnią. Oznaczenie jest widoczne na stopniu i podstopnicy (część pionowa lub skośna stopnia).

F. Zgodnie z przepisami [RMI WTB § 298. 2.] w budynkach oświaty balustrady mają wysokość 110 cm i prześwit lub otwory pomiędzy elementami, nie większymi niż 12 cm.

⁴⁶ Schody zabiegowe to takie, które mają różną głębokość na swojej szerokości. Typem schodów zabiegowych są tzw. schody wachlarzowe.

⁴⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (§ 68, ust. 1).

⁴⁸ Głębokość stopni określa się wg wzoru $2h+s=60-65$ cm.

ZALECANE

- G.** Wzdłuż biegu schodowego mocowane są poręcze po obu stronach schodów, aby umożliwić lewo- i prawostronne użytkowanie. Poręcz znajduje się również na spocznikach pośrednich. Poręcze są przedłużone na początku i końcu biegu o 30 cm w poziomie oraz zakończone w sposób zapewniający bezpieczne ich użytkowanie (połączone ze sobą, zawinięte w dół na min. 5 cm lub do ściany).
- H.** Forma poręczy umożliwia łatwy chwyt dłonią.
- 4** Zapewnia się dostępności do stołówki, sal rewalidacyjnych⁴⁹ oraz sali gimnastycznej⁵⁰ lub przestrzeni przeznaczonej na rehabilitację.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL LEKCYJNYCH

1 Standard należy uznać za spełniony, gdy poniższe wymagania spełnia minimum 10% sal lekcyjnych, zlokalizowanych na kondygnacji dostępnej.

2 Konieczne jest, aby:

A. szerokość drzwi i przejść między meblami nie była mniejsze niż 90 cm,

ZALECANE

- B.** Przestrzeń przy wejściu do pomieszczenia oraz w obrębie stref kluczowych takich jak: tablica, miejsca zasobów (np. szafek uczniów czy regałów z materiałami dydaktycznymi) czy pracy ucznia niepełnosprawnego ma wymiar 150 x 150 cm (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 31**).

⁴⁹ Jako minimum wymaga się aby dostępność była zapewniona do pomieszczenia, w którym możliwe jest zrealizowanie indywidualne wsparcie zgodne ze standardami określonymi w obszarze edukacyjnym.

⁵⁰ Jeżeli dostępność sali gimnastycznej jest niemożliwa należy przewidzieć inną przestrzeń do prowadzenia rehabilitacji osób z niepełnosprawnością ruchową.

3 Natężenie światła jest rozłożone jednolicie w całym pomieszczeniu (światło naturalne i sztuczne).

4 Prawidłowe oświetlenie naturalne w sali lekcyjnej zapewnią:

A. odpowiedniej wielkości okna usytuowane na bocznej ścianie lub dodatkowo w przestrzeni dachu,

B. rozwiązania, które w przypadku nadmiernej intensywności promieni słonecznych⁵¹ w okresie wiosenno–letnim ograniczą zbyt silne promieniowanie słońca, zaś w czasie zimy i jesieni prawidłową jego ilość⁵². W tym celu stosuje się: tzw. „lekkie półki”, wysunięcia w elewacji, zewnętrzne

poziome lub pionowe żaluzje (w zależności od orientacji okna) albo okna ze szkłem mającym powłoki przeciwsłoneczne a także poprzez takie zagospodarowanie terenu zewnętrznego, które zapewni zacienienie elewacji (np. sytuowanie drzew liściastych)⁵³ (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 32**).

C. Użytkownicy mają możliwość samodzielnej regulacji natężenia światła zewnętrznego, poprzez zastosowanie rolet lub żaluzji, aby dostosować warunki oświetleniowe do prowadzonych zajęć (np. całkowite ograniczenie światła naturalnego podczas wyświetlania projektora) i potrzeb uczniów⁵⁴.

ZALECANE

5 Przy organizacji przestrzeni wewnętrznej sal uwzględnia się możliwość samodzielnego otwarcia drzwi przez osobę na wózku. Szczególnie w starych

istniejących obiektach, gdzie drzwi otwierają się do sali, należy meble ustawiać nie mniej niż 60 cm od strony klamki lub zainstalować odpowiedni

⁵¹ Przy oświetleniu naturalnym pojawia się często problem związany z nadmierną intensywnością promieni słonecznych, które mogą oślepić użytkowników siedzących najbliżej okien i utrudnić im prawidłowe funkcjonowanie.

⁵² N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., 152.

⁵³ Designing Quality Learning Spaces: Lighting, Ministry of Education, Nowa Zelandia 2007, s. 13–14, <https://www.education.govt.nz>, Dostęp: Marzec 2016 r.

⁵⁴ Teaching and learning environment to support students with special education needs or disabilities, <https://www.education.govt.nz>, Dostęp: Marzec 2016 r.

mechanizm otwierający (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 33**). Do rozważenia jest również zmiana otwierania się drzwi na stronę korytarza, co zgodne jest z obowiązującymi przepisami p-poż.

- 6 W sali zapewnione są minimalne powierzchnie użytkowe dla osób przebywających w pomieszczeniu. Ważne jest zapewnienie dzieciom możliwości realizacji zadań poprzez: dostęp do stanowiska pracy i poszczególnych elementów w pomieszczeniu. Powierzchnia na jednego ucznia jest nie mniejsza niż 2 mkw⁵⁵ (powinno dążyć się do 2,5 mkw).
- 7 Włączniki światła zlokalizowane są na wysokości 80-110 cm nad poziomem posadzki, zaś gniazda na wysokości 40 cm. Dopuszcza się montaż gniazd na innej wysokości, gdy wymaga tego podłączenie dodatkowego wyposażenia np. wyposażenia multimedialnego.
- 8 Na ścianach i posadzce ogranicza się liczbę intensywnych barw na rzecz jasnych kolorów: bieli, beżu, zieleni i niebieskiego. Nie należy stosować zbyt intensywnych wzorów na dużych powierzchniach⁵⁶. Zbyt intensywne kolory pobudzają dzieci nadpobudliwe, z ADHD czy ze spektrum autyzmu.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL SPORTOWYCH

- 1 W przypadku, gdy na sali gimnastycznej nie ma możliwości zorganizowania przestrzeni do bezpiecznego uprawiania sportu przez OzN z rówieśnikami lub jest utrudniony dostęp do sali, w budynku szkoły zapewniona jest przestrzeń do realizacji zajęć z wychowania fizycznego lub prowadzenia np. rehabilitacji w ramach zajęć.
- 2 Posadzki w salach sportowych mają powierzchnie matowe, antypoślizgowe.
- 3 Pomieszczenia oświetlone są równomiernie światłem naturalnym i sztucznym. Istotne jest, aby w oknach znalazły się np. rolety, przesłony zewnętrzne, szyby antyrefleksyjne lub inne rozwiązania ograniczające dostęp promieni światła do pomieszczenia (w celu ograniczenia oślepienia światłem dziennym, a także przegrzania w upalne dni).

⁵⁵ Dopuszcza się zmniejszenie powierzchni do 1,5 mkw na jednego ucznia pod warunkiem, że w klasie nie ma dziecka z niepełnosprawnością kończyn dolnych.

⁵⁶ N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., s. 298.

ZALECANE

- 4 Sale sportowe są dostępne dla uczniów z ograniczeniami fizycznymi.
- 5 Dojście do sal ma szerokość nie mniejszą niż 180 cm (zalecane 200 cm)⁵⁷, a drzwi wejściowe są nie węższe niż 90 cm.
- 6 Przy salach znajdują się pomieszczenia zespołu szatniowo-sanitarnego, dostępne dla OzN ruchowymi. Na poziomie podstawowym MDS zalecane jest, aby wśród pomieszczeń sanitarnych znalazła się co najmniej jedna dostosowana toaleta z prysznicem.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL REWALIDACYJNYCH

- 1 W szkole znajduje się pomieszczenie dla psychologa i pedagoga, gabinet dla logopedy. Dopuszcza się, aby wsparcie psychologiczne, pedagogiczne i logopedyczne odbywało się w jednym pomieszczeniu.
- 2 Pomieszczenia rewalidacyjne są dobrze oświetlone światłem naturalnym i sztucznym.
- 3 W większości pomieszczeń rewalidacyjnych istotne jest zapewnienie dostępu do światła naturalnego (nie dotyczy np. sal doświadczania świata, pracowni tyfloakustycznych). W pomieszczeniach tych, w oknach umieszczone są rolety umożliwiające regulację dostępu światła, w tym zapewniające całkowite zaciemnienie pomieszczenia.
- 4 Między płaszczyzną pionową a poziomą zachowany jest właściwy kontrast (min. 50 LRV). Wyposażenie również wyróżnia się na tle otoczenia.
- 5 W pomieszczeniach rewalidacyjnych przejścia między meblami mają szerokość nie mniejszą niż 90 cm, a w miejscach strategicznych – przestrzeń manewrowa o wymiarze 150x150 cm. Dodatkowo w pomieszczeniach typu sala doświadczania świata, sala rehabilitacyjna, sala integracji sensorycznej, tuż przy drzwiach znajduje się wolna przestrzeń np. do zdjęcia butów i odzieży wierzchniej czy przeniesienia dziecka z wózka inwalidzkiego.

⁵⁷ Dopuszcza się miejscowe przewężenia zgodnie z zasadą opisaną na stronie 48.

ZALECANE

6 W przestrzeni szkoły znajduje się przestrzeń lub sala do prowadzenia rehabilitacji i/lub terapii sensorycznej. 7 W szkołach specjalnych znajduje się sala doświadczania świata. 8 Posadzki i ściany mają matową	i antypoślizgową powierzchnię (w salach rehabilitacyjnych i do integracji sensorycznej ważne jest, aby podłoga była wykonana z miękkich i/lub naturalnych materiałów (np. z drewna, wykładzina PCV-sportowa). Ich powierzchnia jest łatwa w utrzymaniu czystości.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI STOŁÓWKI SZKOLNEJ

1 W pomieszczeniu posadzki są antypoślizgowe, równe, bez uszkodzeń. Między płaszczyzną pionową a poziomom zapewniony jest kontrast barwny na poziomie 50% LRV (załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 17-18).	2 Lada w miejscu wydawania posiłku obniżona jest do 90 cm, na szerokości nie mniejszej niż 90 cm.

ZALECANE

3 W pomieszczeniu, przejścia między stołami, są nie węższe niż 90 cm, a w miejscach strategicznych takich jak drzwi czy strefa odbioru posiłku, zapewniona jest powierzchnia manewrowa 150x150 cm. 4 Pomieszczenie jest wyraźnie oznakowane, a dojście do niego zapewnione wszystkim użytkownikom:	A. szerokość dojścia do pomieszczenia jest nie węższa niż 160 cm. B. na drodze dojścia ma barier ograniczających dostęp do pomieszczenia (trasa wolna od przeszkód). 5 Kolorystyka mebli kontrastuje z barwą płaszczyzn pionowych i poziomych (załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 34).

STANDARD DOSTĘPNOŚCI ŚWIETLICY SZKOLNEJ

- 1 W pomieszczeniu posadzki są antypoślizgowe, równe, bez uszkodzeń. Między płaszczyzną pionową a poziomą zapewniony jest kontrast barwny na poziomie 50% LRV (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 17-18**).
- 2 Oświetlenie naturalne i sztuczne jest rozmieszczone równomiernie (nie ma miejsc ciemniejszych i jaśniejszych). W oknach zamontowane są rolety lub żaluzje umożliwiające ograniczenie dostępu promieni słonecznych.
- 3 Pomieszczenie jest wyraźnie oznakowane, a dojście do niego zapewniono wszystkim użytkownikom:

A. szerokość dojścia do pomieszczenia jest nie węższa niż 160 cm,

B. na drodze dojścia nie ma barier ograniczających dostęp do pomieszczenia (**trasa wolna od przeszkód**).

ZALECANE

- 4 Między meblami zapewnione są przejścia nie węższe niż 90 cm, a w miejscach strategicznych – powierzchnia manewrowa 150x150 cm.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI BIBLIOTEKI SZKOLNEJ

- 1 W pomieszczeniu posadzki są antypoślizgowe, równe, bez uszkodzeń. Między płaszczyzną pionową a poziomą, zapewniony jest kontrast barwny na poziomie 50% LRV (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 17-18**).
- 2 Oświetlenie naturalne i sztuczne rozmieszczone jest równomiernie (nie ma

miejsc ciemniejszych i jaśniejszych). W oknach zamontowane są rolety lub żaluzje umożliwiające ograniczenie dostępu promieni słonecznych.

- 3 Na poziomie podstawowym nie jest wymagany dostęp do regałów z książkami dla OzN.

ZALECANE

- 4 Pomieszczenie jest wyraźnie oznakowane, a dojście do niego zapewnione jest wszystkim użytkownikom:
- A. szerokość dojścia do pomieszczenia jest nie węższa niż 160 cm,
  - B. na drodze dojścia nie ma barier ograniczających dostęp do pomieszczenia **(trasa wolna od przeszkód)**.
- 5 Przejścia między meblami są nie węższe niż 90 cm, a w miejscach strategicznych, takich jak drzwi lub biurko bibliotekarki/bibliotekarza – powierzchnia manewrowa ma wymiary 150x150 cm.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI POMIESZCZEŃ SANITARNYCH

- 1 Na poziomie podstawowym, dostępności w budynku szkoły zapewniono minimum jedną toaletę dostosowaną dla OzN, a na dojściu do tego pomieszczenia, zapewniono trasę wolną od przeszkód. Jeżeli jednak w budynku będą przeprowadzone prace budowlane, podlegające pozwoleniu na budowę, konieczne będzie zapewnienie przynajmniej jednej toalety dostępnej na każdej kondygnacji.
- 2 Drzwi wejściowe do toalety nie mają progów, a ich szerokość wynosi nie mniej niż 90 cm.
- 3 W pomieszczeniu znajduje się co najmniej jedna odpowiednio

przystosowana miska ustępowa i umywalka. Przy urządzeniach tych znajdują się uchwyty. [RMI WTB, § 86].

ZALECANE

- A. Miski sedesowe są wiszące i mają długość 70 cm, zaś umywalki 50-70 cm szerokości i 40-60 cm głębokości. Przy urządzeniach tych znajdują się uchwyty. **(załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 35)**.
- B. Miska sedesowa zlokalizowana jest na wysokości 46-48 cm (górna krawędź urządzenia). Minimum z jednej jej strony zachowana jest tzw. powierzchnia aktywności⁵⁸ o wymiarze nie mniejszym

⁵⁸ Powierzchnia aktywności jest to powierzchnia potrzebna do wykonania przez osobę siedzącą na wózku inwalidzkim czynności w obrębie jakiś urządzeń. Np. powierzchnia potrzebna do wykonania przesiadu z wózka inwalidzkiego na miskę sedesową. Jej minimalny wymiar wynosi 90x120 cm.

niż 90x120 cm. Oznacza to, że odległość do najbliższej przeszkody od bocznej krawędzi urządzenia powinna być nie mniejsza niż 90 cm. Jeżeli miska sedesowa usytuowana jest z jednej strony blisko ściany, to wówczas jej odległość (liczona do osi urządzenia) wynosi min. 45 cm (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 36**).

C. Umywalka umieszczona jest na wysokości 80–85 cm nad posadzką (górną krawędź urządzenia), a pod nią zachowane jest minimum 67 cm wolnej przestrzeni.

- 4 Na poziomie podstawowym MDS dopuszcza się korzystanie z toalety dla OzN przez młodsze dzieci, ale wówczas wymagane jest zorganizowanie pomocy asystenckiej i/lub zapewnienia podnóżka, aby dzieci niskiego wzrostu mogły skorzystać z toalety.
- 5 W pomieszczeniu zainstalowane są uchwyty ułatwiające korzystanie z urządzeń higieniczno-sanitarnych OzN. Przy umywalce wskazane jest umieszczanie uchwytów ruchomych bądź stałych o długości 50–70 cm, a wysokość ich mocowania jest zbieżna z poziomem górnej krawędzi umywalki (80–85 cm). Przy misce sedesowej również mocowane są dwa uchwyty, przy czym od strony „powierzchni aktywności” jest on poziomy i składany, zaś od strony ściany – stały (poziomy lub w kształcie litery L), mocowany do płaszczyzny pionowej. W przypadku, gdy z obu stron miski

przewidziano powierzchnie aktywności (rozwiązanie sugerowane, jako zgodne z ideą projektowania uniwersalnego), wówczas przy urządzeniu mocuje się dwa poziome uchwyty składane. Wymagana długość tych elementów to: 80–85 cm dla uchwytów składanych i min. 60 cm dla stałych, przy czym ważne jest, aby uchwyty wystawały poza krawędź miski sedesowej o 15 cm. Uchwyty przy misce sedesowej umieszczone są 28 cm ponad górną krawędzią miski sedesowej tj. 74–76 cm nad posadzką (**załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 35**).

- 6 Wszystkie urządzenia typu dozownik mydła, suszarka czy podajnik ręczników papierowych, mocowane są na wysokości od 80 do 110 cm.
- 7 Lustro przy umywalce umieszczone jest na wysokości 90–100 cm (dolna krawędź lustra).
- 8 Źródła światła rozłożone są równomiernie w całej przestrzeni. Jest to szczególnie ważne w sanitariatach z przedsionkami, w których może dochodzić do różnic w natężeniu oświetlenia. Wartość natężenia światła określona jest w obszarze technicznym.
- 9 Istotnym elementem funkcjonalności i dostępności pomieszczeń sanitarnych są posadzki, które są antypoślizgowe i mają powierzchnię matową.

- 10** W przypadku dodatkowego pomieszczenia sanitarnego dla dzieci młodszych wysokości mocowania umywalk i toalet są zgodne z wymaganiami opisanymi w MDS na poziomie średnim.
- 11** W szkołach specjalnym przynajmniej jedno specjalne pomieszczenie higieniczne, tzw. changing places, wyposażone jest, oprócz miski ustępowej, między innymi w leżankę, prysznic i umywalkę⁵⁹. Liczba pomieszczeń higienicznych powinna być dostosowana do liczby uczniów i typu ich niepełnosprawności.

ZALECANE

- 12** Przed wejściem do toalety oraz wewnątrz pomieszczenia zapewniono powierzchnię manewrową o wymiarze co najmniej 150 x 150 cm. [RMI WTB §86]
- 13** Kolorystyka wykończenia wnętrz pomieszczeń sanitarnych i urządzeń (dozowniki, sedesy, umywalki) wspiera osoby słabowidzące – zachowane są odpowiednie kontrasty barwne np. pomiędzy umywalką i kolorem ściany, na której jest umieszczona.

⁵⁹ Specjalne pomieszczenia sanitarne powinno być wymagane w szkołach specjalnych już na poziomie podstawowym.

POZIOM PODSTAWOWY

4.2 OBSZAR TECHNICZNY

STANDARD DOSTĘPNOŚCI WYPOSAŻENIA SAL LEKCYJNYCH

1 Standard należy uznać za osiągnięty, gdy poniższe wymagania spełnia minimum 10% sal lekcyjnych, zlokalizowanych na kondygnacji dostępnej.

2 Miejsce nauki dostosowane jest

do warunków antropometrycznych ucznia. Krzesła i stoły dopasowane są do wzrostu uczniów, spełniają parametry opisane w obowiązującej aktualnie normie PN-EN 1729-1. Meble, krzesła i stoły dla instytucji edukacyjnych.

Część: Wymiary funkcjonalne (aktualna wersja normy: PN-EN 1729-1:2016-02)⁶⁰.

3 Minimum jedno stanowisko pracy to krzesło z regulacją wysokości oraz stół posiadający możliwość regulacji wysokości blatu oraz kąta jego nachylenia.

Blat posiada szerokość minimum 75 cm i głębokość minimum 50 cm. Nie powinien być koloru białego (brak kontrastu z białą kartką), ani wykonany z materiałów błyszczących (odbijających światło). Lokalizacja stanowiska pozwala na zapewnienie niezbędnej przestrzeni manewrowej.

4 Sala wyposażona jest w meble służące do przechowywania pomocy dydaktycznych. Zapewnione jest miejsce do przechowywania specjalistycznego sprzętu wspomagającego oraz środków nietrwałych, niezbędnych do realizacji procesu dydaktycznego, uwzględniającego potrzebę zastosowania zróżnicowanych form i rozwiązań. Szafki, półki i inne miejsca przechowywania (np. na pomoce dydaktyczne), są także umieszczone na poziomie od 40 do 110 cm nad poziomem posadzki, aby zapewnić dostęp do nich

wszystkim użytkownikom. Na potrzeby modelu założono, że minimum 20% mebli zlokalizowanych w Sali, zaprojektowanych jest zgodnie z wyżej wymienionymi kryteriami, tzn. określony procent (minimalny) półek, szafek znajduje się na wysokości od 40 do 110 cm.

5 Wykładziny – jeżeli występują – są trwale przymocowane do podłoża i charakteryzują się niską wysokością włosa i stonowaną kolorystyką.

6 Zapewniona jest dostępność wyposażenia adekwatnego do potrzeb oraz środków nietrwałych, służących do realizacji procesu dydaktycznego, zakładającego zastosowanie zróżnicowanych rozwiązań wspierających specjalne potrzeby edukacyjne uczniów, np.:

A. lampkę umożliwiającą punktowe doświetlenie miejsca pracy, pomoce optyczne i nieoptyczne (np. lupy, lunety, powiększalnik),

B. uniwersalne pomoce dydaktyczne oraz rozwiązania zapewniające dostosowanie formy i treści przekazywanych w czasie procesu dydaktycznego⁶¹

⁶⁰ https://pssekrakow.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1476:zasady-doboru-stanowiska-pracy-uczni&catid=83&Itemid=212, Dostęp: 22.03.2020 r.

⁶¹ Zgodnie z minimum określonym w Załączniku nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, Standard edukacyjny, s. 27.

w tym, m.in.: narzędzia wsparcia wizualnego, komunikacji wspomagającej i alternatywnej

(np. tablice obrazkowe, narzędzia AAC).

STANDARD DOSTĘPNOŚCI CIĄGÓW KOMUNIKACYJNYCH

- 1 Na terenie całego budynku stosowane są rozwiązania o charakterze informacyjnym, pozwalające uczniom odnaleźć się w przestrzeni szkolnej. Oznaczenia dostosowane są m.in. do potrzeb osób słabowidzących, mających problem z koncentracją lub potrzebujących spójnych i czytelnych informacji.
- 2 Numeracja i opisy pomieszczeń (nie dotyczy pomieszczeń technicznych) są czytelne zarówno wzrokowo, jak i dotykowo (np. za pomocą druku wypukłego i/lub w alfabecie Braille'a). Oznaczenia są pisane w sposób kontrastowy (np. granatową lub czarną czcionką na białym tle), czcionką bezszeryfową, odpowiednio dużą (co najmniej rozmiar 36).
- 3 Oznaczenia wizualne zgodne są z przyjętym w szkole systemem ACC.
- 4 Oznaczenia umieszczone są na ścianach po stronie klamki lub bezpośrednio na drzwiach na wysokości minimum 120 cm (dół tabliczki) i maksymalnie 160 cm (górną tabliczki), w odległości 5-10 cm od ościeżnicy drzwi (pomiar od krawędzi ościeżnicy do bliżej położonej krawędzi tabliczki)⁶².

STANDARD DOSTĘPNOŚCI POMIESZCZEŃ ŚWIETLICOWYCH

- 1 Świetlica szkolna posiada wyznaczone strefy, w tym przestrzeń dedykowaną, gdzie można prowadzić zajęcia wymagające ciszy oraz zapewniające ciszę do indywidualnej aktywności uczniów.
- 2 Świetlica zlokalizowana jest na dostępnym poziomie.
- 3 W świetlicy zapewnione jest miejsce do pracy, dostosowane do warunków antropometrycznych ucznia. Krzesła i stoły dopasowane do wzrostu uczniów,

⁶² Zgodnie z minimum określonym w Załączniku nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytucznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, Standard edukacyjny, s.21.

spełniające parametry opisane w obowiązującej aktualnie normie PN-EN 1729-1.

- 4** Minimum jedno stanowisko pracy, to krzesło z regulacją wysokości oraz stół posiadający możliwość regulacji wysokości blatu oraz kąta jego nachylenia. Blat ma szerokość minimum 75 cm i głębokość minimum 50 cm. Nie powinien być koloru białego (brak kontrastu z białą kartką), ani wykonany z materiałów błyszczących (odbijających światło). Lokalizacja stanowiska pozwala na zapewnienie niezbędnej przestrzeni manewrowej.
- 5** Pomieszczenie wyposażone jest w meble służące do przechowywania pomocy dydaktycznych. Zapewnione jest miejsce do przechowywania specjalistycznego sprzętu wspomagającego. Szafki, półki i inne miejsca przechowywania (np. pomocy dydaktycznych), są także umieszczone na poziomie od 40 do 110 cm nad poziomem posadzki, aby zapewnić do nich dostęp wszystkim użytkownikom. Na potrzeby modelu założono, że minimum 20% mebli zlokalizowanych w świetlicy zaprojektowanych jest zgodnie z wyżej wymienionymi kryteriami, tzn. określony

procent (minimalny) półek, szafek znajduje się na wysokości od 40 do 110 cm.

- 6** Wykładziny – jeżeli występują – trwale przymocowane do podłoża. Ponadto charakteryzują się niską wysokością włosa i stonowaną kolorystyką.
- 7** W świetlicy zapewniona jest dostępność wyposażenia adekwatnego do potrzeb oraz środków nietrwałych służących do zapewnienia opieki, zakładając zastosowanie zróżnicowanych rozwiązań wspierających specjalne potrzeby uczniów, np.:

A. pomoce optyczne i nieoptyczne (np. lupy, lunety, powiększalnik),

B. uniwersalne pomoce dydaktyczne oraz rozwiązania zapewniające dostosowanie formy i treści przekazywanych w czasie procesu dydaktycznego⁶³ – w tym, m.in.: narzędzia wsparcia wizualnego, komunikacji wspomagającej i alternatywnej (np. tablice obrazkowe, narzędzia AAC).

- 8** Standard należy uznać osiągnięty, jeżeli przynajmniej jedno pomieszczenie świetlicowe spełnia powyższe kryteria.

⁶³ Zgodnie z minimum określonym w Załączniku nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014–2020 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020, Standard edukacyjny str.27.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI STOŁÓWKI SZKOLNEJ

- 1 W przypadku zlokalizowania stołówki na poziomie niedostępnym, zapewnione są rozwiązania organizacyjne, umożliwiające korzystanie z świadczonych w stołówce usług.
- 2 W stołówce zapewnione i dostosowane do warunków antropometrycznych uczniów, są miejsca spożywania posiłków. Krzesła i stoły dopasowane do wzrostu uczniów, spełniają parametry opisane w obowiązującej aktualnie normie PN-EN 1729-1.
- 3 Minimum jedno stanowisko, to krzesło z regulacją wysokości oraz stół posiadający możliwość regulacji wysokości blatu. Błat ma szerokość minimum 75 cm i głębokość minimum 50 cm. Nie powinien być koloru białego, ani wykonany z materiałów błyszczących (odbijających światło). Lokalizacja stanowiska pozwala na zapewnienie niezbędnej przestrzeni manewrowej.
- 4 Standard należy uznać za osiągnięty, jeżeli przynajmniej jedno pomieszczenie spełnia powyższe kryteria.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI BIBLIOTEKI SZKOLNEJ

- 1 W przypadku zlokalizowania biblioteki na poziomie niedostępnym, zapewnione są rozwiązania organizacyjne umożliwiające korzystanie z zasobów bibliotecznych.
- 2 Stanowisko pracy (miejsce wypożyczenia wolumenów ze zbioru bibliotecznego) nauczyciela biblioteki spełnia następujące kryteria (kryteria minimum):
  - A. stanowisko (np. blat, lada, część biurka) ma długość minimum 90 cm, na wysokości od 65 do 80 cm, wysunięte minimum 30 cm w kierunku, z którego podchodzą uczniowie⁶⁵.

⁶⁴ Zgodnie z minimum określonym w Załączniku nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014–2020 do Wytocznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020, Standard edukacyjny, s. 27.

⁶⁵ Zgodnie z minimum określonym w Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014–2020 do Wytocznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020, Standard edukacyjny.

B. przed miejscem pracy, zapewniona jest też przestrzeń manewrowa.

3 Minimum jedno stanowisko pracy to krzesło z regulacją wysokości oraz stół posiadający możliwość regulacji wysokości blatu oraz kąta jego nachylenia. Blat ma szerokość minimum 75 cm i głębokość minimum 50 cm. Nie powinien być koloru białego (brak kontrastu z białą kartką), ani wykonany z materiałów błyszczących (odbijających światło). Lokalizacja stanowiska pozwala

na zapewnienie niezbędnej przestrzeni manewrowej.

4 Stanowiska posiadają oświetlenie punktowe.

5 Lektury szkolne oraz wybrane książki, dostępne są także w formacie e-booka/audiobooka.

6 Standard należy uznać za osiągnięty, jeżeli przynajmniej jedno pomieszczenie spełnia powyższe kryteria.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI GABINETU PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ

1 W przypadku lokalizacji gabinetu na niedostępnej kondygnacji, funkcjonującą rozwiązania organizacyjne określające racjonalne dostosowania lub dostęp alternatywny.

2 W gabinecie, poza wymaganym wyposażeniem, uwzględnia się:

A. kozetkę z regulowaną wysokością,

B. meble, m.in. krzesło z regulacją wysokości oraz stół posiadający możliwość regulacji wysokości blatu oraz kąta jego nachylenia. Blat ma szerokość minimum 75

cm i głębokość minimum 50 cm. Nie powinien być koloru białego, ani wykonany z materiałów błyszczących (odbijających światło),

C. dostępność pomocy do komunikacji wspomagającej i alternatywnej (ACC),

D. telefon służący do kontaktów personelu z rodzicami/opiekunami prawnymi uczniów.

3 Standard należy uznać za osiągnięty, jeżeli przynajmniej jedno pomieszczenie spełnia powyższe kryteria.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI GABINETÓW SPECJALISTYCZNYCH

- 1 W szkole zapewniona jest przestrzeń do prowadzenia wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzenia zajęć rewalidacyjnych oraz innych zajęć, organizowanych ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne ucznia, wyposażona w stanowiska dostosowane do pracy indywidualnej z uczniem oraz do pracy w małej grupie.
- 2 W pomieszczeniu minimum jedno stanowisko dla ucznia to: krzesło z regulacją wysokości oraz stół posiadający możliwość regulacji wysokości blatu oraz kąta jego nachylenia. Blat jest szerokości minimum 75 cm i głębokości minimum 50 cm. Nie powinien być koloru białego (brak kontrastu z białą kartką), ani wykonany z materiałów błyszczących (odbijających światło). Lokalizacja stanowiska pozwala na zapewnienie niezbędnej przestrzeni manewrowej. Zapewnione jest oświetlenie punktowe.
- 3 W pomieszczeniu znajdują się meble służące do przechowywania pomocy dydaktycznych z zamykanymi szafkami lub szufladami (dostępne dla osoby prowadzącej zajęcia). Zapewnione jest miejsce do przechowywania specjalistycznego sprzętu wspomagającego. Szafki, półki i inne miejsca przechowywania (np. pomocy dydaktycznych) są umieszczone na poziomie od 40 do 110 cm nad poziomem posadzki, aby zapewnić do nich dostęp wszystkim użytkownikom. Na potrzeby modelu założono, że minimum 20% mebli zlokalizowanych w Sali, zaprojektowanych jest zgodnie z wyżej wymienionymi kryteriami, tzn. określony (minimalny) procent półek, szafek znajduje się na wysokości od 40 do 110 cm.
- 4 Wyznaczona jest przestrzeń „wolna”, do pracy z uczniem w pozycji innej niż praca przy biurku, czyli miejsce do pracy na poziomie podłogi (niezbędne wyposażenie, np.: wykładzina dywanowa lub dywan, materace, poduchy lub pufy).
- 5 Kadra ma zapewniony dostęp do wyposażenia pozwalającego prowadzić wsparcie wynikające ze zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych:
  - A. sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem oraz urządzenia multimedialne, np.: mikrofon, głośniki, dyktafon czy peryferyjne: drukarka, laminarka,
  - B. pomoce dydaktyczne do diagnozy i prowadzenia zajęć, m.in.: logopedycznych, psychologicznych, pedagogicznych i innych wynikających z zdiagnozowanych potrzeb,

C. baterie testowe (standaryzowane narzędzia diagnostyczne, narzędzia pozwalające przeprowadzić testy przesiewowe), m.in.: do diagnozy logopedycznej, umiejętności szkolnych, rozwoju poznawczego i oceny umiejętności społeczno-emocjonalnych, metod rozwoju psychomotorycznego,

D. narzędzia i programy: logopedyczne, narzędzia i programy do terapii pedagogicznej i psychologicznej, inne pozwalające na realizację wsparcia minimum w aspekcie poznawczym, sensoryczno-motorycznym, emocjonalno-społecznym oraz komunikacyjnym,

E. środki nietrwałe, umożliwiające sprawną realizację bieżących zadań w odniesieniu do potrzeb osób

korzystających z pomocy.

6 Zaleca się lokalizację pomieszczenia na poziomie dostępnym pod względem architektonicznym. Na poziomie podstawowym dopuszczalna jest lokalizacja pomieszczenia na poziomie niedostępnym architektonicznie, z jednoczesnym wskazaniem racjonalnych rozwiązań oraz dostępu alternatywnego, umożliwiającego np. korzystanie ze wsparcia w innym pomieszczeniu, zapewniając adekwatną pomoc w dostępnej dla każdego przestrzeni.

7 Standard należy uznać za osiągnięty, jeżeli przynajmniej jedno pomieszczenie spełnia powyższe kryteria.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI WYCISZENIA

1 W szkole wyznaczone jest miejsce wyciszenia, służące bezpiecznemu opanowaniu ataku agresji oraz uspokojeniu się – miejsce takie zorganizowane jest np. w jednym z gabinetów lub w innym pomieszczeniu, w którym uczeń pod opieką pracownika będzie mógł się wyciszyć (na poziomie podstawowym, szkoła nie musi posiadać wyodrębnionego i dedykowanego jedynie wyciszeniu pomieszczenia).

2 Miejsce wyciszenia wyposażone jest między innymi. w:

A. materace, pufy, poduszki, fotel lub kanapę, kołdrę obciążeniową, namiot/ tipi, słuchawki lub inne rozwiązania, pozwalające na odizolowanie się od bodźców zewnętrznych, urządzenie z funkcją huśtania lub inne do stymulacji przedsionkowej czy sensorycznej, woreczki SOS itp.,

B. wykładzinę podłogową, dywan,

C. rozwiązania umożliwiające kontrolowanie natężania światła: rolety w oknach, oświetlenie punktowe.

3 W szkole wyznaczone jest miejsce wyciszenia (kąciki wyciszenia) minimum w jednej sali lekcyjnej, dające m.in. możliwość odseparowania od bodźców zewnętrznych w trakcie zajęć (np. zastosowanie mebli wykonanych

z materiałów mających właściwości tłumienia dźwięków).

4 Kącik wyciszenia wyposażony jest w parawan/kotarę oraz rozwiązania umożliwiające przyjęcie pozycji alternatywnej do siedzenia przy stole lekcyjnym oraz m.in. umożliwienie stymulacji przedsionkowej czy sensorycznej.

STANDARD BEZPIECZEŃSTWA PRZECIWPOŻAROWEGO I EWAKUACJI

1 Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego wdrożona w szkole, uwzględnia specjalne potrzeby wynikające z niepełnosprawności oraz sposób reagowania i działania.

2 Kadra szkoły zaznajomiona jest z zagadnieniami dotyczącymi bezpieczeństwa i ewakuacji.

3 Szkoła posiada oznakowanie dróg i wyjść przeciwpożarowych.

4 W szkole organizuje się cyklicznie próbną ewakuację obiektów, co najmniej jeden raz w roku. Nie można jednak zwlekać dłużej niż 3 miesiące, od dnia rozpoczęcia korzystania z obiektu przez nowych użytkowników (np. nowy rok szkolny).

POZIOM PODSTAWOWY

4.3

OBSZAR EDUKACYJNO-SPOŁECZNY

**WSPARCIE I REALIZACJA INDYWIDUALNYCH
POTRZEB EDUKACYJNYCH**

STANDARD ROZPOZNAWANIA INDYWIDUALNYCH POTRZEB EDUKACYJNYCH UCZNIÓW

- 1 Rozpoznawanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych odbywa się we współpracy z: rodzicami/opiekunami prawnymi uczniów, nauczycielami i specjalistami w szkole, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, która wydaje w tym zakresie opinie lub orzeczenia.
  - Programu Zajęć (IPZ) i okresowej oceny funkcjonowania uczestnika zajęć rewalidacyjno-wychowawczych⁶⁶,
  - ▶ dla uczniów z opiniami oraz bez dokumentacji – procedurę konsultacji szkolnych oraz protokołu konsultacji szkolnych,
  - ▶ dla uczniów wybitnie zdolnych – Diagnozy Potencjału Rozwojowego Uczniów (DPRU), Indywidualnego Programu Nauki (IPN), Indywidualnego Toku Nauki (ITN).
- 2 Rozpoznanie IPE odbywa się poprzez:
  - A. analizę złożonej przez rodzica/opiekuna prawnego dokumentacji (orzeczenie, opinia, inna dokumentacja udostępnioną przez rodzica),
  - B. obserwację – we współpracy z innymi nauczycielami i specjalistami, nauczycielem współorganizującym proces kształcenia, pomocą nauczyciela, rodzicami/opiekunami prawnymi,
  - C. opracowanie:
    - ▶ dla uczniów z orzeczeniami: Wielospecjalistycznej Oceny Poziomu Funkcjonowania Ucznia (WOPFU) i Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego (IPET), Indywidualnego
    - 3 Zaplanowane działania poddawane są bieżącemu monitoringowi i cyklicznej (nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym) ewaluacji pod względem efektywności udzielanego wsparcia. Na podstawie wyników monitoringu i ewaluacji planuje się dalsze działania, dostosowane do aktualnych potrzeb ucznia.
    - 4 Rozpoznawanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

⁶⁶ W przypadku dzieci i młodzieży posiadającej orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, zgodnie z przepisami § 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. z 2013 r. poz. 529).

STANDARD REALIZACJI UKIERUNKOWANEGO WSPARCIA

- 1 W pracy dydaktycznej i wychowawczej uwzględnia się indywidualne tempo rozwoju, zainteresowania oraz mocne strony i możliwości psychofizyczne uczniów, dostosowując dobór instrumentów wsparcia do ich indywidualnych potrzeb.
  - A.** otoczenia (sprzęt, wyposażenie sali, oświetlenie, rozkład zajęć itp.),
  - B.** metod, form, treści nauczania, stosowanych środków dydaktycznych oraz sposobu sprawdzania i oceniania wiedzy (metody, formy sprawdzania, kryteria oceniania), w tym promocji do klasy/etapu programowo wyższego,
  - C.** organizacji pracy z dzieckiem/ucznikiem.
- 2 Wszyscy nauczyciele opracowują i realizują programy nauczania (w tym dobierają metody i sposoby pracy oraz środki dydaktyczne uwzględniające indywidualne potrzeby edukacyjne), stosując powszechnie uniwersalne instrumenty wsparcia (UIW) tak, aby jak największa grupa uczniów (w tym także uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz niepełnosprawnościami), mogła korzystać z edukacji i wychowania bez konieczności dostosowań i modyfikacji.
- 3 Jeżeli zastosowanie zasad uniwersalnego projektowania oraz uniwersalnych instrumentów wsparcia, nie zaspokaja indywidualnych potrzeb konkretnych uczniów, wprowadza się racjonalne dostosowania i modyfikacje. Obejmują one wymagania, warunki i organizację edukacji z uwzględnieniem potrzeb i możliwości konkretnego ucznia w odniesieniu do:
  - A.** zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów ukierunkowane na realizację priorytetowych celów do pracy z uczniem,
  - B.** metody pracy dostosowane do indywidualnych potrzeb edukacyjnych (w tym metody z zakresu pedagogiki specjalnej) i ustalonych celów priorytetowych,
  - C.** dobór podręczników i materiałów dydaktycznych (następuje z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb ucznia, w tym dokonuje się adaptacji istniejących materiałów i/ lub tworzy materiały autorskie),
- 4 Uniwersalne instrumenty wsparcia oraz racjonalne dostosowania i modyfikacje, wdraża się w odniesieniu do wszystkich uczniów, z uwzględnieniem planowania odpowiednio w IPET lub na podstawie opinii i/lub ustaleń zawartych w protokole konsultacji szkolnych. W zakres tych działań wchodzi w szczególności:

D. tutoring rówieśniczy,

E. dodatkowe zajęcia edukacyjne i wychowawcze (np. warsztaty) dla całego zespołu klasowego, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się,

F. zaangażowanie dodatkowo zatrudnionej kadry: pomocy nauczyciela, nauczyciela współorganizującego, specjalisty – jeżeli wynika to z potrzeb uczniów.

5 Racjonalne dostosowania i modyfikacje przygotowywane są dla konkretnego ucznia, choć mogą także służyć innym osobom. Ich zakres obejmują odpowiednio:

A. doposażenie ucznia w sprzęt specjalistyczny, oprogramowanie, pomoce dydaktyczne – jeżeli wynika to z jego potrzeb, określonych w IPET lub protokole konsultacji szkolnych,

B. zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne, socjoterapeutyczne (indywidualne i grupowe) – na podstawie zapisów IPET,

C. dodatkową naukę języka polskiego, w tym naukę języka polskiego jako obcego – jeżeli wynika to z potrzeb uczniów,

D. dodatkowe zajęcia z określonego przedmiotu lub przedmiotów nauczania (zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze lub poszerzające wiedzę i umiejętności

przedmiotowe,) – zgodnie z potrzebami,

E. specjalistyczne zajęcia z pomocy psychologiczno-pedagogicznej – na podstawie zapisów IPET i protokołów konsultacji szkolnych,

F. zwolnienie ucznia z nauki drugiego języka obcego – na podstawie wniosku rodziców, w przypadkach określonych przepisami prawa,

G. realizacja przez dziecko/ucznia całości lub części zajęć w mniejszej grupie lub indywidualnie (w ramach kształcenia specjalnego oraz zindywidualizowanej ścieżki kształcenia) – na podstawie odpowiednio orzeczenia i IPET lub opinii poradni.

6 Jeżeli, pomimo zastosowania uniwersalnych instrumentów wsparcia oraz racjonalnych dostosowań i modyfikacji, potrzeby edukacyjne nie zostały zaspokojone, wdraża się kolejne instrumenty wsparcia, na podstawie odpowiednio IPET lub protokołu konsultacji szkolnych.

7 Ukierunkowane wsparcie jest realizowane na podstawie:

A. Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego (IPET),

B. Indywidualnego Programu Zajęć (IPZ) i okresowej oceny

funkcjonowania uczestnika zajęć rewalidacyjno-wychowawczych⁶⁷,

(DPRU), Indywidualnego Programu Nauki (IPN), Indywidualnego Toku Nauki (ITN).

C. dla uczniów z opiniami oraz bez dokumentacji – ustaleń podjętych w trybie konsultacji szkolnych – w protokole konsultacji szkolnych,

D. dla uczniów wybitnie zdolnych – Diagnosty Potencjału Rozwojowego Uczniów

8 Ukierunkowane wsparcie jest realizowane w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD ROZPOZNAWANIA INDYWIDUALNYCH POTRZEB EDUKACYJNYCH UCZNIÓW, PROWADZENIA OCENY FUNKCJONALNEJ I KONSULTACJI SZKOLNYCH

1 Rozpoznanie indywidualnych potrzeb uczniów odbywa się poprzez:

A. analizę złożonej przez rodzica/opiekuna prawnej dokumentacji (orzeczenie, opinia, inna dokumentacja udostępniona przez rodzica),

B. obserwację – we współpracy z innymi nauczycielami i specjalistami, nauczycielem współorganizującym proces kształcenia, pomocą nauczyciela, rodzicami/opiekunami prawnymi,

C. ocenę poziomu funkcjonowania ucznia (ocenę funkcjonalną – OF).

2 Nauczyciele prowadzą zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem uniwersalnych instrumentów wsparcia (UIW) w bieżącej pracy z uczniami.

3 Przy zaobserwowaniu braku postępów lub ich nieadekwatności, nauczyciel konsultuje się ze specjalistą i modyfikuje UIW.

4 Jeżeli pomimo modyfikacji UIW, trudności ucznia nadal występują, nauczyciel wnioskuje o konsultacje szkolne.

A. Konsultacje szkolne są organizowane w przypadku zaobserwowania u ucznia problemów/trudności w funkcjonowaniu, w szczególności funkcjonowaniu:

⁶⁷ W przypadku dzieci i młodzieży posiadającej orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, zgodnie z przepisami § 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. z 2013 r. poz. 529).

edukacyjnym, poznawczym, społecznym, komunikacyjnym, emocjonalnym, fizycznym, których nie udało się przezwyciężyć w toku bieżącej pracy na lekcjach.

B. Konsultacje polegają na zespołowej analizie trudności ucznia w celu zrozumienia ich przyczyn (leżących po stronie ucznia lub jego otoczenia). Umożliwiają zebranie i porównanie informacji o funkcjonowaniu ucznia z perspektyw różnych osób oraz stanowią podstawę do zaplanowania strategii działań służących poprawie funkcjonowania ucznia, a także wsparcia w środowisku.

C. Osoby biorące udział w konsultacjach wybierają jeden lub dwa kluczowe w danym momencie rozwoju ucznia, obszary funkcjonowania, które zostaną wspólnie uznane za priorytetowe do udzielenia wsparcia.

D. Planowane cele oraz działania służące ich realizacji, uwzględniają wsparcie kierowane do ucznia, ale także nauczycieli, rówieśników, rodziców.

E. Konsultacje szkolne są realizowane w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

F. Procedura konsultacji szkolnych znajduje się w załączniku nr 4 do Modelu, wzór formularza konsultacji stanowi załącznik nr 5, natomiast wzór protokołu zamieszczony jest w załączniku nr 6.

- 5** Rozpoznawanie indywidualnych potrzeb edukacyjnych odbywa się we współpracy nauczycieli i specjalistów w szkole z: rodzicami/opiekunami prawnymi uczniów, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, która wydaje w tym zakresie opinie lub orzeczenia.
- 6** W odniesieniu do uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, ocena funkcjonalna prowadzona jest jako wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU).
- 7** W sytuacji pojawienia się zachowania agresywnego lub autoagresywnego, Koordynator w porozumieniu z rodzicami, niezwłocznie zawiadamia poradnię psychologiczno-pedagogiczną w celu przeprowadzenia pogłębionej diagnozy i rozwiązania problemu⁶⁸.
- 8** W odniesieniu do uczniów wymagających wsparcia na podstawie

⁶⁸ § 20 ust. 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280).

rozpoznania, dokonanego przez nauczycieli i specjalistów w szkole, ocena funkcjonalna dokonywana jest w trybie konsultacji szkolnych:

A. Szkoła prowadzi konsultacje szkolne w odpowiedzi na wnioski, informacje zgłaszane przez osoby wymienione w paragrafie 5 rozporządzenia, w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁶⁹, na wniosek samego ucznia lub jego rówieśników.

B. Konsultacje szkolne są także organizowane po złożeniu przez rodzica opinii z poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej istotnej dla funkcjonowania dziecka dokumentacji.

C. Decyzję o przeprowadzeniu konsultacji podejmuje dyrektor, który wyznacza ich Koordynatora i w porozumieniu z nim, informuje rodziców, wybranych nauczycieli, pracowników szkoły i jeżeli jest taka potrzeba: pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznej.

D. Koordynator przekazuje uczestnikom spotkanie „Formularz konsultacji szkolnych”, udziela informacji o sposobie jego wypełnienia, wyznacza datę spotkania,

biorąc pod uwagę możliwości czasowe rodziców. (formularz konsultacji szkolnych – **załącznik nr 4 do MDS**).

E. Koordynator prowadzi spotkanie konsultacyjne i przygotowuje protokół z konsultacji, zgodnie z instrukcją konsultacji szkolnych (zawartą w załączniku nr 3 do MDS). Protokół zawiera ustalenia dotyczące działań, które będą realizowane przez poszczególne osoby, i jest dołączany doteczki ucznia. Wzór protokołu znajduje się w **załącznik nr 5 do MDS**.

F. Nieobecność rodziców, którzy zostali poinformowani o terminie spotkania, nie wstrzymuje konsultacji szkolnych.

G. Jeśli uczeń nie uczestniczy w konsultacjach, należy wskazać osobę odpowiedzialną za poinformowanie go o zaplanowanych działaniach.

H. Wsparcie planowane jest na czas określony, nie dłuższy jednak niż 6 miesięcy.

I. Jeżeli w wyniku konsultacji szkolnych ustalono, że uczeń wymaga uczestnictwa w indywidualnych lub grupowych zajęciach z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dyrektor informuje rodzica o formie, terminie i wymiarze czasowym tych zajęć.

⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280).

J. Dyrektor, na podstawie planu pomocy, zapisanego w protokole, przydziela obowiązek prowadzenia zajęć z uczniem nauczycielom lub specjalistom według ich kwalifikacji, dokonując zmian w arkuszu organizacji szkoły.

K. Organ prowadzący akceptuje aneks do arkusza organizacji i jeżeli jest to konieczne, przekazuje dodatkowe środki na organizację

pomocy psychologiczno
-pedagogicznej.

L. Po upływie terminu, na jaki zaplanowano wsparcie, przeprowadza się kolejne konsultacje szkolne, w celu oceny efektywności i ewentualnej modyfikacji działań bądź wprowadzenia działań dodatkowych lub podjęcia decyzji o zakończeniu wsparcia.

STANDARD W ZAKRESIE PRZYGOTOWANIA I EWALUACJI WSPARCIA DLA UCZNIÓW POSIADAJĄCYCH ORZECZENIE O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO LUB POTRZEBIE ZAJĘĆ REWALIDACYJNO- WYCHOWAWCZYCH

- 1 Wdrożono zasady tworzenia WOPFU, IPET, IPZ.
- 2 W pracach zespołu przygotowującego IPET⁷⁰, oprócz rodziców, uczestniczą nauczyciele i specjaliści prowadzący z uczniem zajęcia dydaktyczne, rozwijające zainteresowania, rewalidacyjne i z pomocy psychologicznej, nauczyciele świetlicowi, wychowawcy grup wychowawczych.
- 3 W IPET określa się zasady oceniania.
- 4 IPET zawiera listę wyposażenia niezbędnego do realizacji wsparcia.
- 5 W IPET określa się dostosowania realizowane w trakcie zajęć dydaktycznych, z uwzględnieniem informacji czy wymagają one udziału innej osoby – jeśli tak, to w jakim zakresie.
- 6 IPET zawiera informacje dotyczące wymiaru wsparcia udzielanego uczniowi przez przydzielonego do

⁷⁰ § 6 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2020 r., poz.1309).

oddziału odpowiednio: nauczyciela współorganizującego, specjalistę, pomoc nauczyciela. Informuje także, kto udziela uczniowi wsparcia w trakcie zajęć, na których odpowiednio: nauczyciel współorganizujący, specjalista, pomoc nauczyciela nie jest obecny.

7 Jeżeli do oddziału ucznia nie został przydzielony nauczyciel współorganizujący proces kształcenia, specjalista lub pomoc nauczyciela, w IPET wskazuje się, jaka osoba będzie wspierać ucznia w związku z realizacją jego potrzeb, i w jakim zakresie.

STANDARD PROWADZENIA ZAJĘĆ EDUKACYJNYCH

- 1 Zajęcia realizowane w ramach podstawy programowej, uwzględniają zasadę indywidualizacji pracy z każdym uczniem.
- 2 Planowanie tygodniowego harmonogramu zajęć odbywa się z uwzględnieniem opinii uczniów i rodziców/opiekunów prawnych, z uwzględnieniem zróżnicowania potrzeb edukacyjnych uczniów.
- 3 W trakcie zajęć realizuje się dostosowanie metod i form pracy oraz wymagań edukacyjnych, przygotowanych indywidualnie dla każdego ucznia ze wszystkich przedmiotów.
- 4 Zajęcia prowadzone są z wykorzystaniem zasady uniwersalnego projektowania w edukacji.
- 5 Zajęcia odbywają się w pomieszczeniu dostosowanym pod względem architektonicznym i oraz odpowiednim wyposażeniem.
- 6 Uczniowie wymagający wsparcia, oprócz pomocy dostępnej dla wszystkich uczniów, mają do dyspozycji dostęp do indywidualnych pomocy, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych oraz wyposażenia uwzględniającego ich indywidualne potrzeby np. grafik sensorycznych, pętli indukcyjnych, druku brajowski itp. W trakcie zajęć wykorzystuje się narzędzia wsparcia wizualnego oraz komunikacji wspomagającej i alternatywnej.
- 7 Zajęcia edukacyjne są realizowane również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD INDYWIDUALIZACJI PROCESU KSZTAŁCENIA

- 1 Indywidualizacja procesu kształcenia jest realizowana na każdym przedmiocie i w toku każdego rodzaju zajęć w szkole.
- 2 W działaniach służących indywidualizacji, uwzględnia się różnice indywidualne i wynikające z tego potrzeby i możliwości uczniów. W tym mocne strony, zainteresowania, tempo pracy, sposoby przyswajania wiedzy oraz motywację do uczenia się.
  - A. łączenia dostosowanego procesu nauczania z procesem terapii,
  - B. łączenia nowych wiadomości, umiejętności i postaw z tym, co uczniowie już znają,
  - C. zapewnienia dostępności treści edukacyjnych przez polisensoryczność oddziaływań dydaktycznych, bezpośrednie zetknięcie się z rzeczywistością, modelami i obrazami, wiązania teorii z praktyką,
  - D. uczenia samodzielności, planowania i monitorowania osiągnięć edukacyjnych i terapeutycznych,
  - E. zasady stopniowania trudności i uspołeczniania ⁷¹.
- 3 Organizując pracę uczniów w parach lub kilkusobowych zespołach, uwzględnienia się zasadę niedyskryminacji.
- 4 Proces indywidualizacji organizuje się z uwzględnieniem:
  - 5 Dobór metod pracy wynika ze specyfiki zespołu klasowego i wynika z treści realizowanych w toku zajęć. Dobór form określa nauczyciel w toku zajęć.
  - 6 Dobór środków dydaktycznych, uwzględnia specjalistyczne pomoce i wyposażenie niezbędne do realizacji lekcji.
  - 7 Wewnątrzszkolny system oceniania, uwzględnia zasady oceniania dotyczące oceniania opisującego, kształtującego i motywującego do dalszych działań uczniów.
  - 8 Wewnątrzszkolny system oceniania, uwzględnia dedykowane formy sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów i ocenę zachowania,

⁷¹ J. Głodkowska, *Dydaktyka specjalna w przygotowaniu do kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Warszawa 2012, s. 188-190.

z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb uczniów, które szczegółowo dookreślone są w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym i indywidualnym planie wsparcia.

- 9 Indywidualizacja procesu kształcenia odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD W ZAKRESIE WSPARCIA DODATKOWEJ OSOBY DOROSŁEJ: NAUCZYCIELA WSPÓLORGANIZUJĄCEGO PROCES KSZTAŁCENIA UCZNIÓW, SPECJALISTY, POMOCY NAUCZYCIELA

- 1 W przypadku szkół i oddziałów ogólnodostępnych – do każdej klasy, do której uczęszcza uczeń z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością sprzężoną lub uczeń, u którego stwierdzono potrzebę wsparcia udzielanego przez osobę dorosłą – zatrudnia się odpowiednio nauczyciela współorganizującego, specjalistę, pomoc nauczyciela.
- 2 W przypadku szkół i oddziałów integracyjnych – do każdej klasy zatrudnia się nauczyciela współorganizującego kształcenie.
- 3 W przypadku oddziałów i szkół specjalnych, do każdej klasy I-IV dla uczniów: z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi – zatrudnia się dodatkowo pomoc nauczyciela.
- 4 W uzasadnionych przypadkach we wszystkich typach klas i szkół – do każdej klasy, do której uczęszcza uczeń, u którego stwierdzono potrzebę wsparcia udzielanego przez osobę dorosłą – za zgodą organu prowadzącego, zatrudnia się odpowiednio nauczyciela współorganizującego, specjalistę, pomoc nauczyciela.
- 5 Rodzaj podejmowanych działań oraz ich wymiar czasowy, wynika z potrzeb uczniów oraz jest określony w IPET lub protokole konsultacji szkolnych.
- 6 Osoby udzielające wsparcia mają kwalifikacje odpowiadające potrzebom uczniów.
- 7 W przypadku większości uczniów wsparcie dodatkowej osoby dorosłej ma charakter czasowy, a jego nadrzędnym celem jest uzyskanie przez ucznia samodzielności oraz integracja osób uczących się i otrzymujących wsparcie w zakresie współpracy nauczycieli, specjalistów i wsparcia dodatkowych

osób dorosłych ukierunkowanych na włączenie ucznia w grupę rówieśniczą.

- 8 W przypadku wybranych uczniów ze złożonymi i głębokimi niepełnosprawnościami, mającymi znaczący wpływ na ich funkcjonowanie, wsparcie dodatkowej osoby dorosłej ma

charakter stały.

- 9 Wsparcie dodatkowej osoby dorosłej odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom w konsultacji z nauczycielem.

STANDARD PROWADZENIA REWALIDACJI ORAZ ZAJĘĆ SOCJOTERAPEUTYCZNYCH I RESOCJALIZACYJNYCH

- 1 Zajęcia rewalidacyjne organizowane są w formie indywidualnej lub grupowej. Proponuje się, aby liczba uczestników grupowych zajęć rewalidacyjnych ustalana była analogicznie do liczby uczestników „zbliżonych” organizacyjnie i merytorycznie zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w zależności od potrzeb i możliwości ucznia oraz z uwzględnieniem zaleceń z orzeczenia, jak również diagnozy i wniosków z wielospecjalistycznej oceny.

środki finansowe na organizację zajęć rewalidacyjnych w ramach specjalnej organizacji nauki według zapotrzebowania na ich organizację, zgłoszonego przez dyrektora szkoły, z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu.

- 2 Zajęcia są prowadzone przez nauczycieli lub specjalistów, posiadających kwalifikacje odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności ucznia.

- 4 W trakcie zajęć wykorzystuje się narzędzia wsparcia wizualnego oraz komunikacji wspomagającej i alternatywnej.

- 3 Organ prowadzący zapewnia

- 5 Zajęcia rewalidacyjne odbywają również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD UDZIELANIA POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ UCZNIOM

- 1 Każdy uczeń, u którego rozpoznano potrzebę objęcia pomocą

psychologiczno-pedagogiczną, może skorzystać z niej w szkole bezpłatnie

i otrzymuje wsparcie adekwatne do swoich potrzeb i możliwości.

- 2 Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest realizowana z wykorzystaniem uniwersalnych instrumentów wsparcia, w czasie:

- A. bieżącej pracy dydaktyczno-wychowawczej,
- B. organizacji zajęć opiekuńczo-wychowawczych,
- C. działań organizowanych zgodnie z planem pracy szkoły⁷² tj. w trakcie pobytu ucznia w szkole, podczas uroczystości szkolnych, wydarzeń społeczno-sportowo-kulturalnych, imprez,
- D. działań pozaszkolnych organizowanych przez szkołę,
- E. zajęć z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym zajęć specjalistycznych.

- 5 Nauczyciel i specjalista prowadzący zajęcia z uczniem, odpowiada za realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- 6 Działania wspierające konkretnego ucznia, polegają również na podejmowaniu działań kierowanych do osób pozostających w zespole klasowym/grupie ucznia wspieranego, w celu wdrożenia współpracy rówieśniczej na poziomie współpracy uczeń-uczeń.
- 7 W trakcie zajęć wykorzystuje się narzędzia wsparcia wizualnego oraz komunikacji wspomagającej i alternatywnej lub inne, w zależności od potrzeb i możliwości ucznia.
- 8 Pomoc psychologiczno-pedagogiczna odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD UDZIELANIA POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ DLA RODZICÓW

- 1 Szkoła organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w formie bezpłatnych porad i konsultacji na podstawie potrzeb zgłaszanych przez rodziców/opiekunów prawnych, jak i potrzeb zdiagnozowanych przez nauczycieli i specjalistów.

⁷² Art. 80 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2020, poz. 910 i 1378).

- 2 Szkoła posiada rozwiązania uwzględniające wsparcie dla rodziców, np. plan wsparcia rodziców/opiekunów prawnych w obrębie IPET i/lub programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły, uwzględniający terminarz proponowanego wsparcia.

lub poprzez dziennik elektroniczny. Każdorazowo takie informacje, są przekazywane w sytuacji rozpoznania potrzeby wsparcia rodziców, w trybie oceny funkcjonalnej (WOPFU, Konsultacje szkolne) lub na wniosek rodzica.
- 3 Informacje o możliwości skorzystania ze wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej są dostępne dla rodziców w formie: informacji zamieszczonych w gazetkach szkolnych, ogłoszeń zamieszczonych na stronie internetowej szkoły, wiadomości przekazywanych rodzicom/opiekunom prawnym według ustalonego sposobu komunikacji: telefonicznie, mailowo
- 4 Udział rodziców/opiekunów prawnych w proponowanych formach wsparcia jest dokumentowany przez nauczycieli odpowiedzialnych za ich realizację.
- 5 Pomoc psychologiczno-pedagogiczna odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD ORGANIZACJI ZAJĘĆ REALIZOWANYCH INDYWIDUALNIE/ W MAŁEJ GRUPIE UCZNIÓW I ZINDYWIDUALIZOWANEJ ŚCIEŻKI KSZTAŁCENIA

1 Na terenie szkoły zorganizowane są:

A. dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wybrane zajęcia edukacyjne, realizowane indywidualnie lub w grupie do 5 uczniów⁷³,

B. dla uczniów posiadających stosowną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, zajęcia indywidualne w ramach zindywidualizowanej ścieżki kształcenia⁷⁴.

⁷³ Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2020 r., poz. 1309).

⁷⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280).

- 2 Szkoła przygotowuje dokumentację niezbędną do uzyskania opinii w sprawie zindywidualizowanej ścieżki w terminie 14 dni od wpłynięcia wniosku rodzica.
- 3 Realizacja wybranych zajęć edukacyjnych odbywa się indywidualnie lub w grupie do 5 uczniów.
- 4 Realizacja zajęć organizowanych w ramach zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, rozpoczyna się najpóźniej po 14 dniach od złożenia w szkole stosownej opinii/ orzeczenia/ dokonania ewaluacji IPET.
- 5 Dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zajęcia realizowane indywidualnie lub w grupie do 5 uczniów są wdrażane na podstawie ustaleń znajdujących się w IPET, z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu.
- 6 Dla uczniów posiadających opinię o zindywidualizowanej ścieżce, zajęcia realizowane indywidualnie lub w grupie do 5 uczniów są wdrażane na podstawie zaleceń zawartych w tejże opinii.
- 7 Organ prowadzący, na wniosek dyrektora, przekazuje środki na finansowanie tego typu zajęć i wyraża zgodę na przydział wskazanej liczby godzin nauczycielom.
- 8 Uczeń biorący udział w zajęciach, otrzymuje specjalistyczne wsparcie i opiekę, bez angażowania jego rodziców/ opiekunów prawnych.
- 9 Zajęcia odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD W ZAKRESIE STOSOWANIA ALTERNATYWNYCH I WSPOMAGAJĄCYCH METOD I FORM KOMUNIKACJI ORAZ WSPARCIA WIZUALNEGO

- 1 W przypadku, gdy członkiem społeczności szkolnej jest uczeń wymagający stosowania alternatywnych i wspomagających metod i form komunikacji (AAC), szkoła niezwłocznie wprowadza rozwiązania w tym zakresie.
- 2 Dobór systemu komunikacji pozostaje w kompetencji specjalistów, w tym – jeśli zachodzi taka potrzeba – z poradni psychologiczno-pedagogicznych i wskazanych przez rodziców/ opiekunów prawnych.
- 3 Wszystkie osoby uczestniczące w procesie kształcenia ucznia respektują i wykorzystują stosowaną przez ucznia formę komunikacji, bez wywierania nacisków na zmianę tej formy komunikacji na inną.

- 4 Wszelkie metody i formy pracy, jak i materiały i środki dydaktyczne są realizowane z wykorzystaniem AAC.
- 5 Stosowanie AAC odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

OPIEKA I WYCHOWANIE

STANDARD ORGANIZACJI DZIAŁAŃ WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNYCH

- 1 Program wychowawczo-profilaktyczny uwzględnia wszystkie zdiagnozowane trudności wychowawcze i zdiagnozowane potrzeby rozwojowe uczniów, określa kategorie czynników chroniących i ryzyka, a także zawiera wskazania do działań:
  - A. wychowawczych, podejmowanych wobec uczniów szkoły,
  - B. profilaktycznych, podejmowanych wobec uczniów, nauczycieli i rodziców.
- 2 Działania określone w programie wychowawczo-profilaktycznym realizowane są w ramach:
  - A. zajęć edukacyjnych i zajęć z wychowawcą, wynikających z ramowego rozkładu zajęć,
  - B. zajęć pozaszkolnych (z uwzględnieniem wolontariatu), dzięki którym udostępnione zostają dobra i zasoby placówek kultury i innych instytucji, bez angażowania środków finansowych na ich organizację,
  - C. innych zajęć określonych w przepisach
- 3 Działania profilaktyczno-wychowawcze realizowane są również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.
- 4 W czasie realizacji wszystkich zajęć wychowawczo-profilaktycznych, uwzględnia się dbałość o zdrowie psychiczne uczniów, ich indywidualne potrzeby, dostosowanie warunków, form, metod i środków. W zależności, zapewnia się specjalistyczne wsparcie nauczyciela współorganizującego proces kształcenia lub pomocy nauczyciela.
- 5 W projektowanie i realizację działań wychowawczych i profilaktycznych zaangażowani są wszyscy przedstawiciele społeczności szkolnej, począwszy od uczniów, po nauczycieli i rodziców.
- 6 Program wychowawczo-profilaktyczny jest modyfikowany w oparciu o zidentyfikowane potrzeby ucznia.

STANDARD BUDOWANIA RELACJI RÓWIEŚNICZYCH

- 1 Szkoła realizuje działania nastawione na budowanie współpracy rówieśniczej, które zostały opisane w programie profilaktyczno-wychowawczym szkoły.
- 2 Nauczyciele w trakcie bieżącej pracy z uczniami realizują działania nakierunkowane na budowanie współpracy rówieśniczej zapisane w programach wychowawczych oddziałów.
- 3 Pracownicy szkoły niezwłocznie reagują na występujące konflikty na tle nieprawidłowej współpracy uczniów.
- 4 Szkoła realizuje działania zapobiegające zachowaniom dyskryminacyjnym i reaguje na nie, realizując działania skierowane zarówno do osób dyskryminowanych, jak i osób dyskryminujących.
- 5 Nauczyciele prowadzą działania wychowawcze ukierunkowane na budowanie relacji rówieśniczych, kształtowanie postaw i przekonań z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb uczniów.
- 6 Szkoła realizuje działania na rzecz akceptacji dla różnorodności w środowisku edukacyjnym, wynikającej z różnorodnych potrzeb edukacyjnych uczniów, niepełnosprawności, odmienności językowej i kulturowej, różnego statutu materialnego itp.
- 7 Szkoła wdraża ideę rówieśniczego wsparcia w zakresie wspólnie realizowanych działań, z zachowaniem kompetencji i wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, nauczycieli współorganizujących proces kształcenia, pomocy nauczyciela czy rodziców uczniów.
- 8 Wsparcie jest udzielane w sposób dyskretny tak, aby uniknąć stygmatyzowania w gronie rówieśniczym uczniów, którzy je otrzymują.

STANDARD ORGANIZACJI ZAJĘĆ OPIEKUŃCZYCH W DNI WOLNE OD ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH

- 1 Szkoła monitoruje potrzeby w zakresie zajęć opiekuńczych. uczniowie. Aktywność zawodowa rodziców/opiekunów prawnych, nie jest warunkiem koniecznym do zapisania ucznia na zajęcia opiekuńcze.
- 2 W zajęciach mogą wziąć wszyscy

3 W trakcie zajęć są wydawane posiłki w stołówce szkolnej.

4 Program zajęć jest realizowany

z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb wszystkich uczestniczących uczniów.

Organizacja zajęć jest dostosowana do potrzeb uczniów.

STANDARD ZAJĘĆ ŚWIETLICOWYCH

1 W szkole, oprócz zajęć wychowawczo-opiekuńczych, realizowane są zajęcia świetlicowe.

2 Liczebność grup wychowawczych jest zgodna z przepisami prawa. Zajęcia organizowane są w grupach wychowawczych liczących do 25 uczniów pod opieką jednego nauczyciela, z zastrzeżeniem, że w szkole ogólnodostępnej i integracyjnej (z oddziałami integracyjnymi) na jednego nauczyciela może przypadać maksymalnie 5 dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W przypadku szkół specjalnych i oddziałów specjalnych w szkołach ogólnodostępnych, liczebność jest uzależniona od danej niepełnosprawności – określają ją przepisy prawa oświatowego.

3 Zajęcia świetlicowe są organizowane w godzinach wynikających z harmonogramu dowozów oraz potrzeb rodziców/opiekunów prawnych, a aktywność zawodowa rodziców/opiekunów prawnych nie jest warunkiem przyjęcia dziecka do świetlicy.

4 Wsparcie dziecka w świetlicy dostosowane jest do jego potrzeb i możliwości, w szczególności w zakresie:

A. opieki dodatkowego nauczyciela, specjalisty, pomocy nauczyciela,

B. zabezpieczenia miejsca opieki, w tym sali dostosowanej pod względem wyposażenia,

C. zapewnienia pomocy dydaktycznych, z których mogą skorzystać uczniowie z różnymi potrzebami edukacyjnymi,

D. dostosowania programu zajęć świetlicowych do indywidualnych potrzeb edukacyjnych dziecka, dotyczących wsparcia w realizacji nauki czy też rozwoju zainteresowań ucznia,

E. wyboru metod, form i środków w toku tego typu zajęć, z uwzględnieniem potrzeb edukacyjnych uczestniczących w nich uczniów,

F. organizacji czasu pracy ucznia w toku zajęć grup wychowawczych,

G. organizacji miejsca pozwalającego na relaksację, wyciszenie, odpoczynek ucznia zgodnie z jego/jej indywidualnymi potrzebami, zgodnie z zapisami IPET i protokołu konsultacji szkolnych.

5 Nauczyciele świetlicy uczestniczą w tworzeniu i ewaluacji WOPFU, IPET, IPZ

oraz – jeżeli zachodzi taka potrzeba – w konsultacjach szkolnych.

6 Zajęcia świetlicowe realizowane są również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD OPIEKI W TRAKCIE PRZERW

1 Organizacja czasu pracy uczniów, tj. plan lekcji, liczba i czas trwania przerw międzylekcyjnych, jest dostosowana do potrzeb uczniów i nauczycieli, pozwala na swobodne przemieszczenie się pomiędzy klasami, skorzystanie z toalety, zjedzenie posiłku, przebranie się na lekcje wychowania fizycznego itd.

2 W planie, ujmuje się przynajmniej jedną lub dwie dłuższe przerwy obiadowe, aby każde dziecko mogło zjeść posiłek. Harmonogram korzystania ze stołówki szkolnej jest dostosowany do uczniów młodszych i starszych z uwzględnieniem czasu, jaki jest niezbędny do spożycia posiłków.

3 Opiekę nad dziećmi w czasie przerw sprawują nauczyciele dyżurni, którzy pełnią swoje dyżury aktywnie, włączając się w modelowanie oddziaływań i motywowanie do podejmowania aktywności ruchowych, w tym wyjścia

na świeże powietrze, do świetlicy szkolnej, biblioteki, itp.

4 Nauczyciele dyżurni posiadają wiedzę na temat indywidualnych potrzeb uczniów, wynikających np. z niepełnosprawności, stanu zdrowia czy specjalnych potrzeb edukacyjnych.

5 Szkoła zapewnia opiekę podczas przerw, np. na boisku lub placu przedszkolnym, który spełnia wszelkie wymogi bezpieczeństwa, a liczba opiekunów jest dostosowana do liczby korzystających z wyjścia uczniów. Uwzględnia się konieczność dodatkowej osoby dorosłej w razie potrzeby opieki nad uczniem.

6 Jeżeli istnieje taka potrzeba, uczniowie mogą korzystać ze wsparcia pomocy nauczycieli, np. w czynnościach higienicznych czy przemieszczaniu się po szkole.

STANDARD ORGANIZACJI ZAJĘĆ DODATKOWYCH, ROZWIJAJĄCYCH ZAINTERESOWANIA

1 Szkoła prowadzi regularny monitoring potrzeb w zakresie organizacji zajęć dodatkowych, a ich rodzaj planowany jest na podstawie wniosków z badania potrzeb w tym zakresie.

2 Organizacja zajęć⁷⁵ dodatkowych, rozwijających zainteresowania uczniów obejmuje zajęcia obowiązkowe i nieobowiązkowe:

A. Obowiązkowe zajęcia edukacyjne, które wchodzą w zakres działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły, prowadzone są z uwzględnieniem realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego określonej dla szkoły podstawowej⁷⁶ oraz ramowych planów nauczania dla publicznej szkoły podstawowej wymienionych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej⁷⁷.

B. Dodatkowe zajęcia edukacyjne:
 ► z języka obcego nowożytnego, innego niż język obcy nowożytny nauczany w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych, o których mowa w punkcie „a”.
 ► inne zajęcia, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania został włączony do szkolnego zestawu programów.

C. Zajęcia rewalidacyjne dla uczniów z niepełnosprawnością.

D. Zajęcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

E. Zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, w celu kształtowania ich aktywności i kreatywności.

F. Zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego.

⁷⁵ Art. 109 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 910).

⁷⁶ Załączniki nr 2 i 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356, z późn. zm.).

⁷⁷ Załączniki nr 1 i 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. poz. 639).

G. Inne zajęcia edukacyjne (religia, podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej, a w szczególności nauka języka oraz własnej historii i kultury, wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji).

H. Nieobowiązkowe zajęcia dodatkowe obejmują (katalog otwarty):

- uroczystości szkolne,
- konkursy/rozwrywki/zawody,
- zajęcia integracyjne w formie dyskotek,
- pikniki szkolne,
- kiermasze szkolne,
- konferencje szkolne,
- koncerty szkolne,
- przedstawienia szkolne,
- debaty tematyczne,
- zajęcia o charakterze integracyjnym,
- inne zajęcia według pomysłów nauczycieli i zdiagnozowanych potrzeb uczniów, np. kółka zainteresowań.

- 3** Uczniowie, w porozumieniu i za zgodą rodziców/opiekunów prawnych, sami wybierają zajęcia nieobowiązkowe. Pracownicy szkoły nie wywierają presji na udział uczniów w zajęciach dodatkowych.
- 4** Nauczyciele realizujący zajęcia dodatkowe, biorą udział w tworzeniu

WOPFU, IPET, IPZ, zapoznają się z protokołem konsultacji szkolnych lub – w miarę potrzeb – uczestniczą w konsultacjach społecznych.

- 5** Dodatkowe zajęcia edukacyjne, uwzględniają dostosowanie form i metod pracyz uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi lub niepełnosprawnością.
- 6** Uczniowie mają zapewniony, zgodnie ze swoimi potrzebami, dostęp do wyposażenia, specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych, niezbędnych do uczestnictwa w nich.
- 7** Uczniowie korzystają z dodatkowego wsparcia nauczyciela, specjalisty, nauczyciela współorganizującego proces kształcenia i pomocy nauczyciela – jeśli wynika to z ich potrzeb.
- 8** Dostosowanie, korzystanie z wyposażenia, specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych oraz wsparcie innych pracowników (poza nauczycielem prowadzącym zajęcia) są ujęte w IPET.
- 9** Zajęcia dodatkowe, rozwijające zainteresowania uczniów, odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD PRACY STOŁÓWKI SZKOLNEJ, Z UWZGLĘDNIENIEM DIET SPECJALISTYCZNYCH

- 1 Szkoła zapewnia dzieciom higieniczne i bezpieczne warunki spożywania posiłków.
  - 2 Posiłki wydawane w stołówce spełniają ogólne wymagania dotyczące składu i sposobu przygotowania potraw dla uczniów, zgodnie z przepisami w tym zakresie⁷⁸. Za przygotowanie jadłospisu odpowiada intendent/intendentka.
  - 3 Na stołówce szkolnej oraz w przypadku poczęstunków organizowanych z okazji imprez i wydarzeń okolicznościowych, czy wycieczek, zapewnia się posiłki dostosowane do specjalnych potrzeb żywieniowych, wynikających ze stanu zdrowia oraz nietolerancji potwierdzonych zaświadczeniem lekarskim.
  - 4 W przypadku korzystania z usług zewnętrznej firmy cateringowej, szkoła zabezpiecza realizację specjalnych potrzeb żywieniowych. Rodzice/opiekunowie prawni mogą mieć wpływ na wybór firmy cateringowej.
  - 5 Opiekę nad dziećmi przebywającymi w stołówce sprawują nauczyciele dyżurni. Zapewnia się dodatkowe wsparcie pracowników obsługi (pomocy nauczycieli) tym dzieciom, które tego wymagają. Zakres i rodzaj pomocy jest zawarty odpowiednio w IPET lub protokole konsultacji szkolnych.
  - 6 Obiady finansowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej, są takie same pod względem składu i gramatury, jak te, opłacane przez rodziców/opiekunów prawnych.
  - 7 Na wniosek rodziców/opiekunów prawnych, obligatoryjnie zapewnia się realizację specjalnych potrzeb żywieniowych, wynikających ze stanu zdrowia.
- Dokładne wytyczne w zakresie przygotowania posiłków dla uczniów ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi, znajdują się w dodatku do modelu nr 2. W miarę możliwości, realizuje się (na wniosek i za zgodą rodziców/

⁷⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 roku w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełnić środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz.U. z 2016 r. poz. 1154).

opiekunów prawnych) specjalne potrzeby żywieniowe, wynikające ze światopoglądu czy wyznawanej religii.

prawnych. Posiłki te są podgrzewane i wydawane w bezpieczny i higieniczny sposób przez pracowników stołówki.

- 8 W przypadku niemożności zaspokojenia specjalnych potrzeb żywieniowych, np. ze względu na silną alergię (np. śladowe ilości alergenu powodującą wstrząs anafilaktyczny) lub ścisłe zasady religijne, umożliwia się dostarczanie posiłków przez rodziców/opiekunów

- 9 Rodzice/opiekunowie są regularnie informowani o możliwości zwolnienia z opłat za posiłki i realizacji specjalnych potrzeb żywieniowych. Istnieją jasne, jawne i niepiętnujące zasady zwolnienia z opłat za posiłki. Zwolnienie z opłat odbywa się w sposób dyskretny.

STANDARD ORGANIZACJI DZIAŁAŃ Z ZAKRESU PROFILAKTYKI ZDROWIA ORAZ ORGANIZACJI GABINETU PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ

- 1 Szkoła zapewnia opiekę profilaktyczną sprawowaną przez pielęgniarkę oraz profilaktyczne świadczenia stomatologiczne, które realizowane są w szkole lub gabinecie stomatologicznym mobilnym lub stacjonarnym, z którym podpisano porozumienie.

nauczania i wychowania, higienistka szkolna, jak również w przypadku uczniów przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami, nauczyciele/nauczycielki i inni pracownicy/pracowniczki, jeśli wyrażą na to pisemną zgodę.

- 2 Pomoc uczniom w zakresie podawania leków oraz wykonywania innych koniecznych czynności związanych z ich indywidualnymi potrzebami, w tym w zakresie wykonywania procedur medycznych, organizowana jest na wniosek i za pisemną zgodą rodziców/opiekunów prawnych. Pomocy tej mogą udzielać: pielęgniarka środowiska

- 3 Uwzględnia się realizację wsparcia ucznia w innym miejscu niż gabinet profilaktyki zdrowotnej w szkole, jeżeli wynika to z potrzeb dziecka. Wszyscy nauczyciele/nauczycielki pracujący w szkole. zostali skierowani na dodatkowe szkolenia specjalistyczne związane z udzielaniem pomocy w ramach profilaktyki zdrowotnej.

- 4 Rodzice nie uczestniczą w udzielaniu dziecku pomocy w gabinecie. Rodzice/opiekunowie prawni są informowani

o każdym zdarzeniu dotyczącym zdrowia dziecka, ale nie są za każdym razem wzywani w celu udzielania mu pomocy.

STANDARD ORGANIZACJI WYCIECZEK I WYJŚĆ SZKOLNYCH

- 1 Każdy uczeń ma prawo wziąć udział w wyjściu poza szkołę i wycieczce szkolnej.
- 2 Zakłada się realizację programu wyjścia/wycieczki, w sposób uwzględniający indywidualne możliwości i umiejętności wszystkich uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami, bez angażowania udziału rodziców/opiekunów prawnych wybranych uczniów.
- 3 W wycieczkach i wyjściach, biorą udział nauczyciele, specjaliści, nauczyciele współorganizujący proces kształcenia, pomoce nauczyciela lub inne osoby, np. wolontariusze - w przypadku, kiedy są oni niezbędni i wynika to z potrzeb uczniów.
- 4 W przypadku stwierdzonych potrzeb, obowiązkowo w wycieczce/wyjściu, uczestniczy pielęgniarka lub higienistka szkolna w celu zapewnienia indywidualnej opieki i profilaktyki zdrowia.
- 5 W przypadku korzystania z pomocy przewodnika/przewodniczki w trakcie trwania wyjścia i wycieczki szkolnej, dostosowuje się formy komunikacji, uwzględniając potrzeby wszystkich uczniów, jak i przygotowania planu, z uwzględnieniem dostosowania tablic/komunikatów informacyjnych.
- 6 Środek transportu umożliwia przemieszczanie się wszystkich uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z niepełnosprawnościami.
- 7 W planowaniu wycieczek i wyjść, bierze się pod uwagę objęcie uczniów ubezpieczeniem od następstw nieszczęśliwych wypadków.
- 8 Koszty wyjść i wycieczek skalkulowane są tak, aby nie angażowały nadmiernych środków finansowych rodziców/opiekunów prawnych.

POZIOM PODSTAWOWY

4.4

OBSZAR ORGANIZACYJNY

ORGANIZACJA I PROCEDURY

STANDARD DZIAŁALNOŚCI LIDERA DOSTĘPNOŚCI

- 1** W szkole powołuje się lidera dostępności, w którego zakres obowiązków wchodzi:
- A.** koordynowanie wdrażania Modelu Dostępnej Szkoły na terenie szkoły, w której jest zatrudniony,
  - B.** koordynowanie organizacji konsultacji i badań potrzeb danej szkoły, zgodnie z potrzebami i założeniami audytowymi,
  - C.** koordynowanie działań związanych z przeprowadzeniem pogłębionej diagnozy potrzeb użytkowników i najbliższego środowiska szkoły,
  - D.** koordynowanie działań realizowanych wspólnie z kadrą szkoły oraz ustalanie rozwiązań organizacyjnych, uwzględniających potrzeby wszystkich uczniów oraz całej społeczności szkolnej,
  - E.** koordynowanie realizacji zadań związanych z wdrożeniem Modelu Dostępnej Szkoły,
  - F.** udział w projektowaniu budżetu szkoły w kontekście planowania działań, mających na celu likwidowanie barier w zakresie dostępności w środowisku szkolnym oraz zapewnienia działań wspierających zgodnie z potrzebami,
  - G.** stały kontakt z organem prowadzącym w zakresie realizacji zadań związanych z prowadzeniem działań diagnostycznych i realizacją działań wspierających na terenie szkoły,
  - H.** przeprowadzenie rozeznania lokalnych instytucji, mogących wspierać szkołę w działaniach na rzecz dostępności,
  - I.** planowanie zadań po stronie szkoły w zakresie współpracy z innymi podmiotami zewnętrznymi, w tym w szczególności ze Specjalistycznymi Centrami Wspierającymi Edukację Włączającą (SCWEW), Ośrodkiem Pomocy Społecznej (OPS), Centrum Usług Społecznych (CUS), podmiotami leczniczymi,
  - J.** kontakt ze szkołami działającymi w podmiotach leczniczych (szpitalach, sanatoriach) w celu dokonania ustaleń dotyczących zakresu materiału oraz w zależności od potrzeb, zasad i metod pracy z dziećmi/uczniemi na pobytach długoterminowych lub cyklicznych (co kilka, kilkanaście dni przez cały rok),
  - K.** ocena potrzeb w zakresie doskonalenia kadr, w zakresie edukacji dla wszystkich i rozwiązywania problemów związanych z jej realizacją w praktyce oraz organizowanie, w uzgodnieniu z dyrektorem szkoły i w współpracy z placówkami doskonalenia kadr, różnych form doskonalenia,

L. współpraca z liderami dostępności pracującymi w innych szkołach. Budowanie lokalnej sieci wsparcia oraz opracowywanie, monitorowanie i ewaluacja Strategii Rozwoju Gminy, w zakresie związanym z zapewnianiem edukacji o wysokiej jakości

dla wszystkich oraz dostępem na terenie gminy do kompleksowego wsparcia dla osób o zróżnicowanych potrzebach, m.in. uczestniczenie w obowiązkowych szkoleniach organizowanych przez akredytowane placówki doskonalenia kadr.

STANDARD OPACOWANIA I WDROŻENIA INDYWIDUALNEGO PLANU POPRAWY DOSTĘPNOŚCI SZKOŁY

1 W szkole opracowuje się (przy udziale lidera dostępności) i wdraża Indywidualny Plan Poprawy Dostępności (IPPD), którego wzór stanowi **załącznik nr 8 do MDS**.

2 Za realizację IPPD odpowiada dyrektor szkoły.

3 Program powstaje we współpracy z nauczycielami, specjalistami, innymi pracownikami szkoły, rodzicami/opiekunami prawnymi.

4 Wdrożenie IPPD obejmuje następujące działania:

A. powołanie zespołu ds. opracowania Indywidualnego Planu Poprawy Dostępności, w którego skład wchodzi:

- koordynator dostępności (powołany na poziomie organu prowadzącego szkołę),
- lider dostępności,
- nauczyciele, w tym nauczyciele współorganizujący proces kształcenia uczniów,

- specjaliści,
- pracownicy niepedagogiczni szkoły,
- przedstawiciele rodziców/opiekunów prawnych, w liczbie odpowiadającej potrzebom realizacji prac zespołu,
- przedstawiciele uczniów, w liczbie odpowiadającej potrzebom realizacji prac zespołu,

B. wdrożenie regulaminu pracy zespołu, określającego:

- harmonogram czasu realizacji prac,
- zakres obowiązków członków/członkiń zespołu,
- sposoby realizacji przygotowania IPPD,

C. identyfikacja mocnych i słabych stron szkoły w zakresie dostępności,

D. inwentaryzacja zasobów w zakresie architektury, wyposażenia, procedur, zatrudnienia, kwalifikacji, kompetencji i umiejętności,

E. identyfikacja potrzeb wszystkich grup

zaangażowanych w życie szkoły (uczniowie, nauczyciele, rodzice, kadra zarządzająca, organ prowadzący, społeczność lokalna) w zakresie dostępności,

F. opracowanie rozwiązań mających na celu zaspokojenie kluczowych potrzeb w zakresie dostępności,

G. wskazanie efektów proponowanych rozwiązań,

H. przygotowanie wstępnego kosztorysu oraz harmonogramu działań,

I. akceptacja IPPD przez dyrektora i organ prowadzący.

STANDARD WSPÓŁPRACY Z ORGANEM PROWADZĄCYM

- 1 Organ prowadzący otrzymuje środki finansowe na podstawie danych zgłoszonych przez dyrektora szkoły w SIO w terminach wskazanych w przepisach prawa oświatowego.
- 2 Organ prowadzący przekazuje placówce środki finansowe, które otrzymuje na uczniów z tytułu dodatkowych wag subwencyjnych. Wyliczone są na podstawie obowiązującego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego obowiązującego w danym roku kalendarzowym.
- 3 Środki finansowe są przekazywane na dany rok kalendarzowy oraz w sytuacji, gdy dyrektor szkoły przedłoży informację dotyczącą konieczności udzielenia wsparcia, z uwagi na rozpoznane w trakcie trwania roku szkolnego, zróżnicowane potrzeby uczniów, wynikające m.in. z przedłożonych orzeczeń lub opinii, czy ustaleń z konsultacji szkolnych.
- 4 Środki przeznaczone są na: zatrudnianie nauczycieli i pracowników szkoły, zakup pomocy dydaktycznych, dedykowanego wyposażenia dla uczniów.
- 5 Organ prowadzący uczestniczy w przekazywaniu środków na zakup materiałów edukacyjnych, ćwiczeniowych i podręczników, które finansowane są z dotacji przeznaczonej dla szkoły.
- 6 Organ prowadzący podejmuje decyzję w zakresie zatwierdzania organizacji pracy szkoły według potrzeb wynikających z wniosków dyrektora, wyraża zgodę na zatrudnianie nauczycieli, specjalistów, nauczyciela współorganizującego proces kształcenia, pomocy nauczyciela. W przypadku, gdy wynikają one z potrzeb

uczniów, zapewnia środki finansowe na poprawę warunków architektonicznych i wyposażenie szkoły, w tym specjalistycznych pomocy dydaktycznych.

- 7 Dyrektor, we współpracy z organem prowadzącym, wprowadza standardy współpracy i przekazywania środków z organu prowadzącego do szkoły, w wymiarze nie mniejszym niż środki, które trafiają do organu prowadzącego z tytułu orzeczeń i na organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej według liczby uczniów. Środki będą zapewniały realizację zaleceń zawartych w orzeczeniach i opiniach, jak i zapewnią wsparcie uczniom ze zróżnicowanymi potrzebami na podstawie ustaleń z konsultacji szkolnych.
- 8 Dyrektor omawia organizację pracy szkoły z przedstawicielem organu

prowadzącego w zakresie dotyczącym konieczności zapewnienia wsparcia potrzeb uczniów (z zachowaniem ochrony danych osobowych), a ponadto określając sytuacje, w których współpraca nauczyciela przedmiotu z nauczycielem współorganizującym kształcenie i specjalistą lub pomocą nauczyciela jest niezbędna. Następnie we współpracy z organem prowadzącym, decyduje o przydzieleniu do klasy dodatkowej osoby wspierającej w wymiarze i w sytuacjach odpowiadających potrzebom uczniów.

- 9 Współpraca szkoły z organem prowadzącym odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

PROCEDURA PRZEKAZYWANIA ŚRODKÓW

- 1 Organ prowadzący, przekazuje środki finansowe do szkoły na podstawie porozumienia zawartego z dyrektorem szkoły według wzoru ([załącznik nr 3 do MDS](#)).
- 2 Dyrektor szkoły przygotowuje dla organu prowadzącego informację zbiorczą dotyczącą liczby uczniów, liczby orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego,

z uwzględnieniem przyczyn i czasu na jaki zostały wydane, liczby opinii, z uwzględnieniem zaleceń w nich zawartych, liczby uczniów, dla których konieczna jest organizacja dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz innych form wsparcia, zgodnie z potrzebami zidentyfikowanymi w trybie konsultacji szkolnych, ze wskazaniem czasu ich zapewnienia.

- 3 Organ prowadzący wskazuje wysokość środków finansowych, jakie są przeznaczone na realizację specjalnej organizacji nauki i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole z wyliczeniem wag subwencyjnych.
- 4 Dyrektor szkoły, planuje wydatkowanie środków w projekcie planu finansowego szkoły na dany rok kalendarzowy, co jest opiniowane przez radę szkoły, radę pedagogiczną, radę rodziców.
- 5 Dyrektor szkoły przekazuje projekt planu finansowego do organu prowadzącego, który poddaje go analizie, sprawdza jego zgodność z projektem uchwały budżetowej i zatwierdza lub wprowadza w nim zmiany (w przypadku, gdy środki są przekazywane w trakcie roku szkolnego).
- 6 Na poziomie średnim i zaawansowanym MDS, każdorazowe finansowanie działań powinno odbywać się za zgodą organu prowadzącego.

STANDARD TWORZENIA/MODYFIKACJI WEWNĘTRZNYCH DOKUMENTÓW SZKOLNYCH (PROCEDUR) NA POTRZEBY POPRAWY DOSTĘPNOŚCI

- 1 Dyrektor szkoły powołuje zespół ds. tworzenia/modyfikacji dokumentów szkolnych. Zespół tworzą:
  - A. lider dostępności,
  - B. nauczyciele, w tym nauczyciele współorganizujący proces kształcenia uczniów,
  - C. specjaliści,
  - D. pracownicy niepedagogiczni szkoły,
  - E. przedstawiciele rodziców/opiekunów prawnych, w liczbie odpowiadającej potrzebom realizacji prac zespołu,
  - F. przedstawiciele uczniów w liczbie odpowiadającej potrzebom realizacji prac zespołu.
- 2 Dyrektor określa:
  - A. harmonogram realizacji prac,
  - B. zakres obowiązków członków/członkiń zespołu,
  - C. sposoby realizacji działań w zakresie modyfikacji/tworzenia dokumentów szkolnych,
  - D. sposoby wdrażania nowych lub modyfikacji istniejących już dokumentów szkolnych (przedstawienie ich na radzie pedagogicznej, a w zależności od wagi dokumentu opiniowanie lub uchwalanie przez radę pedagogiczną).

3 Zespół dokonuje identyfikacji mocnych i słabych stron szkoły w zakresie dostępności, szczególnie w obszarach:

A. realizacji procesu diagnostyczno-planistycznego uczniów,

B. współpracy z nauczycielami/nauczycielkami, określającej zadania i sposoby realizacji specjalnych potrzeb uczniów,

C. postępowania w przypadku trudności związanych z zatrudnieniem osób udzielających wsparcia i pomocy psychologiczno-pedagogicznej,

D. zaopatrzenia uczniów w indywidualne pomoce, materiały edukacyjne, dedykowane wyposażenie,

E. przepływu informacji oraz komunikacji pomiędzy organem prowadzącym a szkołą,

F. przekazywania środków na

zaspokojenie SPE,

G. komunikacji i współpracy z podmiotami zewnętrznymi,

H. komunikacji z rodzicami/opiekunami prawnymi,

I. oraz inne (szczegółowo opisane w modelu Dostępna Szkoła w obszarach architektonicznym, technicznym oraz społeczno-edukacyjnym).

4 Zespół tworzy lub modyfikuje funkcjonujące już dokumenty szkolne (procedury), zgodnie z wytycznymi wskazanymi w standardach MDS.

5 Zespół dokonuje okresowej, minimum raz na pół roku, weryfikacji dostępności szkoły (w tym, w razie potrzeb dokumentacji), w celu określenia ew. modyfikacji do potrzeb poprawy dostępności szkoły.

STANDARD ZAPEWNIANIA DOSTĘPNOŚCI W MIEJSCU NIEDOSTĘPNYM

1 Szkoła przygotowuje i wdraża, np. w formie zarządzenia dyrektora, procedurę lub inny dokument wewnętrzny, określający sposób zapewnienia dostępności dla osób o specjalnych potrzebach, wynikających z niepełnosprawności (np. poprzez

zorganizowanie nauki na piętrach dostępnych lub zapewnienie środka transportu na wszystkie kondygnacje), kiedy nie jest to możliwe ze względu na brak dostępności (np. architektonicznej). Wzór procedury znajduje się w **załączniku nr 2 do MDS**.

DZIAŁANIA PRACOWNIKÓW SZKOŁY W ZAKRESIE REALIZACJI POTRZEB EDUKACYJNYCH UCZNIÓW

STANDARD DZIAŁANIA WSZYSTKICH NAUCZYCIELI

- 1 Nauczyciele przedmiotowi realizują podstawę programową kształcenia ogólnego, udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej, przygotowują dostosowanie metod i form pracy, zarówno z grupą zróżnicowaną pod względem potrzeb edukacyjnych, jak i z poszczególnymi uczniami.
- 2 Nauczyciele współorganizujący proces kształcenia, wspierają uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego oraz tych, którzy wymagają dodatkowego wsparcia, a także nauczyciela prowadzącego zajęcia edukacyjne – przy dokonywaniu wyboru lub dostosowaniu programu nauczania, metod i form pracy, materiałów do zajęć.
- 3 Nauczyciele i specjaliści prowadzą zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne, oraz działania wynikające z programu profilaktyczno-wychowawczego szkoły.
- 4 Działania nauczycieli i specjalistów są planowane, realizowane i ewaluowane z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów, konieczności indywidualizacji procesu kształcenia oraz stosowania zasad projektowania uniwersalnego w edukacji.
- 5 Nauczyciele współpracują z rodzicami, specjalistami, pomocą nauczyciela i innymi pracownikami w celu realizacji synergicznych oddziaływań wobec ucznia i przenoszenia elementów do pracy z toku innych zajęć, w których uczeń bierze udział.
- 6 Nauczyciele i specjaliści scalają realizację działań we wspólne kategorie, stosując zasady uniwersalnego projektowania w przypadku występowania tożsamyh potrzeb uczniów.
- 7 W zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej (zarówno w trakcie prowadzenia zajęć edukacyjnych, jak i np. dydaktyczno-wyrównawczyh) nauczyciele i specjaliści, zapewniają wsparcie w bieżącej pracy ucznia oraz realizują cele wskazane odpowiednio w IPET i IPU.

- 8 Nauczyciele i specjaliści indywidualizują proces kształcenia w sposób pozwalający na zachowanie dyskrecji i odbiegający etykietowania poszczególnych uczniów na tle grupy/klasy/szkoły, unikając jednocześnie wyręczania uczniów w podejmowanych aktywnościach.
- 9 Nauczyciele i specjaliści pomagają w planowaniu wykonywania zadań edukacyjnych, wspierają uczniów w przewycięzaniu trudności, motywują do podejmowania wyzwań edukacyjnych we współpracy z rówieśnikami.
- 10 Nauczyciele i specjaliści wspólnie odpowiadają za realizację celów i współpracują w ramach prowadzonych działań. Współpraca ta odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD DZIAŁANIA POMOCY NAUCZYCIELA

- 1 Pomoc nauczyciela wspiera uczniów w czasie realizacji zajęć i innych aktywności podejmowanych w szkole, zgodnie z zakresem i rodzajem wsparcia określonych w IPET, IPZ, współpracuje z nauczycielami i specjalistami w celu wdrożenia i realizacji procedur określających zadania i sposoby realizacji potrzeb uczniów.
- 2 Pomoc nauczyciela analizuje potrzeby uczniów i wspiera ich w stosowaniu indywidualnych pomocy, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych, podręczników, jak i dedykowanego sprzętu i wyposażenia.
- 3 Pomoc nauczyciela zgłasza potrzeby uczniów dyrektorowi lub wskazanej przez niego osobie celem zakupu i uzupełnienia niezbędnego sprzętu i wyposażenia dla uczniów oraz konieczności konserwacji, przeglądów i uzupełnienia w przypadku zużycia, usterek i wad występujących w wyniku użytkowania przez uczniów.
- 4 Pomoc nauczyciela przekazuje informacje dyrektorowi, nauczycielom i rodzicom dotyczące zmiany potrzeb, stanu indywidualnego sprzętu i wyposażenia.
- 5 Pomoc nauczyciela informuje nauczycieli, specjalistów i dyrektora szkoły o występujących trudnościach i postępach uczniów w celu modyfikacji działań podejmowanych w toku zajęć edukacyjnych i poza tymi zajęciami.

- 6 Współpraca ta odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik

komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD PRYZDZIELANIA WSPARCIA WYNIKAJĄCEGO Z INDYWIDUALNEGO PLANU EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNEGO

- 1 Dyrektor, w celu właściwej organizacji kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wdraża zarządzeniem w szkole procedurę przydzielania wsparcia wynikającego z IPET. Procedura jest realizowana po złożeniu przez rodziców/prawnych opiekunów orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Rodzice są zapoznawani z procedurą w momencie przekazania do szkoły orzeczenia.
- 2 Dyrektor szkoły zapoznaje nauczycieli oraz pracowników szkoły z procedurą, pozostawiając ją do wglądu w formie zwyczajowo przyjętej w szkole.
- 3 Dyrektor szkoły pełni nadzór pedagogiczny nad pracami zespołu nauczycieli i specjalistów związanymi z opracowaniem WOPFU i IPET, organizacją zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych, socjoterapeutycznych indywidualnych lub grupowych, organizacją zajęć z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i wsparcia dla ucznia na terenie szkoły. Ponadto nadzoruje ewaluację WOPFU i IPET oraz jego modyfikację.

- 4 Szkoła wdraża zasady opracowywania WOPFU i IPET dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (którego wzór stanowi załącznik nr 7 do MDS):

A. Dyrektor, powołuje dla każdego ucznia zespół nauczycieli i specjalistów do opracowania WOPFU i IPET, w którego skład wchodzi koordynator zespołu (wychowawca, nauczyciel lub specjalista) oraz wymagani sytuacją członkowie zespołu (nauczyciele przedmiotowi realizujący zajęcia dydaktyczne z uczniem, wychowawcy świetlicy, bibliotekarz, specjaliści z kwalifikacjami zgodnymi z niepełnosprawnością ucznia, nauczyciele prowadzący zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów, wychowawcy grup wychowawczych, nauczyciele współorganizujący proces kształcenia uczniów – według potrzeb uczniów).

B. Dyrektor, w harmonogramie pracy szkoły, określa terminy spotkań zespołu, które odbywają się nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym. Ponadto spotkania zespołu organizowane są według potrzeb, o czym zawiadamia dyrektora koordynator zespołu.

C. Dyrektor zaprasza do udziału w spotkaniach zespołu inne osoby⁷⁹.

D. Zespół opracowuje WOPFU na podstawie diagnozy i zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, opinii i dokumentów przekazanych przez rodziców/prawnych opiekunów, wywiadów z rodzicami, diagnoz i obserwacji realizowanych w szkole.

E. IPET jest opracowywany na podstawie WOPFU w terminie do 30.09 roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczyna naukę w szkole lub 30 dni od daty wpływu orzeczenia.

F. Rodzice/prawni opiekunowie uczestniczą w opracowywaniu WOPFU i IPET, jak i w spotkaniach zespołu nauczycieli i specjalistów, w których na ich wniosek mogą brać udział również inne osoby⁸⁰.

G. Rodzice/opiekunowie prawni otrzymują kopie opracowanych WOPFU i IPET.

5 Zadania koordynatora w zakresie tworzenia, ewaluacji i modyfikacji IPET:

A. Opracowanie WOPFU i IPET we współpracy z członkami zespołu.

B. Wyznaczanie terminów spotkań zespołu z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia, we współpracy z dyrektorem szkoły i przygotowanie pisemnych zawiadomień.

C. Dokumentowanie prac zespołu – w tym planowanie pracy zespołu, przygotowanie protokołów i innej dokumentacji z przebiegu spotkań i prac zespołu, w tym informacji niezbędnych do opracowania WOPFU i IPET.

D. Organizacja współpracy nauczycieli i specjalistów oraz wymiana informacji dotyczących poziomu funkcjonowania ucznia, jego zachowania, na które należy zwracać uwagę.

E. Koordynowanie przygotowania dostosowań do realizacji zajęć

⁷⁹ Przedstawiciel poradni psychologiczno-pedagogicznej, asystent, pomoc nauczyciela na podstawie § 6 ust. 8 pkt. 1 Rozporządzenia MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1678).

⁸⁰ Inne osoby: lekarz, psycholog, pedagog, logopeda, inny specjalista na podstawie § 6 ust. 8 pkt. 2 Rozporządzenia MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1678).

realizowanych przez nauczycieli przedmiotowych i specjalistów.

F. Dbanie o scalenie pełnej dokumentacji WOPFU i IPET w teczkę ucznia.

G. Organizacja prac zespołu w zakresie ewaluacji WOPFU i IPET oraz jego modyfikacji.

H. Przekazanie dyrektorowi zakresu zmian w toku wsparcia po ewaluacji WOPFU i IPET oraz jego modyfikacji niezbędnych do zorganizowania wsparcia dla ucznia w szkole.

6 Zadania nauczycieli i specjalistów w zakresie tworzenia, ewaluacji i modyfikacji IPET:

A. Zapoznanie się z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, inną dokumentacją przedłożoną przez rodziców/prawnych opiekunów oraz opiniami i dokumentacją przygotowaną w toku obserwacji i diagnoz w szkole – co dokumentują pisemnie stosownym oświadczeniem.

B. Aktywne uczestnictwo w spotkaniach zespołu, współpraca z koordynatorem zespołu, wychowawcą klasy i pedagogiem szkolnym w celu przygotowania WOPFU i IPET, m.in. wymiana informacji dotyczących funkcjonowania ucznia oraz jego zachowania, na które należy zwracać uwagę.

C. Obserwacja ucznia, analiza jego mocnych stron, trudności i potrzeb, realizacji badań diagnostycznych w celu rzetelnego zidentyfikowania poziomu jego funkcjonowania.

D. Przygotowanie zakresu dostosowań w obrębie zajęć przedmiotowych, opiekuńczo-wychowawczych z zastosowaniem zasad uniwersalnego projektowania,

E. Przygotowanie programów zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych, socjoterapeutycznych i zajęć z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w danym roku szkolnym, zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego i WOPFU, z zastosowaniem zasad uniwersalnego projektowania, które zawierają: diagnozę na podstawie, której są organizowane zajęcia, cele główne i szczegółowe, metody, formy, środki, treści tematyczne i ewaluacja.

F. Przygotowanie ewaluacji i modyfikacji programów zajęć w danym półroczu i na koniec roku szkolnego – jeśli są one wymagane.

G. Prowadzenie dokumentacji, w tym przygotowanie sprawozdań z realizowanych działań, podsumowania i ewaluacji realizowanego wsparcia, jak i wniosków do dalszej pracy. W tym współpracy z wychowawcą klasy i pedagogiem

szkolnym, w celu przygotowania dokumentacji niezbędnej do ewaluacji WOPFU i IPET oraz jego modyfikacji.

7 Przydzielanie wsparcia w ramach WOPFU i IPET:

A. Rodzice/prawni opiekunowie wyrażają zgodę na realizację działań wspierających zaproponowanych w IPET.

B. Po opracowaniu WOPFU i IPET, dyrektor:

- przydziela obowiązki i wymiar godzin prowadzenia zajęć (rewalidacyjnych/resocjalizacyjnych/socjoterapeutycznych, z pomocy psychologiczno-pedagogicznej), poszczególnym nauczycielom, zgodnie z ich kwalifikacjami,
- przydziela wsparcie uczniowi, w ramach zajęć odbywających się na terenie szkoły, dołączając go do grupy,
- przydziela wsparcie uczniowi, poprzez organizację zajęć w ramach kwalifikacji nauczycieli pracujących w szkole,
- zatrudnia nauczyciela/specjalistę do realizacji wsparcia dla ucznia określonego w IPET.

C. Dyrektor szkoły zamieszcza zmiany wynikające z potrzeb organizacji wsparcia dla ucznia, wraz z obowiązkami i wymiarem godzin, w arkuszu organizacyjnym pracy szkoły, który przedkłada, organowi prowadzącemu.

D. Organ prowadzący akceptuje przedłożony przez dyrektora szkoły arkusz

organizacyjny lub jego aneks.

E. Wsparcie jest udzielane w formach, wymiarze i czasie wskazanym w IPET niezwłocznie po jego opracowaniu, a w sytuacji braku specjalistów z wymaganymi kwalifikacjami, niezwłocznie po ich zatrudnieniu.

8 Ewaluacja udzielanego wsparcia.

A. Ewaluacji poddawane są cele edukacyjne i terapeutyczne oraz wszystkie działania wspierające realizowane w szkole z wykorzystaniem metod, form, środków i wyposażenia dla ucznia.

B. W ewaluacji biorą udział koordynator i członkowie zespołu, rodzice/prawni opiekunowie, w tym osoby udzielające wsparcia, np. pomoc nauczyciela i inne osoby pracujące z uczniem.

C. Ewaluacja sporządzana jest w formie pisemnej, której rodzice/prawni opiekunowie otrzymują kopie.

D. Wnioski z ewaluacji są podstawą do modyfikacji udzielanego wsparcia w ramach WOPFU i IPET.

9 Modyfikacja IPET.

A. IPET jest modyfikowany według potrzeb wynikających z funkcjonowania ucznia, na podstawie wyników WOPFU.

B. Koordynator zespołu zawiadamia dyrektora o zmianach, jakie zostały poczynione w IPET, wskazując formy wsparcia, które są niezbędne do kontynuacji lub nowe formy wsparcia, które są niezbędne do organizacji dla ucznia.

C. Dyrektor wnioskuje do organu prowadzącego, przedkładając arkusz organizacyjny pracy szkoły lub jego aneks, z zawartymi zmianami na podstawie ewaluacji WOPFU, IPET oraz w zakresie form

wsparcia wynikających z modyfikacji IPET.

D. Organ prowadzący akceptuje przedłożony przez dyrektora szkoły arkusz organizacyjny lub jego aneks.

E. Dyrektor przydziela wsparcie wynikające z IPET specjalistom, którzy posiadają kwalifikacje w tym zakresie.

F. Wsparcie jest udzielane w formach, wymiarze i czasie wskazanym w IPET.

STANDARD ZATRUDNIANIA SPECJALISTÓW

1 Szkoła zapewnia minimum 2 etaty specjalistów (psycholog, pedagog specjalny, logopeda itp.) na 400 uczniów.

2 Zatrudnienie nauczycieli specjalistów poprawiające dostępność szkoły odbywa się na podstawie:

A. dokumentacji faktycznej, którą doręczono do szkoły przez prawnych opiekunów tj. orzeczeń, diagnoz, opinii itp.,

B. potrzeb, jakie zdiagnozowano w środowisku uczniowskim: badania przesiewowe, obserwacje: rozwojowe, wychowawcze, opiekuńcze i zapisy protokołów konsultacji szkolnych, itp.,

C. za zgodą Kuratora Oświaty na zatrudnianie:

- nauczycieli niespełniających wymagań kwalifikacyjnych do zajmowania danego stanowiska lub osób niebędących nauczycielami do prowadzenia określonych zajęć,
- nauczycieli niespełniających wymagań kwalifikacyjnych/osób niebędących nauczycielami⁸¹.

3 O zatrudnieniu specjalistów, w tym: psychologa, pedagoga lub pedagoga specjalnego i logopedy, w szkole decyduje jej dyrektor, który wprowadza stosowne zapisy do projektu arkusza organizacji na dany rok szkolny po

⁸¹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2019 r. poz. 2215) – art. 9 ust. 1, art. 10 ust. 5 pkt 3 i 4, art. 10 ust. 2-3, ust. 7 i 9.

przeprowadzeniu analizy potrzeb. Dyrektor, przygotowując arkusz organizacyjny pracy szkoły, rozpoznaje zapotrzebowanie szkoły w zakresie:

- A.** zatrudnienia pracowników pedagogicznych, według ich kwalifikacji i doświadczenia,
- B.** zatrudnienia pracowników niepedagogicznych, tj. administracja i obsługa szkoły,
- C.** zatrudnienia specjalistów organizujących i realizujących pomoc psychologiczno-pedagogiczną, w tym psychologa i pedagoga szkolnego,
- D.** zatrudnienie nauczycieli i specjalistów, niezbędnych do zapewnienia realizacji zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych uczniów.

4 Dyrektor, rozpoznając potrzeby szkoły, w tym: potrzeby uczniów, pracowników pedagogicznych i niepedagogicznych, występuje do organu prowadzącego o przyznanie środków, które pozwolą mu na realizację specjalnych potrzeb edukacyjnych.

5 Organ prowadzący przekazuje do szkoły środki finansowe w wymiarze nie niższym niż te, które otrzymuje z tytułu realizacji zaleceń z orzeczeń oraz wagi na pomoc psychologiczno-pedagogiczną. W dostępnej szkole, środki przyznane subwencyjnie dziecku posiadającemu orzeczenie, powinny być wydatkowane w placówce, do której uczęszcza, zgodnie z jego potrzebami edukacyjnymi.

6 Zatrudnienie w placówce edukacyjnej psychologa, pedagoga (pedagoga specjalnego) oraz nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne, odbywa się na podstawie z analizy danych o stanie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży⁸², ich potrzeb i deficytów rozwojowych i edukacyjnych:

A. na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r.⁸³, dyrektor szkoły jest zobowiązany zorganizować w szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczną, aby umożliwić zaspokojenie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, wspomagać ich rozwój i efektywność uczenia się,

⁸² <https://brpd.gov.pl/sites/default/files/enoc-2018-report-on-child-mental-health-eng-fv.pdf> oraz https://brpd.gov.pl/sites/default/files/enoc_2018_statement_child_mental_health_fv.pdf, Dostęp: 21.09.2020.

⁸³ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001591/O/D20171591.pdf>, Dostęp: 21.09.2020.

B. przy współpracy z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, określającymi potrzeby uczniów w wydawanych opiniach i orzeczeniach,

C. zgodnie z wytycznymi prawa pracy, Kartą Nauczyciela i zapotrzebowaniem uczniów, tj. zgodnie z ramowym planem nauczania.

7 Zatrudnienie specjalistów oraz wymiar ich zatrudnienia podyktowany jest rozpoznanymi potrzebami uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem:

A. orzeczenia,

B. opinii psychologiczno-pedagogicznej,

C. rozpoznanych potrzeb uczniów, zdiagnozowanych w środowisku szkolnym,

D. dokumentacji medycznej, dostarczonej przez rodziców,

E. problemów wychowawczych na terenie szkoły, w tym zachowania

agresywnego, przemocy na terenie szkoły, niskich wyników w nauce,

F. przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu nauczycieli.

8 W sytuacji, gdy w szkole brakuje specjalistów, szkoła może pozyskać brakującą kadrę na podstawie oddelegowania specjalisty pracującego w innej placówce prowadzonej przez ten sam organ. Organ prowadzący, według obowiązujących przepisów, może nałożyć obowiązek podjęcia pracy w innej szkole lub szkołach, w celu uzupełnienia tygodniowego obowiązkowego wymiaru zajęć⁸⁴.

9 W sytuacji, gdy organ prowadzący prowadzi jedną szkołę i brakuje w niej specjalistów, dyrektor szkoły może:

A. pozyskać specjalistów z zewnątrz składając oferty pracy w odpowiednich instytucjach,

B. przeszkolić chętny personel szkoły w ramach podnoszenia swoich kwalifikacji,

C. dofinansować szkolenia nauczycieli w celu pozyskania specjalistów;

D. uzyskać zgodę właściwego kuratora oświaty i zatrudnić osoby z niepełnymi kwalifikacjami,

E. podnieść dodatki motywacyjne dla specjalistów.

STANDARD ZATRUDNIANIA PERSONELU MEDYCZNEGO W SZKOLE

- 1 W celu spełnienia wymogów ujętych w ustawie o opiece zdrowotnej nad uczniami z dnia 12 września 2019 r.⁸⁵, w szkole zapewnia się obecność pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania, higienistki szkolnej, realizującej opiekę zdrowotną nad uczniami.
- 2 Uczniowie szkoły objęci są:
  - A. bezpłatnym dostępem do opieki stomatologicznej,
  - A. bezpłatnym dostępem do opieki medycznej.
- 3 Opieka medyczna sprawowana w szkole dostosowywana jest do indywidualnych potrzeb ucznia – pacjenta. Na podstawie art. 22 ust. 1, KN. Zapisy dotyczące szczegółowego postępowania, wymiaru udzielanego wsparcia, zawiera podręcznik dla pielęgniarek i higienistek szkolnych, opracowany przez Instytut Matki i Dziecka⁸⁶.
- 4 W celu zapewnienia opieki medycznej i zapewnienia profilaktyki zdrowotnej dyrektor w porozumieniu z organem prowadzącym zatrudnia pielęgniarkę środowiska nauczania/ higienistkę szkolną, realizującą opiekę zdrowotną nad uczniami, która posiada pełne kwalifikacje do wykonywania w określonym przez dyrektora szkoły zakresie.
- 5 W celu zapewnienia opieki medycznej i zapewnienia profilaktyki zdrowotnej dyrektor w porozumieniu z organem prowadzącym zatrudnia pielęgniarkę środowiska nauczania/higienistkę szkolną, realizującą opiekę zdrowotną nad uczniami, która posiada pełne kwalifikacje do wykonywania zadań, w określonym przez dyrektora szkoły zakresie.

⁸⁴ Na podstawie art. 22 ust. 1, KN oraz art. 220 ust. 1 pkt 3 ustawy z 16.12.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60) <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820030019/U/D19820019Lj.pdf>, Dostęp: 20.09.2020 r.

⁸⁵ <https://www.doipip.wroc.pl/download/nowy%20folder/Ustawy%20na%20www/Ustawa%20o%20opiece%20zdrowotnej%20nad%20uczniami.pdf>, Dostęp: 20.09.2020 r.

⁸⁶ <http://www.oipip.pila.pl/images/Podrecznik-pielgniarek-szkolnych.pdf>, Dostęp: 20.09.2020 r.

- 6 W wyjątkowych przypadkach organ prowadzący w porozumieniu z dyrektorem szkoły może zawrzeć porozumienie na realizację opieki zdrowotnej na terenie szkoły z osobą, która posiada pełne kwalifikacje do

wykonywania zadań pielęgniarki środowiska nauczania/higienistki szkolnej, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami danej szkoły, przedstawionymi przez jej dyrektora.

STANDARD WSPÓŁPRACY Z RODZICAMI/OPIEKUNAMI PRAWNYMI

- 1 Do prawidłowego przebiegu oddziaływań edukacyjno-terapeutycznych na terenie szkoły niezbędne jest współdziałanie nauczycieli z rodzicami/opiekunami prawnymi. Rodzice/opiekunowie uczestniczą w rozpoznawaniu potrzeb swoich dzieci, planowaniu i ewaluacji wsparcia, w tym uczestniczą w konsultacjach szkolnych, IPET/WOPFU/IPZ. Rodzice/opiekunowie wyrażają zgodę na uczestnictwo ich dzieci w zajęciach rewalidacyjnych, socjoterapeutycznych oraz z pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- 2 Szkoła w sposób systematyczny monitoruje potrzeby rodziców z niepełnosprawnościami oraz wdraża działania rozwiązujące daną sytuację, wynikającą ze zdiagnozowanych barier szkoły, a następnie podnosi dostępność (np. przez zapewnienie tłumaczenia na język migowy (video-tłumacz).

- 3 Dostępność konsultowana jest z rodzicami podczas cyklicznych spotkań wyznaczonych w kalendarzu uroczystości i imprez szkolnych (minimum dwa spotkania w roku szkolnym). Konsultacje odbywają się przy ścisłej współpracy z liderem dostępności (szkoła organizuje cykliczne dyżury lidera dostępności, co najmniej raz w miesiącu oraz umożliwia bezpośredni kontakt z liderem za pomocą wydzielonej skrzynki elektronicznej). Organizacja i współorganizacja przestrzeni szkoły omawiana jest z rodzicami – wymaga to od szkoły gotowości do przyjęcia opinii i ewentualnej modyfikacji swoich pomysłów.
- 4 Szkoła ma gotowość wdrożenia rozwiązań pozwalających rodzicom z niepełnosprawnościami na pełne uczestnictwo w życiu szkoły. Rozpoznanie potrzeb rodzica powinno obejmować

pytania o szczególne potrzeby, związane z zapewnieniem dostępności. Pytania takie powinny być zawarte m.in. w zaproszeniu na wywiadówki, spotkania, konsultacje i inne wydarzenia organizowane w szkole.

- 5 Szkoła organizuje współpracę z rodzicami/opiekunami prawnymi również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE

STANDARD PODNOSZENIA ŚWIADOMOŚCI KADRY W ZAKRESIE DOSTĘPNOŚCI I EDUKACJI DLA WSZYSTKICH

- 1 Szkoła podejmuje działania umożliwiające budowanie świadomości członków zespołu, jako kluczowych aktorów odpowiedzialnych za zwiększenie dostępności w placówce:

A. Rocznie odbywa się w placówce 5 spotkań, mających na celu wzrost świadomości na temat zwiększania dostępności w szkole.

B. Udział w w/w spotkaniach bierze minimum 80% kadry.

- 2 Tematami spotkań mogą być:

A. świadomość pełnego prawa wszystkich uczniów do uczestnictwa w całości działań i zdarzeń edukacyjnych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych w szkole,

B. znajomość i świadomość potrzeb

edukacyjnych, w tym zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych, specjalnych potrzeb edukacyjnych, a także indywidualnych, spersonalizowanych potrzeb edukacyjnych, które zmieniają się w czasie, w związku z rozwojem uczniów lub barierami w tym rozwoju (uwarunkowanymi różnymi przyczynami),

C. rozwijanie rozumienia psychospołecznych uwarunkowań specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz wiedzy w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami, w tym praw dziecka,

D. refleksja dotycząca różnic i podobieństw istniejących pomiędzy uczniami i umiejętność znalezienia najlepszego, w danej sytuacji, podejścia do różnorodności w szkole,

E. refleksja dotycząca umiejętności wykorzystania różnych sposobów

i stylów uczenia się, dla wzmocnienia procesu nauczania i organizacji rozwiązań technicznych w szkole, podnoszącej świadomość na temat dostępności,

F. krytyczna refleksja nad własnymi przekonaniem i postawami oraz ich wpływem na podejmowane działania dla kadry pedagogicznej i niepedagogicznej, w tym refleksja nad postawami

dyskryminującymi i praca, aby zmieniać i rozwijać postawy pełne szacunku w relacjach społecznych. Używanie odpowiedniego języka w kontakcie ze wszystkimi uczniami i innymi stronami zaangażowanymi w proces edukacji,

G. sposoby na zwiększenie dostępności w szkole poprzez poznanie zasad uniwersalnego projektowania⁸⁷.

STANDARD IDENTYFIKACJI I ANALIZY POTRZEB SZKOLENIOWYCH W OBSZARZE ZWIĄZANYM ZE ZWIĘKSZANIEM DOSTĘPNOŚCI

1 Szkoła dokonuje okresowej analizy i identyfikacji potrzeb w odniesieniu do zapotrzebowania na konkretne kompetencje i kwalifikacje, które dotyczą pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

dyrektor szkoły posiłkuje się informacjami pochodzącymi z:

A. ustaleń prowadzonego nadzoru pedagogicznego,

B. wyników ewaluacji wewnętrznej,

2 Diagnozując potrzeby szkoleniowe,

⁸⁷ Projektowanie uniwersalne to model edukacji, w którym w oparciu o wyniki badań psychologicznych, pedagogicznych i neurobiologicznych proponuje się rozwijanie elastycznego (flexible) środowiska uczenia się, odpowiadającego specjalnym potrzebom edukacyjnym różnych grup uczniów. Organizacja nauczania powinna zatem zakładać wykorzystanie zróżnicowanych środków nauczania oraz prezentacji materiału przez ucznia, a także różnorodne środki pedagogiczne i technologiczne wspierające motywację i zaangażowanie uczniów. Model ULD (Universal Learning Design) funkcjonuje w ramach edukacji inkluzyjnej i jest zgodny z biopsychospołecznym modelem podejścia do niepełnosprawności. <https://www.zycieszkoły.com.pl/artykul/projektowanie-universalne-w-edukacji>, Dostęp: 06.04.2020 r. Oraz E. Domagała-Zyśk, Projektowanie uniwersalne w edukacji osób z wadą słuchu, [w:] M. Nowak, E. Stoch, B. Borowska, Z problematyki teatrolgii i pedagogiki, Lublin, s. 553-568.

C. wyników zewnętrznych badań potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia (np. realizowanych lokalnie przez kuratorium na konkretnym obszarze),

D. opracowanego planu rozwoju szkoły na rok lub kilka najbliższych lat,

E. kierunków aktualnej polityki oświatowej w kraju,

F. ankiet, których respondentami będą zarówno nauczyciele, pracownicy niepedagogiczni, jak i rodzice/opiekunowie prawni.

3 W celu zapewnienia adekwatnej identyfikacji i analizy potrzeb szkoleniowych w obszarze związanym ze zwiększeniem dostępności, realizowane są następujące działania:

A. analiza sposobu identyfikacji i analizy potrzeb szkoleniowych,

B. analiza dotychczasowego poziomu uwzględnienia identyfikacji potrzeb kadry w temacie diagnozowania i wspierania indywidualnych potrzeb uczniów, w tym specjalnych potrzeb edukacyjnych, zagadnień związanych z edukacją włączającą, potrzeby zmiany myślenia o nauczaniu i strategiach pracy z uczniami,

C. kompleksowa diagnoza najważniejszych potrzeb szkoleniowych, w szczególności, w zakresie diagnozowania i wspierania indywidualnych potrzeb

edukacyjnych, w tym specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów. Diagnoza potrzeb szkoleniowych związana z podnoszeniem dostępności oraz funkcjonowaniem w szkole uczniów o zróżnicowanych potrzebach,

D. zdefiniowanie potrzeb (zmian koniecznych do wprowadzenia, kompetencji do uzupełnienia wśród kadry),

E. przeprowadzenie anonimowych ankiet, w zakresie posiadanej wiedzy na temat potrzeb osób ze zróżnicowanymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami itp.,

F. identyfikacja pomysłów dotyczących wszelkich form podnoszenia kwalifikacji i kompetencji przez pracowników,

G. zaplanowanie działań (plan warsztatów i szkoleń i innych form kształcenia formalnego, nieformalnego i poza formalnego),

H. analiza, czy szkolenia inne formy kształcenia formalnego, nieformalnego i poza formalnego powinny być przeprowadzone dla całego grona pedagogicznego, czy wybranych pracowników (tzn. takich kompetencji, kwalifikacji, które warto podnieść u grupy pracowników, przydatnych im wszystkim).

4 W szkole prowadzone są cykliczne spotkania podsumowujące wyniki przeprowadzonej analizy.

STANDARD PODNOSZENIA KOMPETENCJI I KWALIFIKACJI KADRY

- 1 Szkoła stwarza możliwości systematycznego podnoszenia kompetencji i kwalifikacji przez kadre, w zakresie zwiększania dostępności i pracy z uczniami z różnorodnymi potrzebami.
- 2 Szkoła, planując działania mające na celu zwiększenie dostępności, dokonuje analizy potrzeb w zakresie podnoszenia kompetencji u poszczególnych grup kadry pracującej z uczniami z różnorodnymi potrzebami.
- 3 Szkoła zapewnia kadrze finansowanie i współfinansowanie udziału w kształceniu formalnym, nieformalnym i poza formalnym dotyczącym:

A. obowiązujących rozwiązań prawnych, uwzględniających perspektywę podnoszenia poziomu dostępności i edukacji włączającej,

B. zarządzania oświatą i zagadnień związanych z zarządzaniem w środowisku dostępnym i włączającym, we współpracy z organem prowadzącym,

C. komunikacji z rodzinami/opiekunami prawnymi: skuteczne angażowanie rodziców/opiekunów prawnych i rodzin we wspomaganie procesu uczenia się ich dziecka, efektywna komunikacja z rodzicami/opiekunami prawnymi i innymi

bliskimi dziecka, wywodzącymi się z różnych społeczności kulturowych, etnicznych, językowych i różniących się statusem socjoekonomicznym,

D. podnoszenia poziomu rozumienia psychospołecznych uwarunkowań, indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów oraz wiedzy w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami oraz praw dziecka,

E. podnoszenia poziomu rozumienia indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów i ich funkcjonowania w zespole klasowym i szkole,

F. realizacji indywidualnych potrzeb uczniów, w tym w szczególności potrzeb wynikających z niepełnosprawności,

G. realizacji czynności i zadań szkolnych z użyciem przedmiotów i materiałów dostosowanych do indywidualnych potrzeb ze względu na ograniczenia sprawności fizycznej, ruchowej, intelektualnej, komunikacyjnej,

H. różnorodnych sposobów komunikowania się i adaptacji (np. AAC, urządzenia powiększające i dostosowujące obraz do ostrości i pola widzenia ucznia, urządzenia przekształcające bodźce wzrokowe na bodźce foniczne lub dotykowe, stosowanie systemu Braille'a, środków komunikowania się dostosowanych do

potrzeb uczniów głuchoniewidomych, osób głuchych, stosowanie tekstów łatwych do czytania),

I. strategii nauczania, w oparciu o indywidualne plany i programy edukacyjne, z zastosowaniem specjalistycznych metod pracy i spersonalizowanych programów nauczania,

J. strategii pracy z grupą, klasą, w której występują zróżnicowane potrzeby edukacyjne,

K. rozpoznania uwarunkowań i funkcjonowania uczniów, w tym wpływu warunków kształcenia i stosowanych metod dydaktycznych w odniesieniu do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, w szczególności z specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,

L. tworzenia i realizacji programów wsparcia, ich monitorowania, ewaluacji i modyfikacji w kontekście zmieniających się potrzeb, w szczególności uczniów z specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

i niepełnosprawnościami,

M. organizacji nauczania dostosowanego do indywidualnego tempa procesów poznawczych i czynności psychomotorycznych ucznia ze zróżnicowanymi potrzebami, w szczególności ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,

N. doskonalenia warsztatu diagnostycznego z uwzględnieniem diagnozy/oceny funkcjonalnej w modelu biopsychospołecznym, z zastosowaniem procedur diagnostycznych, z wykorzystaniem międzynarodowych klasyfikacji (ICD, ICF), o. stosowania zasad projektowania uniwersalnego w edukacji.

4 Minimum 20% kadry pedagogicznej i niepedagogicznej posiada kompetencje i kwalifikacje, nabyte w ostatnich 2 latach, w zakresie:

- stosowania racjonalnych usprawnień,
- uniwersalnego projektowania,
- zwiększania dostępności w edukacji.

DOSTĘPNOŚĆ CYFROWA I INFORMACYJNA

STANDARD DOSTĘPNOŚCI CYFROWEJ I INFORMACYJNEJ

1 Szkoła zapewnia dostępność cyfrową na poziomie określonym w Ustawie z dn. 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej

stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Art. 2, ust. 3) w oparciu o wszystkie prowadzone przez

nią strony internetowe, w tym również BIP, intranet lub ekstranet, a także wszystkie publikowane w nich treści, w tym dokumenty i multimedia elektroniczne, z wyjątkami, określonymi w Art. 3 Ustawy.

- 2 Szkoła zapewnia likwidację barier informacyjnych, poprzez wprowadzenie dostępnego systemu informatycznego, służącego zarządzaniu szkołą oraz komunikacji z rodzicami/opiekunami prawnymi (dziennik elektroniczny).
- 3 Szkoła zapewnia likwidację barier komunikacyjnych i informacyjnych w ramach prowadzonych na swoim terenie szkoleń i warsztatów. Szczegółowe informacje na temat wymogów dotyczących standardu szkoleniowego i informacyjnego, znaleźć można w Załączniku nr 2 (Standardy dostępności dla polityki spójności 2014–2020, dostępnym na stronie internetowej www.power.gov.pl).
- 4 Szkoła w kontaktach z rodzicami/opiekunami prawnymi i uczniami, zapewnia możliwość korzystania z form wspomaganiej komunikacji i AAC.
- 5 Szkoła udostępnia informacje i niezbędne materiały w druku powiększonym, alfabecie Braille'a lub w wersji elektronicznej, zgodnie z zapotrzebowaniem ich odbiorców.
- 6 Szkoła gwarantujące przygotowanie i udostępnienie najważniejszych dokumentów (statut, procedury, zarządzenia) w języku prostym.
- 7 Szkoła samodzielnie, bądź przy wykorzystaniu zasobów zewnętrznych, organizuje cykliczne audyty dostępności udostępnianych przez nią treści cyfrowych.
- 8 Szkoła w porozumieniu z organem prowadzącym, przygotowuje specyfikacje dokonywanych na jej potrzeby zamówień, z uwzględnieniem standardów dostępności cyfrowej i informacyjnej.
- 9 Każda osoba odpowiedzialna za tworzenie, publikowanie lub inne rozpowszechnianie treści cyfrowych oraz drukowanych, a także osoby odpowiedzialne za cyfrową infrastrukturę, jej konserwację, zamawianie, zakup i odbiór w ramach szkoły, zostały przeszkolone w zakresie wymogów dotyczących dostępności cyfrowej i informacyjnej, przy czym, zakres tematyczny szkoleń dobrany został odpowiednio do zakresu kompetencji poszczególnych pracowników.

DOWÓZ DZIECI DO SZKÓŁ

1 Standardy w zakresie dowozów, są wdrażane jedynie przez te organy prowadzące (gminy), które zobowiązane są do zapewnienia transportu i opieki w czasie dowozu uczniom. Decyzja o tym,

czy dziecko będzie korzystało z dowozu zorganizowanego przez gminę, czy będzie dowożone przez rodziców (lub wskazane przez nich osoby), należy wyłącznie do rodziców.

STANDARD MONITOROWANIA POTRZEB I INFORMOWANIA O DOWOZACH

1 Gminy regularnie monitorują zapotrzebowanie na dowóz, co umożliwia jego racjonalne planowanie i sprawną organizację.

2 Rodzic/opiekun prawny dziecka, które nie posiada orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, jest informowany o godzinach przejazdu oraz miejscach, z których są odbierane dzieci.

3 Dowóz dzieci bez orzeczeń jest realizowany z/do punktów zbiorczych (z/do funkcjonujących w miejscowości zamieszkania przystanków autobusowych i innych ustalonych punktów).

4 W przypadkach wskazanych w ustawie Prawo Oświatowe, gmina zwraca koszty dowozu, jeżeli zapewniają go rodzice, a kwotę zwrotu oblicza się wg przepisów zawartych w ustawie.

5 Gmina dysponuje jednolitym formularzem (kartą zgłoszenia

dziecka z niepełnosprawnością do dowozu), wypełnianym zarówno przez rodziców, jak i szkołę – niekoniecznie w tym samym czasie. W formularzu, oprócz danych adresowych, rodzice/opiekunowie prawni mogą wskazać istotne informacje dot. potrzeb dziecka (rodzaj niepełnosprawności, fakt korzystania z wózka/innych pomocy ortopedycznych, PJM, AAC, konieczność zapewnienia specjalnego fotelika, choroby współistniejące, które mogą objawiać się w trakcie przejazdu, np. choroba lokomocyjna, padaczka).

W formularzu, szkoła określa przedział czasowy rozpoczęcia oraz zakończenia zajęć przez dziecko (zgodnie z planem lekcji oraz zajęć wspierających), wskazuje też – jeżeli to konieczne – osobę odpowiedzialną za odbiór/przekazanie dziecka do dowozu. Uzupełniona karta zgłoszenia do dowozu może być przekazana drogą elektroniczną (e-mail, przyjęty w szkole system komunikacji z rodzicami), podczas

zapisywania dziecka do szkoły lub gdy rodzic/opiekun przedkłada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, przeprowadzania wielospecjalistycznej

oceny funkcjonowania ucznia, a także podczas spotkania dotyczącego opracowania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego.

STANDARD ORGANIZACJI DOWOZU

- 1 W urzędzie (odpowiednio gminy, miasta, dzielnicy), zadania związane z organizacją i realizacją dowozów są koordynowane przez jedną osobę.
  - 2 Dowóz lub podpisanie umowy na zwrot jego kosztów, realizowane są w jak najkrótszym, możliwym terminie, maksymalnie w ciągu 14 dni od momentu zgłoszenia zapotrzebowania – również w trakcie roku szkolnego.
  - 3 Organizując dowozy, gmina dokłada wszelkich starań, aby czas przejazdu uczniów z niepełnosprawnościami na trasie dom – szkoła i szkoła – dom, był możliwie najkrótszy. Przejazd każdego dziecka do szkoły, nie trwa dłużej niż 60 minut w jedną stronę. W uzasadnionych sytuacjach, przejazd może trwać dłużej. Do uzasadnionych sytuacji, w których przejazd może się wydłużyć zalicza się m.in.:
    - A. organizację sieci dróg, która uniemożliwia przejazd bezpośredni pomiędzy domem a szkołą w czasie krótszym niż 60 minut,
    - B. czasowe zmiany w organizacji
- sieci dróg, spowodowane remontami dróg, wydarzeniami niezaplanowanymi, wymuszającymi zmiany w trasach dowozu,
- C. zwiększenie w trakcie roku szkolnego liczby dzieci objętych dowozem, wymuszające zmianę tras przewozu.
- 4 W przyjętym regulaminie dowozów określa się formy kontaktu pracowników szkoły i rodziców z osobami realizującymi dowóz oraz wskazuje sposób odbierania i przekazywania dzieci do/z dowozu.
  - 5 W przypadku ubiegania się o dowóz lub zwrot jego kosztów do szkoły, która nie jest najbliższą geograficznie, zgłoszenie rozpatrywane jest indywidualnie, z uwzględnieniem prymatu dobra konkretnego dziecka. Może się zdarzyć, że rodzic/opiekun będzie się ubiegał o dowóz do dalej położonej szkoły, argumentując, że ta konkretna szkoła prowadzi naukę w mniej licznych klasach, prowadzi klasy terapeutyczne, specjalizuje się w pracy z dziećmi z konkretną niepełnosprawnością, prowadzi klasy specjalne dedykowane uczniom z określoną niepełnosprawnością,

czy dysponuje odpowiednią kadrą i wyposażeniem. We wszystkich wyżej wymienionych sytuacjach, należy przede wszystkim rozważyć, czy inne, bliżej położone szkoły mogą zapewnić dziecku dostosowaną do jego potrzeb edukację. Rodzaj organu prowadzącego oraz forma prawna wskazanej przez rodziców/opiekunów szkoły, nie może mieć wpływu na przyznanie dowozu - o ile w toku rozpatrywania wniosku okaże się, że właśnie ta szkoła najlepiej zaspokoi specjalne potrzeby edukacyjne dziecka.

- 6** Dowóz dzieci z niepełnosprawnościami jest realizowany „od drzwi do drzwi”. Dziecko jest odbierane spod budynku, w którym mieszka i dowożone pod bramę/wejście do szkoły.
W trasach dowozu uwzględnia się drogi niepubliczne, o ile ich stan techniczny umożliwia dojazd pod budynek. Jeżeli

dowóz dziecka wymaga korzystania z drogi niepublicznej (np. na zamkniętym osiedlu), ustala się w drodze porozumienia, kto tę zgodę uzyska: rodzic/opiekun prawny, gmina czy przewoźnik.

- 7** W przypadku braku możliwości podjechania pod wejście do budynku, ustala się najbliższy możliwy punkt odbioru dziecka. Zły stan dróg publicznych nie może być powodem zaniechania odbioru dziecka spod domu. Nie jest możliwe realizowanie dowozu dzieci z niepełnosprawnościami od/do tzw. punktów zbiorczych, chyba że rodzic/opiekun prawny wystąpi z takim wnioskiem.
- 8** Jeżeli wiek/rodzaj niepełnosprawności ucznia objętego dowozem tego wymaga, ustala się sposób odbioru dzieci od pracowników dowozu.

STANDARD W ZAKRESIE ŚRODKÓW TECHNICZNYCH I WYPOSAŻENIA POJAZDÓW

- 1** Pojazd jest wyposażony w:

- A.** pasy przy każdym fotelu,
- B.** apteczkę, ze szczególnym uwzględnieniem środków ochrony osobistej,
- C.** możliwość zasłonięcia szyb,
- D.** oznaczenia informujące o przewozie osób z niepełnosprawnościami,

E. przestrzeń bagażową, umożliwiającą przewóz plecaków, toreb, ale także kul, chodzików lub złożonego wózka inwalidzkiego.

- 2** W przypadku zgłoszenia indywidualnych potrzeb, pojazd zostaje wyposażony w:

A. dostosowane do potrzeb konkretnych uczniów, specjalistyczne foteliki samochodowe do przewozu dzieci z niepełnosprawnościami,

- B.** zagłówek przy fotelu,
- C.** rozwiązania umożliwiające przewóz dzieci na wózkach inwalidzkich, np. przedział pasażersko-ładunkowy, przystosowany do zamocowania wózka inwalidzkiego,
- D.** podnośnik/windę lub jeżeli brakuje podnośnika/ windy - antypoślizgowe (najlepiej teleskopowe) najazdy ze specjalnymi zaczepami, o nachyleniu nie

większym niż 10°,

- E.** pasy do przypięcia i stabilizacji wózka inwalidzkiego.

- 3** Koszty wprowadzenia indywidualnych dostosowań nie obciążają rodziców/ prawnych opiekunów dziecka z niepełnosprawnością – nie można od nich żądać np. dostarczenia specjalistycznego fotelika.

STANDARD OPIEKI W TRAKCIE DOWOZÓW

- 1** Zarówno podczas dowozu jednego dziecka, jak i kilkorga dzieci, dowóz jest zawsze realizowany przez co najmniej dwie osoby: kierowcę i opiekuna.
- 2** Jeden opiekun przypada na maksymalnie dziesięciu uczniów, jeżeli z przejazdu korzysta więcej niż troje dzieci z orzeczeniem.
- 3** Kierowca posiada:
  - A.** prawo jazdy kategorii uprawniającej go do prowadzenia pojazdu,
  - B.** aktualne zaświadczenie o dopuszczeniu do wykonywania zawodu kierowcy, wydane przez uprawnionego lekarza do badania kierowców,
  - C.** przeszkolenie w zakresie przepisów BHP,

- D.** ukończony kurs udzielania pierwszej pomocy.

- 4** Opiekun dowozu dzieci z niepełnosprawnościami posiada:

- A.** przeszkolenie w zakresie przepisów BHP,

- B.** ukończony kurs udzielania pierwszej pomocy,

- C.** podstawową wiedzę dotyczącą niepełnosprawności i specjalnych potrzeb dzieci, nad którymi sprawuje opiekę.

- 5** Kierowcy i opiekunowie na bieżąco weryfikują swoją wiedzę i umiejętności, np. poprzez udział raz do roku w spotkaniach szkoleniowych/ informacyjnych.

POZIOM ŚREDNI

5.1 OBSZAR ARCHITEKTONICZNY

STANDARD DOSTĘPNOŚCI DOJŚCIA DO OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH

- 1 Dojście do budynku odpowiada obligatoryjnym warunkom, opisanym na poziomie podstawowym, w tym także warunkom określonym jako rozwiązanie zalecane na poziomie podstawowym.
- 2 Zagospodarowanie terenu, zapewnia możliwość podjechania pojazdów (osobowego i specjalnego) pod wejście główne lub inne, dostosowane dla OzN tak, aby umożliwić dowiezienie dziecka z niepełnosprawnością bezpośrednio pod drzwi budynku. **(załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 37)**
- 3 Na działce szkolnej lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się miejsca parkingowe przeznaczone dla OzN w liczbie: przy szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych – 4% wszystkich stanowisk postojowych, przy szkołach specjalnych – 8% ogółu miejsc parkingowych. Dodatkowo, przy szkołach specjalnych wymagane jest, aby przynajmniej jedno miejsce postojowe było przeznaczone dla busów. Stanowisko takie ma wymiar 360x850 cm.

ZALECANE

- 4 Przed wejściem do szkoły zorganizowane są tzw. „miejsca czasowego postoju” (ang. drop off/pick up zone lub set-down/pick-up areas) w postaci np. zatoczki lub zadaszonego podjazdu pod budynkiem⁸⁸, zlokalizowane przy trasie wolnej od przeszkód, możliwie blisko dostępnego wejścia do szkoły. **(załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 38).**
- 5 Trasa wolna od przeszkód jest tą samą trasą dla wszystkich użytkowników, tj. zapewnia OzN ten sam sposób dotarcia do wejść dostępnych na równych prawach z innymi użytkownikami.
- 6 Zapewnione jest czytelne, oddzielone od strefy kołowej, wyróżnione kolorystycznie i fakturowo dojście do obiektu szkolnego. W przypadku, gdy ciąg pieszy prowadzący do szkoły jest szerszy niż 4 m lub zaprojektowany jest plac przedwejsciowy, zastosowany jest system fakturowy (FON), prowadzący do głównego wejścia do budynku. **(załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 39 i 40).**

⁸⁸ P. McKevitt, Dz. Cyt., s. 16.

STANDARDY DOSTĘPNOŚCI BUDYNKU GŁÓWNEGO

STANDARD DOSTĘPNOŚCI WEJŚĆ DO BUDYNKU

- 1 Wejście do budynku odpowiada warunkom określonym na poziomie podstawowym, w tym warunkom określonym jako rozwiązania zalecane na poziomie podstawowym.
- 2 Jeżeli wejście do szkoły jest powyżej poziomu terenu i nie można zastosować rozwiązań z poziomu podstawowego MDS, wówczas zaleca się w strefie wejściowej zlokalizowanie windy, której zadaniem jest obsłużenie wszystkich kondygnacji w budynku.
- 3 Schody wyposażone są w poręcze, mocowane na wysokości 75–90 cm. Pochwyty poręczy wyprowadzone w poziomie, na 30 cm poza pierwszy i ostatni stopień. Natomiast, gdy wysokość schodów jest większa niż 50 cm, wówczas instaluje się także balustradę na wysokości 110 cm (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 41-42**).
- 4 Stosowane są oznaczenia kolorystyczne na początku i końcu biegu schodowego, zgodnie z przyjętymi standardami z poziomu podstawowego MDS (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 3**) oraz oznaczenia fakturowe przed biegiem prowadzącym w dół.
- 5 Nie jest wymagane sytuowanie pasa ostrzegawczego na spocznikach pośrednich, jeśli nie następuje przerwanie ciągłości poręczy.

ZALECANE

- 6 W zakresie podkreślenia strefy wejściowej, stosowane są bardziej czytelne (niż na poziomie podstawowym) rozwiązania, takie jak zmiana materiału na elewacji, podcień w budynku lub zróżnicowanie bryły budynku (np. zastosowanie obniżenia lub podwyższenia w strefie wejścia do budynku). (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 43**).
- 7 Wszystkie wyjścia łączące budynek z terenami sportowymi i rekreacyjnymi dzieci młodszych wraz z dojściami, spełniają warunki dostępności.
- 8 Przed schodami prowadzącymi do góry, zamontowane są oznaczenia fakturowe w formie drobnej fali (sztruks) zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami systemu FON.
- 9 Jeżeli w strefie wejściowej znajduje się przedsionek, jego głębokość wynosi w granicach 220–250 cm.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SZATNI

- 1 Część szafek usytuowana jest na poziomie nie wyższym niż 110 cm nad posadzką.
- 2 Elementy wyposażenia, takie jak szafki, półki, ławeczki, czy wieszaki, wyróżniają się kolorystycznie na tle płaszczyzn pionowych i poziomych.
- 3 Wejścia do poszczególnych boksów uwidocznione są za pomocą koloru lub faktury. Również posadzki odróżniają się barwą od ścian.
- 4 Boksy szatniowe i szafki opisane są pismem wypukłym. Elementy informacji dotykowej montowane są na wysokości odpowiedniej do wzrostu użytkowników: dla dzieci młodszych 110–120 cm na płaszczyźnie pionowej lub 90 cm na płaszczyźnie skośnej; dla dzieci starszych na odpowiednio 130–150 cm na płaszczyźnie pionowej i 110 cm na płaszczyźnie skośnej.

ZALECANE

- 5 Zapewniony jest dostęp dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi do szatni ogólnej.
- 6 Przed szafkami lub w boksach szatniowych zapewniona jest powierzchnia manewrowa o wymiarze 150x150 cm.
- 7 Korytarz między boksami szatniowymi ma szerokość nie mniejszą niż 160 cm. W przypadku, gdy szatnie składają się z szafek usytuowanych wzdłuż korytarzy, zapewnione jest przejście o szerokości nie mniejszej niż 160 cm.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACJI POZIOMEJ

- 1 Ciągi komunikacyjne odpowiadają warunkom opisanym na poziomie podstawowym, w tym warunkom określonym jako rozwiązania zalecane na poziomie podstawowym.
- 2 Wzdłuż korytarzy mocowane są poręcze o średnicy 35 – 45 mm i pochwycie,

⁸⁹ E. Kuryłowicz, P. Johnni, C. Thuresson, Dz. cyt., s. 99.

umożliwiający łatwe trzymanie ręką (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 4 i 5**). Ich zadaniem jest nakierowanie (np. osób niewidomych) i pomoc w utrzymaniu równowagi uczniom z ograniczeniami fizycznymi⁹⁰. Stosuje się je jako wymóg dla szkół specjalnych i jako zalecenie dla pozostałych placówek. (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 44**). Poręcze wzdłuż korytarzy mocowane są pod warunkiem, że:

A. nie blokują dostępu do szafek, jeśli znajdują się one na korytarzach,

B. ich wysokości są dostosowane zarówno do uczniów niskiego wzrostu (dzieci z klas I-IV i oddziałów przedszkolnych) jak i uczniów starszych

(osób dorosłych)⁹⁰, tj. umieszczone na poziomie 70 i 90 cm nad podłogą, a w przypadku dzieci w wieku przedszkolnym – 50 i 70 cm⁹¹,

C. nie zawężają strefy poruszania się, czyli tzw. trasy wolnej od przeszkód,

D. spełnione są warunki szerokości skrajni trasy wolnej od przeszkód i przepisów p-poż przy szerokości korytarza mierzonej między poręczami, a nie ścianami (w świetle przejścia).

3 Kondygnacje lub korytarze różnicowane są za pomocą kolorów, aby ułatwić uczniom orientację w budynku (dotyczy przede wszystkim dużych budynków).

ZALECANE

4 Okna nie otwierają się na drogi komunikacji w sposób utrudniający poruszanie się użytkowników lub zmniejszający szerokość korytarza.

5 Drzwi nie wchodzą w skrajnie ruchu – nie ograniczają strefy bezpiecznego poruszania się użytkowników, tj. nie utrudniają poruszania się użytkowników lub zmniejszają

szerokość korytarza. (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 45**).

A. Drzwi uchylają się pod kątem 1800 (w sposób nieutrudniający poruszania się użytkowników lub zmniejszający szerokość korytarza) lub są przesuwne (jeżeli uzyska się pozytywną opinię służb pożarniczych).

B. Stosowane są drzwi uchylne pod

⁹⁰ P. McKeivitt, Dz. Cyt.

⁹¹ K. Jaranowska, *Obiekty oświaty dostępne dla osób niepełnosprawnych*, Warszawa 1991, s. 137.

kątem 90°, usytuowane we wnękach, których głębokość jest nie mniejsza, niż skrzydło otwartych drzwi (tak, aby po otwarciu, nie wchodziło ono na strefę komunikacji), zaś szerokość stanowi sumę dwóch miar, tj. szerokość drzwi (90-100 cm) i przestrzeń wolną pozwalającą na otwarcie drzwi przez osobę poruszającą się na wózku inwalidzkim, tj. ≥ 50 cm (optymalnie 60 cm)⁹².

6 Przedmioty takie jak grzejniki, szafki i gaśnice, „ukryte” są w płaszczyźnie ścian (np. we wnękach lub w miejscach niedostępnych) tak, aby nie znajdowały się w przestrzeni (skrajni) korytarza⁹³ lub są obudowane. **(Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 46).**

7 Na korytarzach zapewniona jest rezerwa powierzchniowa (np. w formie wnęk) do sytuowania wyposażenia typu: siedziska, szafki, stojaki na wystawę, sprzęty ortopedyczne.

8 Wzdłuż ścian mocowane są cokoły zabezpieczające, umieszczone do wysokości 40 cm nad poziomem posadzki.

9 Wszelkie narożniki, wystające elementy konstrukcyjne czy wysunięte ściany, są zabezpieczone i oznaczone w kontrastowym kolorem **(Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 47).**

10 Na korytarzach stosowana jest kolorystyka wyróżniającą kierunki poruszania się (strefę trasy wolnej od przeszkód) lub wyznaczająca powierzchnie funkcjonalne, np. strefy szafek, miejsc odpoczynku czy strefę otwierania się skrzydeł drzwi. Niedopuszczalne są wzory niemające charakteru użytkowego **(Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 48 i 49).**

11 W obrębie korytarzy stosuje się informację kierunkową (ze strzałkami). Istotne pomieszczenia oznakowane są piktogramami.

12 Sztuczne oświetlenie stosowane jest w taki sposób, aby źródła światła podkreślały kierunek przebiegu korytarza. **(Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 50).**

STANDARD DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACJI PIONOWEJ

1 Użytkownicy mają możliwość wyboru sposobu komunikacji między

piętremi, poprzez dostępność różnych elementów do tego służących oraz ich

⁹² www.eph-barrierefreiheit.de/ tueren&ausfuehrungsvarianten, Dostęp: styczeń 2016 r.

⁹³ N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., s. 290.

odpowiednią lokalizację w budynku.

- 2 Dźwig zapewnia dostęp do wszystkich pomieszczeń ogólnodostępnych, na każdej kondygnacji (nie dotyczy pomieszczeń technicznych).
- 3 Stosowane są jedynie podnośniki pionowe i dźwigi osobowe (windy) w sposób, w który uczeń z niepełnosprawnością może z nich skorzystać samodzielnie. Rekomendowane są dźwigi i podnośniki kabinowe, aby wyeliminować konieczność stałego nacisku na przycisk uruchamiający ruch urządzenia.
- 4 W przestrzeni komunikacyjnej wewnętrznej, jak i zewnętrznej, usytuowana jest informacja kierunkowa wskazująca lokalizację urządzenia.
- 5 Korzystanie z urządzeń dźwigowych zapewnione jest bez udziału personelu szkoły. Dla zachowania zwiększonego bezpieczeństwa dzieci młodszych, możliwość korzystania z windy może być ograniczona do osób wymagających wsparcia (osoby na

wózku, poruszających się o kulach lub balkoniku) przy pomocy np. karty lub klucza dostępowego, dostarczonego uczniowi z niepełnosprawnością.

6 Drzwi windy:

A. wyróżniają się wizualnie na tle ściany, na której się znajdują. Ich szerokość powinna być nie mniejsza niż 90 cm (zalecane 100 cm) ze względu na osoby z wózkami bliźniaczymi i poruszające się na wózkach z napędem akumulatorowym.

B. pozostają w pełnym otwarciu minimum osiem sekund w celu bezpiecznego wejścia i opuszczenia kabiny przez osoby mniej sprawne fizycznie (czas ten może być wydłużony, jeśli znaczna część użytkowników obiektu to OzN ⁹⁴),

C. wyposażone są, zgodnie z normą PN-EN 81-70 ⁹⁵, w system zatrzymujący zamykanie w przypadku, gdy jakkolwiek osoba lub przedmiot znajduje się w przestrzeni drzwi, a kabina wyposażona jest ponadto w:

- system informacji głosowej, z komunikatami wyboru kierunku poruszania się dźwigu,

⁹⁴ Building for Everyone. A Universal Design Approach. Booklet 3 – Vertical circulation..., s. 34.

⁹⁵ Norma PN-EN – 81-70 Przepisy bezpieczeństwa dotyczące budowy i instalowania dźwigów. Szczególne zastosowania dźwigów osobowych i towarowych, Część 70: Dostępność dźwigów dla osób, w tym osób niepełnosprawnych.

- ▶ przycisk alarmowy (w kolorze żółtym), oznaczony symbolem wypukłym, który uruchamia połączenie alarmowe z obsługą budynku lub serwisem – należy zapewnić komunikację głosową,
- ▶ lustro od wysokości zainstalowanej poręczy do sufitu.

7 Powierzchnia podłogi dźwigu jest matowa, twarda i odporna na poślizg. Materiały na ścianach kabiny nie odbijają światła, aby nie przyczyniać się do powstania efektu olśnienia. Gdy winda zbudowana jest z elementów szklanych, wykonane jest oznakowanie barwą kontrastującą wizualnie z tłem powierzchni oglądanych przez szybę, w każdych warunkach oświetleniowych. Wyróżniać się kolorem powinny także podłogi i sufity, gdyż barwa pozwala osobom z dysfunkcją narządu wzroku ocenić wielkość i kształt wnętrza kabiny⁹⁶.

8 Kabina dźwigu jest wyposażona w poręcz zamocowaną na wysokości 90 cm [RMIWTB §193 ust. 2 a.] przynajmniej na jednej ścianie, ale lepiej na wszystkich ścianach wewnętrznych, z wyłączeniem ściany lub ścian, na których znajdują się drzwi. Poręcze są oddalone od ściany

35 – 45 mm oraz mają wymiar poprzeczny w granicach 30 – 45 mm⁹⁷.

9 Wszelkie przyciski i kontrolki obsługujące dźwig są umieszczone w strefie 90 – 110 cm nad posadzką i w odległości nie mniejszej niż 50 cm od naroża kabiny⁹⁸ (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 51**). Dodatkowo:

A. Przyciski mają wymiar nie mniejszy niż 3 cm średnicy w przypadku okrągłego kształtu lub 3x3 cm, w przypadku kształtu kwadratowego.

B. Przyciski wyróżniają się wizualnie, podobnie jak opis pięter.

C. Istotne jest także, aby panel zawierał oznaczenia dla osób niewidomych oraz informację głosową [RMI §193 ust. 2a].

D. Informacja jest przedstawiona w formie dotykowej – cyfr wypukłych lub w alfabecie Braille'a i jest umieszczona obok przycisków. Jeżeli informacja znajduje na przyciskach, to ich odczyt dotykowy nie może uruchamiać windy – przyciski są mechaniczne, z dobrze dobraną (wyczuwalną) siłą nacisku. (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 52**)

⁹⁶ Tamże, s. 39.

⁹⁷ Tamże, s. 42

⁹⁸ Tamże, s. 36

E. Nie stosuje się paneli dotykowych i przycisków sensorycznych.

10 Dostosowanie schodów wymaga spełnienia warunków z poziomu podstawowego, w tym warunków określanych jako zalecane na poziomie podstawowym oraz następujących wymagań:

A. Poręcze wyróżniają się kolorystycznie.

B. Początek i koniec biegu schodowego sygnalizowane są fakturą, tzw. pasem ostrzegawczym, zgodnie z wymogami określonymi dla schodów zewnętrznych w MDS na poziomie podstawowym (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 7**).

C. Wzdłuż biegu schodowego i na spocznikach pośrednich, mocowane są poręcze, usytuowane na wysokości 75 i 90 cm.

ZALECANE

11 Pochwyty poręczy wyprowadzone są w poziomie na 30 cm poza pierwszy i ostatni stopień biegu. Rozwiązanie to, umożliwia uchwycenie poręczy zarówno przez młodsze dzieci i osoby niskiego wzrostu oraz starsze dzieci i osoby dorosłe.

12 Dźwig osobowy/podnośnik pionowy zlokalizowany jest w pobliżu wejścia głównego do budynku lub w innym czytelnym miejscu, do którego prowadzi trasa wolna od przeszkód. Dotyczy również rozwiązań, które umożliwiają wejście do windy bezpośrednio z poziomu terenu.

13 Parametry dźwigu osobowego spełniają warunki z poziomu podstawowego MDS, z zastrzeżeniem, że wymiary kabiny powinny wynosić min. 150x210 cm dla dźwigów jednostronnie otwieranych oraz min. 110x210 cm dla dźwigów

przelotowych, aby umożliwić wjazd do windy m.in. osobie poruszającej się na wózku elektrycznym.

14 Przed dźwigiem zapewniona jest odpowiednia przestrzeń oczekiwania i powierzchnia do manewrowania wózkiem inwalidzkim – odległość między drzwiami windy a przeciwległą ścianą lub inną przegrodą nie jest mniejsza niż 3,6 m tak, aby poza miejscem oczekiwania na windę była trasa wolna od przeszkód o szerokości 2,0 m. Miejsce oczekiwania o wymiarach min. 1,6x1,6 m, można zastosować we wnęcie przed szybą windowym. Wnętka powinna mieć szerokość min 2,0 m, aby osoby oczekujące i wsiadające mogły swobodnie się minąć.

15 Panele przyzywowe umieszczane

są konsekwentnie po tej samej stronie wejścia do kabiny dźwigu, na wszystkich kondygnacjach. Zaleca się, aby była to strona prawa.

- 16 W przypadku dźwigów przelotowych, instaluje się w kabinie drugi panel wewnętrzny lub informację głosową, wskazującą na położenie panelu sterującego w kabinie⁹⁹.
- 17 W sytuacji, gdy w budynku jest kilka dźwigów, wszystkie tablice przyzywowe i tablice wewnątrz kabin, mają ten sam układ przycisków i tę samą formę opisu w Braille'u i w piśmie wypukłym, a przyciski przyzywowe odróżniają się kolorystycznie od ściany i są oznaczone pismem Braille'a i symbolami wypukłymi, zgodnie z normą PN-EN 81-70.
- 18 W kabinie zapewniona jest informacja głosowa, określająca lokalizację windy i kierunek jej jazdy. Wymagana głośność sygnału wynosi 50-65 dB.
- 19 Dodatkowo, w kabinie dźwigu zainstalowany jest monitoring uruchamiany w czasie połączenia alarmowego, aby obsługa serwisu mogła obserwować sytuację i potwierdzić konieczność interwencji.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL LEKCYJNYCH

- 1 Wymagania określone w standardzie spełnia minimum 25% sal lekcyjnych.
- 2 Sale lekcyjne odpowiadają warunkom określonym na poziomie podstawowym, w tym warunkom określonym na poziomie podstawowym jako zalecane rozwiązania.
- 3 Sale lekcyjne dla młodszych dzieci podzielone są na wyraźne strefy: do nauki, do zabawy, do wypoczynku lub izolacji.
- 4 W obrębie sali zaaranżowana jest przestrzeń, umożliwiającą wyciszenie się ucznia (odcięcia od bodźców) – tzw. „safe space/place”. Miejsce może być zorganizowane w oddzielnym pomieszczeniu usytuowanym w pobliżu sali. **(Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 53 i 54).**
- 5 Aranżacja sal daje możliwość wprowadzania zmian i dostosowywania przestrzeni do potrzeb użytkowników **(Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 55)**, jednak pewne elementy mają swoją stałą lokalizację:

⁹⁹ M. Wysocki, Standardy Dostępności CPU, Karta nr 12

A. swobodne ustawienie mebli, z możliwością zmiany ich organizacji, stanowi odpowiednie rozwiązanie dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową,

B. dla uczniów niewidomych i niedowidzących, wskazany jest układ regularny,

C. dla uczniów z niepełnosprawnością narządu słuchu, korzystny jest układ stołów w formie litery U (w podkowę), gdyż umożliwia on widoczność uczeń-uczeń i uczeń-nauczyciel oraz zapewnia swobodną komunikację¹⁰⁰,

D. elastyczność aranżacji osiągnięta jest poprzez zapewnienie lekkich mebli,

z regulacją wysokości,

E. w sali dla dzieci młodszych, znajdują się takie elementy jak: miękkie siedziska, poduchy, dywan, w celu zapewnienia różnorodnych form prowadzenia zajęć,

F. zastosowano podkreślenie kolorem usytuowania: drzwi, mebli i urządzeń (kontrast względem tła wynosi nie mniej niż 50% (wskaźnik LRV),

G. stosowane są kontrasty kolorystyczne między ścianą a posadzką,

H. meble wyróżniają się barwą na tle otoczenia, a te stojące w obszarach ruchu, mają zaokrąglone narożniki.

ZALECANE

6 Powierzchnia przypadająca na jednego ucznia w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych wynosi 2,5 mkw (zalecane 3 mkw) w klasach 1-3 oraz 2,0 mkw (zalecane 2,5 mkw) w grupach starszych dzieci. W szkołach specjalnych powierzchnia przypadająca na jednego ucznia wynosi 2,5-3,5 mkw¹⁰¹.

7 Między meblami zapewnione jest przejście o szerokości min. 120 cm¹⁰².

8 W obrębie sali zapewnia się pomieszczenia lub strefy do pracy indywidualnej (strefa ciszy) – jedno takie pomieszczenie może być wspólne dla dwóch lub trzech sal lekcyjnych, o następujących cechach:

¹⁰⁰ How architecture changes for the Deaf, www.youtube.com/watch?time_continue=113&v=FNGplaviGvE,
Dostęp: styczeń 2018 r.

¹⁰¹ N.Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., s. 297.

¹⁰² P. McKevitt, Dz. cyt.

A. dostępne jest z sali lekcyjnej albo z korytarza,

B. jego powierzchnia wynosi 12-15 m² dla małej grupy dzieci lub jednego dziecka korzystającego z wózka inwalidzkiego

albo 15-20 m², gdy w pomieszczeniu ma przebywać dwóch lub więcej użytkowników wózków inwalidzkich¹⁰³,

C. w obrębie pokoju możliwe jest także zaaranżowanie strefy wyciszenia.

UWAGA: Nie mylić strefy/pomieszczenia ciszy ze strefą/pomieszczeniem wyciszenia. Strefa/pomieszczenie ciszy służy do umożliwiania pracy indywidualnej dla

uczniów z problemami nauki, natomiast strefa/pomieszczenie wyciszenia służy np. dzieciom z autyzmem czy ADHD do uspokojenia emocji.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL SPORTOWYCH

1 Sale sportowe odpowiadają warunkom określonym na poziomie podstawowym, w tym warunkom określonym na poziomie podstawowym jako zalecane rozwiązania.

2 Schody na trybunach i wszelkie zmiany poziomów sygnalizowane są fakturą

(co najmniej na początku biegu schodowego) i mają oznaczenia w kontrastowym kolorze (np. krawędzie stopni). Na schodach trybun zamontowane są poręcze lub podpórki, które ułatwiają poruszanie się OsN ruchową, w tym osobom starszym.

ZALECANE

3 Na trybunach/widowni znajdują się min. 3 miejsca dostosowane dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim, na każde 100 miejsc siedzących.

4 Na trybunach/widowni zainstalowana jest pętla indukcyjna, pozwalająca osobom słabosłyszącym z aparatami słuchowymi na odbiór wydarzeń

¹⁰³ Building bulletine 102: Designing for disabled children and children with special educational needs. Guidance for mainstream and special schools, Department for children, schools and families, Wielka Brytania 2014, www.gov.uk, Dostęp: lipiec 2016 r.

sportowych i szkolnych.

- 5 W obrębie strefy sportowej znajduje się dostępny dla OzN węzeł szatniowo-sanitarny, mogący stanowić oddzielne

pomieszczenie wyposażone w prysznic, miskę sedesową i miejsce do przebierania oraz ew. szafki na ubrania lub być częścią ogólnego zespołu szatniowo-sanitarnego.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL REWALIDACYJNYCH

- 1 Sale rewalidacyjne odpowiadają warunkom określonym na poziomie podstawowym, w tym warunkom określonym na poziomie podstawowym jako zalecane rozwiązania.

- 2 Powierzchnia sal rewalidacyjnych wynosi:

A. w pełni wyposażona sala rehabilitacyjna lub sala do integracji sensorycznej ma 25-30 mkw,

B. pomieszczenie dla logopedy do pracy

indywidualnej: 12-15 mkw (w przypadku większych grup [6-8 dzieci], jego powierzchnia może zwiększyć się do 39-65 mkw),

C. sale do terapii słuchu: 20-24 mkw,

D. sala doświadczania świata/światła (jeżeli wyodrębniono pomieszczenie) powinna posiadać 24-32 mkw¹⁰⁴,

E. pomieszczenie dla psychologa lub pedagoga: 12-15 mkw.

ZALECANE

- 3 W szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych zapewnia się sale doświadczania świata i salę rehabilitacyjną/integracji sensorycznej.

- 4 W szkołach specjalnych wyodrębnia się pomieszczenia skierowane stricte na potrzeby uczniów z daną niepełnosprawnością, np. szkoła dla

dzieci niewidomych posiada pracownię do usprawniania widzenia.

- 5 Sale przygotowane są do pracy cichej, dzięki zastosowaniu ścian i sufitów z materiałów dźwiękochłonnych które opisane są w obszarze technicznym. Jest to szczególnie istotne w pomieszczeniach do ćwiczenia słuchu i mowy.

¹⁰⁴ Tamże.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI ŚWIETLICY SZKOLNEJ

- 1 W pomieszczeniu znajduje się miejsce wyciszenia.
- 2 Przy świetlicy znajduje się pomieszczenie sanitarne.
- 3 Świetlica podzielona jest na strefy: do nauki i do zabawy.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI BIBLIOTEKI SZKOLNEJ

- 1 Biblioteka spełnia warunki opisane na poziomie podstawowym, w tym warunki określone na poziomie podstawowym jako zalecane rozwiązania.
- 2 Dostęp do regałów z książkami zapewniono wszystkim użytkownikom, niezależnie od ich niepełnosprawności.

ZALECANE

A. przejścia między regałami są nie węższe niż 150 cm. Dopuszcza się szerokość przejścia nie mniejszą niż 120 cm pod warunkiem, że nie jest wymagane zawracanie wózkiem. **(Załącznik nr 1 do**

MDS – rysunek nr 56 i 57).

B. książki usytuowane są na wysokości od 40 do 140 cm.

C. Sytuowanie książek na wysokości powyżej 140 cm obwarowane jest

warunkiem zapewnienia wsparcia ze strony personelu biblioteki.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI POMIESZCZEŃ SANITARNYCH

- 1 W budynku na każdej kondygnacji zapewniona jest minimum jedna toaleta dostosowana dla OzN zgodnie z warunkami określonymi na poziomie podstawowym, w tym warunkami określonymi dla poziomu podstawowego jako zalecane.
- 2 W pomieszczeniach sanitarnych (nie tylko przeznaczonych dla OzN) zapewniony jest

właściwy kontrastu kolorystyczny (min. 30% LRV) między wyposażeniem a tłem pomieszczenia (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 58**):

A. elementy takie jak drzwi, klamki, poręcze wspierające, urządzenia sanitarne

i akcesoria, kontrastują barwą płaszczyzn pionowych i poziomych,

B. zastosowany jest także kontrast wizualny między ścianą a posadzką, tak aby OzN narządu wzroku mogła ocenić wielkość pomieszczenia¹⁰⁵.

ZALECANE

3 Toalety dostosowane są dla dzieci z niepełnosprawnościami, tzn. parametry urządzeń uwzględniają poszczególne

grupy wiekowe i spełniają dodatkowe założenia (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 59**):

A. Miska sedesowa:

- ▶ przednia krawędź ustawiona w odległości 65 – 75 cm od tylnej ściany,
- ▶ oddalenie od bocznej ściany: 38-42 cm, w przypadku dzieci w wieku 6-12 lat i 44-58 cm w przypadku dzieci powyżej 12 lat i dorosłych (odległość liczona do osi miski sedesowej),
- ▶ usytuowanie na wysokości (dotyczy górnej krawędzi miski): 37-39 cm dla dzieci w wieku 6-9 lat, 41-43 cm dla dzieci w wieku 9-12 lat i 46 – 48 cm dla dzieci powyżej 12 lat oraz dorosłych,
- ▶ dwa uchwyty przy misce sedesowej
  - przynajmniej jeden z nich ruchomy, drugi ruchomy lub stały (mocowany do ściany bocznej) – rozstaw między uchwytami wynosi 65-70 cm dla młodszych dzieci (do 12 lat) i 75-80 cm dla osób powyżej 12 roku życia,
  - ▶ po obu stronach urządzenia zapewniona jest min. powierzchnia aktywności o wymiarach 90x120 cm¹⁰⁶,
  - ▶ uchwyty wystają 15 cm poza krawędź miski sedesowej i mocowane są na wysokości: 63-65 cm dla dzieci w wieku 6-9 lat, 68-70 cm dla dzieci w wieku 9-12

¹⁰⁵ www.leewilson.com.au/2014/09/21/accessible-toilets-blue-seats-and-as1428-1-2009/, Dostęp: luty 2017 r.

¹⁰⁶ Jeżeli audyt dostępności stwierdzi brak możliwości zapewnienia przestrzeni aktywności po obu stronach miski ustępowej, w ramach racjonalnych usprawnień dopuszcza się aby 50% toalet posiadało przestrzeń aktywności z prawej strony, a w pozostałych z lewej strony.

lat, 72–74 cm dla dzieci powyżej 12 lat i dorosłych,

- ▶ system spłukiwania wody mocowany jest na uchwycie lub sytuować na ścianie na wysokości 80–100 cm nad poziomem posadzki,
- ▶ zasobnik papieru zamocowany jest na ścianie lub zawieszony na poręczy – w przypadku, gdy znajduje się on na ścianie bocznej, to zaleca się go umieścić na wysokości: 50–55 cm dla dzieci w wieku 6–9 lat, 55–60 cm dla dzieci w wieku 9–12 lat i 65–70 cm dla dzieci powyżej 12 lat i dorosłych,
- ▶ zasobnik papieru obsługiwany jest za pomocą jednej ręki, bez konieczności mocnego chwytania, zaciskania lub skręcania nadgarstka¹⁰⁷.

B. Umywalka:

- ▶ ma szerokość 55–65 cm i głębokość 45–55 cm,
- ▶ po obu stronach umywalki pozostawione jest po 20 cm wolnej przestrzeni,
- ▶ górna krawędź umywalki usytuowana jest na wysokości: 70–75 cm dla dzieci w wieku 6–9 lat, 75–80 cm dla dzieci w wieku 9–12 lat i 80–85 cm dla dzieci powyżej 12 lat i dorosłych,
- ▶ pod umywalką pozostawiona jest wolna przestrzeń o wysokości: 55–60 cm dla dzieci w wieku 6–8 lat, 60–65 cm dla dzieci w wieku 9–12 lat i 65–70

cm dla dzieci powyżej 12 lat i dorosłych – wysokość ta jest wymagana na głębokości minimum 25 cm,

- ▶ z obu stron umywalki zamontowano uchwyty, mocowane na wysokości umywalki w rozstawie 80–90 cm lub zastosowano umywalkę z wbudowanymi uchwytami,
- ▶ akcesoria znajdujące się przy umywalce, typu mydelniczka, suszarka lub podajnik papieru zamontowane są na wysokości 80–100 cm,
- ▶ przy umywalce umieszczone jest lustro, którego dolna krawędź usytuowana jest maksymalnie 100 cm nad posadzką, a jego wysokość jest nie mniejsza niż 80 cm,
- ▶ bateria umywalkowa jest uruchamiana na fotokomórkę lub ręcznie za pomocą dźwigni¹⁰⁸.

- 3 W szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych przynajmniej jedno specjalne pomieszczenie higieniczne¹⁰⁹, tzw. changing places, wyposażone jest, oprócz miski ustępowej, między innymi w leżankę, prysznic i umywalkę. **(Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 60).** W szkołach specjalnych liczba pomieszczeń higienicznych powinna być dostosowana do liczby uczniów i typu ich niepełnosprawności.

¹⁰⁷ N. Ratajczak-Szponik, Dostosowanie polskich szkół..., s. 300.

¹⁰⁸ Tamże, s. 301.

¹⁰⁹ Specjalne pomieszczenia sanitarne powinny być wymagane w szkołach specjalnych już na poziomie podstawowym.

UWAGA: Pomieszczenie sanitarne wyposażone w kozetkę i prysznic jest

wymagane w szkołach specjalnych już na poziomie podstawowym.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI OTOCZENIA OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH – TERENY SPORTOWE I REKREACYJNE

- 1 Wszystkie tereny zewnętrzne dostosowane są w taki sposób, aby osoby ze szczególnymi potrzebami mogły korzystać z urządzeń i boisk w sposób zapewniający im uczestnictwo bierne i czynne w zawodach sportowych (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 61 i 62**).
- 2 Zagospodarowanie terenu wokół szkoły, uwzględnia dostępność do istotnych elementów działki, tj. terenów sportowych czy rekreacyjnych wszystkim uczniom.
- 3 Do przestrzeni sportowych i rekreacyjnych doprowadzone są utwardzone ścieżki, wolne od przeszkód (np. krawężników) i wykonane z nawierzchni umożliwiających poruszanie się osób na wózkach inwalidzkich (nie są wskazane np. ażurowe płyty betonowe). Ścieżki są zadbane, nie porośnięte trawą, która może utrudniać dostęp do poszczególnych przestrzeni. (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 63**).
- 4 Dopuszczalna różnica wysokości pomiędzy ścieżkami nie może być większa niż 2 cm. Szerokość zalecana dla wszystkich ścieżek jest zgodna z parametrami trasy wolnej od przeszkód, w tym przypadku 200 cm (dopuszczalne 180 cm).
- 5 Minimum 30% urządzeń na placu zabaw dla dzieci młodszych jest dostosowanych do potrzeb OzN narządu ruchu, w tym osób poruszających się na wózkach (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 64**). Przy montażu zestawów zabawowych elementy składające się na zestaw powinny być w 30% dostosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach.

POZIOM ŚREDNI

5.2 OBSZAR TECHNICZNY

STANDARD DOSTĘPNOŚCI WYPOSAŻENIA SAL LEKCYJNYCH

- 1 Standard należy uznać za osiągnięty, gdy minimum 25% sal lekcyjnych spełnia kryteria w nim określone.
- 2 W salach lekcyjnych spełnione są kryteria określone w standardzie na poziomie podstawowym (wymagane i zalecane).

- 3 Minimum 25% stanowisk pracy, tj. krzeseł i stolików w sali spełnia wymagania opisane na poziomie podstawowym.
- 4 Stosowane są produkty wyciszające hałas powodowany poruszaniem krzesłami, np. nakładki (np. filcowe, dzianinowe) na nogi krzesła. Rozwiązanie należy zastosować w przypadku, gdy w pomieszczeniu znajdują się gładkie podłogi.
- 5 Sale wyposażone są w tablice (bez względu na to czy jest to tablica suchościeralna czy interaktywna), zamontowane na prowadnicach umożliwiających regulację jej wysokości. Dostęp do tablic umożliwia samodzielne i wygodne korzystanie użytkownikom, np. na wózkach inwalidzkich.
- 6 Do oświetlenia stosowane są żarówki LED (lub inne o porównywalnych lub lepszych parametrach i właściwościach). Zapewniające nie tylko lepsze parametry od tradycyjnych świetlówek jarzeniowych, ale także charakteryzujące się brakiem migotania, czy brakiem szumu starterów.

Natężenie oświetlenia na blacie roboczym (liczonym na wysokości 0,85 m) wynosi minimum 300 lx. Charakteryzuje się wysoką temperaturą barwową, tj. w przedziale 3300 K – 6500 K. Możliwe jest dostosowywanie oświetlenia do warunków otoczenia i potrzeb uczniów poprzez:

- A. włączanie lub wyłączanie części źródeł światła,
- B. regulację natężenia.

Zaleca się oświetlenie sali lekcyjnej zgodnie z regulacjami określonymi w aktualnie obowiązującej polskiej normie PN-EN 12464-1¹¹⁰ oraz umożliwienie sterowania kątem padania światła oraz jego barwą.

- 6 W wyposażeniu sali znajduje się sprzęt komputerowy (komputer stacjonarny lub laptop) wraz z oprogramowaniem oraz niezbędnymi urządzeniami peryferyjnymi, m.in. dla zapewnienia wsparcia wizualnego, komunikacji wspomagającej i alternatywnej oraz dostosowania formy i treści.
- 7 Szkoła posiada techniczne formy wsparcia np. osób słabosłyszących, m.in. należy zadbać, aby osoba słabosłysząca miała możliwość

¹¹⁰ Aktualna wersja: PN-EN 12464-1:2012 Światło i oświetlenie – Oświetlenie miejsc pracy – Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach – lub aktualna wersja obowiązująca w momencie realizacji inwestycji.

podłączenia własnego systemu FM do systemu nagłośnienia sali, jeśli obiekt nie posiada swojego systemu

wspomagania słuchu, np. pętli indukcyjnej (stałej lub przenośnej).

STANDARD DOSTĘPNOŚCI CIĄGÓW KOMUNIKACYJNYCH

- 1 Do oświetlenia ciągów komunikacyjnych – korytarzy stosowane są żarówki LED (lub inne o porównywalnych lub lepszych parametrach i właściwościach). Jednocześnie oświetlenie stosowane jest w taki sposób, aby źródła światła podkreślały kierunek przebiegu korytarza.
- 2 W placówce zainstalowano i funkcjonuje system sygnalizujący natężenie nadmiernego hałasu (tzw. elektroniczne uszy). Urządzenia powinny być zainstalowane na korytarzach na każdej kondygnacji. Inwestycji powinno towarzyszyć przeprowadzenie działań profilaktycznych i zaangażowanie uczniów do samodyscypliny.

Zaleca się instalację oświetlenia, zgodnie z regulacjami określonymi w polskiej normie PN-EN 12464-1. Dla ciągów komunikacyjnych i korytarzy natężenie oświetlenia powinno wynosić minimum 100 lx.

- 3 W szkole wprowadzono (lub minimum przetestowano) funkcjonowanie tzw. cichych lub bezstresowych dzwonów.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI POMIESZCZEŃ ŚWIETLICOWYCH

- 1 Pomieszczenia świetlicowe spełniają przynajmniej kryteria określone w standardzie na poziomie podstawowym (podstawowe i zalecane).
- 2 W świetlicy stosowane są produkty wyciszające hałas, powodowany poruszaniem krzesłami, np. nakładki (filcowe) na nogi krzesła. Rozwiązanie należy zastosować w przypadku, gdy w pomieszczeniu znajdują się gładkie podłogi.
- 3 Jeżeli na wyposażeniu świetlicy znajduje się tablica (bez względu na to, czy jest to tablica suchościeralna, czy interaktywna), jest to model zamontowany na prowadnicach umożliwiających regulację jej wysokości. Dzięki takiemu rozwiązaniu, możliwe jest samodzielne i wygodne korzystanie z niej np. przez użytkowników na wózkach inwalidzkich.
- 4 Do oświetlenia stosowane są żarówki LED (lub inne

o porównywalnych lub lepszych parametrach i właściwościach). Natężenie oświetlenia na blacie roboczym (liczonym na wysokości 0,85 m) wynosi minimum 300 lx. Charakteryzuje się wysoką

temperaturą barwową, tj. w przedziale 3300 K – 6500 K. **Zaleca się instalacje oświetlenia zgodnie z regulacjami określonymi w polskiej normie PN-EN 12464-1.**

STANDARD DOSTĘPNOŚCI STOŁÓWKI SZKOLNEJ

- 1 Stołówka spełnia kryteria określone w standardzie na poziomie podstawowym (wymagane i zalecane).
- 2 Do oświetlenia stołówki stosowane są żarówki LED (lub inne o porównywalnych lub lepszych

parametrach i właściwościach).

Zaleca się instalację oświetlenie zgodnie z regulacjami określonymi w polskiej normie PN-EN 12464-1. W stołówkach natężenie oświetlenia powinno wynosić minimum 200 lx.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI BIBLIOTEKI SZKOLNEJ

- 1 Biblioteka spełnia przynajmniej kryteria określone w standardzie na poziomie podstawowym (wymagane i zalecane).
- 2 Do oświetlenia stosowane są żarówki LED (lub inne o porównywalnych lub lepszych parametrach i właściwościach). Natężenie oświetlenia na blacie roboczym (liczonym na wysokości 0,85 m) wynosi minimum 300 lx. Charakteryzuje się wysoką temperaturą barwową, tj. w przedziale 3300 K – 6500 K.
- 3 Wyposażenie biblioteki obejmuje urządzenia umożliwiające odczyt

książek drukowanych przez osoby słabowidzące/niewidome (np. lupa, skaner, komputer z oprogramowaniem OCR). Podstawowe wyposażenie biblioteki obejmuje sprzęt umożliwiający uczniom odczyt książek w postaci elektronicznej. W zależności od potrzeb uczniów, zapewniane są urządzenia umożliwiające odczyt książki bez użycia klawiatury lub myszy oraz pomoc asystenta.

- 4 W bibliotece wydzielony jest kącik cichej nauki – przestrzeń oddzielona w taki sposób, aby uczeń mógł skoncentrować się na czytaniu bez rozproszeń dźwiękowych i wizualnych.

- 5 W bibliotece znajdują się podręczniki, poradniki oraz literatura specjalistyczna związana z edukacją włączającą, wsparciem uczniów

ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi. Jednocześnie szkoła promuje wśród rodziców korzystanie z zasobów biblioteki.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI GABINETÓW SPECJALISTYCZNYCH

- 1 Szkoła dysponuje przynajmniej jednym gabinetem spełniającym warunki określone w standardzie.
- 2 Pomieszczenia spełniają kryteria określone w standardzie na poziomie podstawowym (wymagane i zalecane).
- 3 Minimum jedno pomieszczenie dostosowane jest do organizacji pracy także w małej grupie (do 5 osób) i realizacji np. zindywidualizowanej ścieżki kształcenia.
- 4 Do oświetlenia stosowane są żarówki LED (lub inne o porównywalnych lub lepszych parametrach i właściwościach), zapewniające nie tylko lepsze parametry od tradycyjnych świetlówek jarzeniowych, ale także brak migotania, czy brak szumu starterów.

Natężenie oświetlenia na blacie roboczym (liczonym na wysokości 0,85 m) wynosi minimum 300 lx. Charakteryzuje się wysoką temperaturą barwową, tj. w przedziale 3300 K – 6500 K.

Możliwe jest dostosowywanie oświetlenia do warunków otoczenia i potrzeb uczniów poprzez włączanie lub wyłączanie części źródeł światła oraz regulację natężenia.

Zaleca się oświetlenie pomieszczenia zgodnie z regulacjami określonymi w aktualnie obowiązującej polskiej normie PN-EN 12464-1 oraz umożliwienie sterowania kątem padania światła oraz jego barwą.

- 5 W pomieszczeniu zastosowano rozwiązania akustyczne pozwalające dla parametrów: czas pogłosu oraz wskaźnik transmisji mowy osiągnąć wartości określone dla sal lekcyjnych – zgodnie z normą PN-B-02151-4:2015-06.

W celu zapewnienia komfortu akustycznego, należy zlecić dobór i montaż materiałów wyciszających, absorberów lub innych certyfikowanych rozwiązań montowanych m.in. na powierzchni sufitu i ścian.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI DO PROWADZENIA ZAJĘĆ W SFERZE MOTORYCZNEJ, SENSORYCZNEJ I POZNAWCZEJ

- 1 Przynajmniej jedna przestrzeń dedykowana do prowadzenia zajęć w sferze motorycznej, sensorycznej i poznawczej, spełnia minimalne określone w standardzie kryteria.
- 2 W pomieszczeniu, minimum jedno stanowisko dla ucznia to: krzesło z regulacją wysokości oraz stół posiadający możliwość regulacji wysokości blatu oraz kąta jego nachylenia. Blat jest szerokości minimum 75 cm i głębokości minimum 50 cm. Nie powinien być koloru białego (brak kontrastu z białą kartką), ani wykonany z materiałów błyszczących (odbijających światło). Lokalizacja stanowiska pozwala na zapewnienie niezbędnej przestrzeni manewrowej. Zapewnienie oświetlenia punktowego.
- 3 Zapewnione jest miejsce do przechowywania specjalistycznego sprzętu wspomagającego. Meble służące do przechowywania pomocy dydaktycznych z zamkniętymi szafkami lub szufladami – dostępne są dla osoby prowadzącej zajęcia. Szafki, półki i inne miejsca przechowywania (np. na pomoce dydaktyczne) są także umieszczone na poziomie od 40 do 110 cm nad poziomem posadzki, aby zapewnić do nich dostęp wszystkim użytkownikom. Na potrzeby modelu założono, że minimum 20% mebli zlokalizowanych w sali, zaprojektowano zgodnie z wyżej wymienionymi kryteriami, tzn. minimum określony procent półek, szafek znajduje się na wysokości od 40 do 110 cm.
- 4 Pomieszczenie wyposażone jest w urządzenia do stymulacji systemu przedsionkowego, proprioceptywnego i dotykowego, ale również wzrokowego, słuchowego i węchowego w zakresie uwzględniającym zdiagnozowane wśród uczniów potrzeby, dostosowanym do liczby uczniów oraz wielkości pomieszczeń, jakimi dysponuje szkoła. Wyposażenie niezbędne do prowadzenia np. rehabilitacji, gimnastyki korekcyjnej, to m.in.: łóżko rehabilitacyjne, materace, drabinki, drążki, lustra, piłki, wałki, maty sensoryczne, huśtawka, trampolina, platforma podwieszana, równoważnia itd. Przy realizacji zajęć z wykorzystaniem stymulacji sensorycznej, sala powinna być wyposażona w pufy, materace lub łóżko wodne, elementy świetlne (np. światłowody, dywany świetlne, projektor, kurtyna świetlna), dźwiękowe (odtwarzacz, tablica dźwiękowa), zestaw do stymulacji zmysłu zapachu.

- 5 Do oświetlenia stosowane są żarówki LED (lub inne o porównywalnych lub lepszych parametrach i właściwościach), zapewniające nie tylko lepsze parametry od tradycyjnych świetlówek jarzeniowych, ale także brak migotania, czy brak szumu starterów. Charakteryzuje się wysoką temperaturą barwową, tj. w przedziale 3300 K – 6500 K. Możliwe jest dostosowywanie oświetlenia do warunków otoczenia i potrzeb uczniów poprzez włączanie lub wyłączenie części źródeł światła i regulację natężenia.

Zaleca się oświetlenie pomieszczenia zgodnie z regulacjami określonymi w aktualnie obowiązującej polskiej normie PN-EN 12464-1 oraz umożliwienie sterowania kątem padania światła oraz jego barwą.

- 6 W pomieszczeniu zastosowano rozwiązania akustyczne pozwalające dla parametrów czasu pogłosu oraz wskaźnik transmisji mowy osiągnąć wartości określone dla

sal lekcyjnych – zgodnie z normą PN-B-02151-4:2015-06.

- 7 Kadra ma zapewniony dostęp do wyposażenia pozwalającego prowadzić wsparcie wynikające ze zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych:

A. sprzętu komputerowego wraz z niezbędnym oprogramowaniem wspierającym realizację zaplanowanych form wsparcia, urządzeń multimedialnych (np. mikrofonu, głośników, dyktafonu) oraz peryferyjnych (np. drukarka, laminarka), zaprojektowanych zgodnie z wytycznymi w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

B. zasobów pozwalających na adaptację i przygotowanie narzędzi i pomocy do zróżnicowanych potrzeb uczniów,

C. środków nietrwałych, umożliwiających sprawną realizację bieżących zadań w odniesieniu do potrzeb osób korzystających ze wsparcia.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI WYCISZENIA

- 1 W szkole wyznaczone jest miejsce wyciszenia, służące bezpiecznemu opanowaniu ataku agresji oraz uspokojenia się. Pomieszczenie spełnia co najmniej kryteria opisane na poziomie podstawowym (wymagane

i zalecane).

- 2 Miejsce wyciszenia zlokalizowane jest w pomieszczeniu, w którym:

A. do oświetlenia stosowane są

żarówki LED (lub inne o porównywalnych lub lepszych parametrach i właściwościach), zapewniające nie tylko lepsze parametry od tradycyjnych świetlówek jarzeniowych, ale także brak migotania, czy brak szumu starterów. Natężenie oświetlenia na blacie roboczym (liczonym na wysokości 0,85 m) wynosi minimum 300 lx. Charakteryzuje się wysoką temperaturą barwową,

tj. w przedziale 3300 K – 6500 K. Możliwe jest dostosowywanie oświetlenia do warunków otoczenia i potrzeb uczniów poprzez włączanie lub wyłączenie części źródeł światła i regulację natężenia.

Zaleca się oświetlenie pomieszczenia zgodnie z regulacjami określonymi w aktualnie obowiązującej polskiej normie PN-EN 12464-1 oraz umożliwienie sterowania kątem padania światła oraz jego barwą.

B. W pomieszczeniu zastosowano rozwiązania akustyczne pozwalające dla parametrów: czas pogłosu oraz wskaźnik transmisji mowy osiągnąć wartości określone dla sal lekcyjnych – zgodnie z normą PN-B-02151-4:2015-06.

Zaleca się zastosowanie (np. w wybranej części) „miękkich paneli ściennych”, które poza wyciszeniem umożliwiają stworzenie przestrzeni bezpiecznej dla użytkownika.

3 Szkoła posiada wyznaczone miejsce wyciszenia (kąciki wyciszenia) w wybranych salach lekcyjnych (minimum 10% sal) oraz przestrzeniach wspólnych (minimum w jednej), np. biblioteka, świetlica, spełniających standardy określone dla sal lekcyjnych oraz przestrzeni wspólnych.

STANDARD BEZPIECZEŃSTWA PRZECIWPOŻAROWEGO I EWAKUACJI

1 Szkoła posiada system sygnalizacji pożarowej (alarmowy) wyposażony w sygnalizację akustyczną oraz świetlną.

2 Ewakuacja odbywa się do klatek ewakuacyjnych i schodami w dół do wyjścia na zewnątrz budynku. Jeżeli na drodze występują drzwi ewakuacyjne, to podczas ewakuacji OZN zapewniane jest wsparcie personelu.

POZIOM ŚREDNI

5.3

OBSZAR EDUKACYJNO-SPOŁECZNY

WSPARCIE I REALIZACJA INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIÓW

**STANDARD W ZAKRESIE DOSTOSOWANIA FORMY ZAJĘĆ REWALIDACYJNYCH
I Z POMOCY PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNEJ POPRZECZ REALIZACJĘ
ICH W MNIJSZYCH GRUPACH LUB INDYWIDUALNIE**

1 W planowaniu zajęć rewalidacyjnych i z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, uwzględnia się ich

realizację w mniejszych grupach lub indywidualnie.

- 2 Zajęcia indywidualne oraz prowadzone w małych grupach, są planowane dla uczniów z uwzględnieniem ich potrzeb.
- 3 Do realizacji tych zajęć nauczyciel-specjalista wykorzystuje metody i środki dydaktyczne oraz dedykowane wyposażenie indywidualnie dla każdego ucznia z zachowaniem idei uniwersalnego projektowania w edukacji.
- 4 Forma zajęć rewalidacyjnych i z pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest dostosowana do realnych potrzeb uczniów.
- 5 Zajęcia odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD REALIZACJI DODATKOWYCH (PONAD WYMIAR OKREŚLONY W PRAWIE) ZAJĘĆ Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA DZIECI, KTÓRE DOTYCHCZAS UCZĘSZCZAŁY DO SZKÓŁ POZA GRANICAMI POLSKI

- 1 W szkole organizuje się dodatkowe zajęcia dla dzieci cudzoziemców oraz dzieci obywateli polskich powracających z zagranicy – zgodnie ze zdiagnozowanymi przez nauczycieli potrzebami.
- 2 Organ prowadzący przekazuje środki na realizację zajęć na terenie szkoły lub w innym miejscu według potrzeb ucznia, gdzie organizowane są indywidualnie lub grupowo.
- 3 Nauczyciel realizujący zajęcia dodatkowe opracowuje program zajęć dostosowując treści, metody, formy i środki dydaktyczne z uwzględnieniem indywidualnych predyspozycji ucznia.
- 4 W organizacji zajęć dodatkowych z języka polskiego uwzględnia się oprócz znajomości języka, treści związane z kulturą, obyczajami i tradycjami Polski.
- 5 W trakcie zajęć dodatkowych, realizowana jest pomoc psychologiczno-pedagogiczna odpowiednio do potrzeb uczniów uwzględniająca m.in. skutki zmiany miejsca zamieszkania ucznia i wszystkich wiążących się z tym okoliczności, doświadczeń migracyjnych.
- 6 Zajęcia odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

OPIEKA I WYCHOWANIE

STANDARD ORGANIZACJI ZAJĘĆ SPORTOWYCH

- 1 Szkoła prowadzi monitoring zapotrzebowania na różnorodne zajęcia dodatkowe, w tym np. sportowe, odpowiadające na zróżnicowanie potrzeby i możliwości uczniów.
- 2 W szkole są prowadzone bezpłatne, zróżnicowane zajęcia sportowe (różne dyscypliny, różna liczebność grup i poziom zaawansowania uczestników).
- 3 Organizacja konkretnych zajęć wynika ze rozpoznanych zainteresowań i predyspozycji uczniów, a nie tylko zainteresowań sportowych nauczycieli.
- 4 Liczba uczestników na zajęciach zależy od możliwości psychofizycznych uczniów, zwłaszcza uczniów z indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi.
- 5 W toku organizacji zajęć uwzględnia się opiekę nauczycieli, specjalistów, nauczyciela współorganizującego proces kształcenia uczniów, pomocy nauczyciela, w przypadku, gdy wynika to z potrzeb uczniów.
- 6 Rodzice/opiekunowie prawni mają wpływ na wybór miejsc poza szkołą, w których tego rodzaju zajęcia się odbywają.
- 7 Uczniowie są bezpłatnie dowożeni ze szkoły lub domu do miejsca, w którym odbywają się zajęcia z zapewnieniem opieki podczas przejazdu i dostosowaniem pojazdu do indywidualnych potrzeb.
- 8 Zajęcia odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD REALIZACJI ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH, DODATKOWYCH, ROZWIJAJĄCYCH ZAINTERESOWANIA, PROWADZONYCH PRZEZ OSOBY, KTÓRE NIE SĄ PRACOWNIKAMI SZKOŁY

- 1 Szkoła prowadzi monitoring zapotrzebowania na różnorodne zajęcia dodatkowe, w tym np. sportowe.
- 2 Szkoła współpracuje z osobami i instytucjami, które mogą prowadzić i/ lub współorganizować zajęcia rozwijające zainteresowania oraz uzdolnienia.

- 3 Szkoła umożliwia uczniom udział w bezpłatnych zajęciach rozwijających zainteresowania i uzdolnienia, prowadzonych przez osoby, które nie są pracownikami szkoły. Dopuszcza się również realizowanie tych zajęć poza siedzibą szkoły, np. na uczelniach, w siedzibach organizacji pozarządowych, instytucjach kultury, instytucjach państwowych itp.
- 4 Osoby prowadzące zajęcia cyklicznie uczestniczą w tworzeniu WOPFU, IPET oraz ich ewaluacji, z zachowaniem poufności i zasad dotyczących ochrony danych osobowych, w tym danych wrażliwych.
- 5 Zajęcia pozalekcyjne odbywają się według założonych celów i programu, z uwzględnieniem doboru specjalnych metod, form i środków dostosowanych do indywidualnych potrzeb wszystkich uczniów.
- 6 Uczniowie są bezpłatnie dowożeni ze szkoły lub domu do miejsca, w którym odbywają się zajęcia z zapewnieniem opieki podczas przejazdu i dostosowaniem pojazdu do indywidualnych potrzeb.
- 7 Zajęcia odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD ORGANIZACJI DZIAŁAŃ Z ZAKRESU PROFILAKTYKI ZDROWIA ORAZ ORGANIZACJI GABINETU PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ

- 1 Uczniowie mogą korzystać z opieki profilaktyki zdrowotnej każdego dnia, w czasie realizacji harmonogramu zajęć dydaktycznych, realizujących indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny lub pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- 2 Uczniowie mogą korzystać z opieki profilaktyki zdrowotnej w dniach i godzinach, w których odbywają się zajęcia dodatkowe nieobowiązkowe oraz w czasie innych zajęć organizowanych na terenie szkoły.
- 3 Uczniowie mogą korzystać z opieki profilaktyki zdrowotnej w czasie realizacji zajęć w toku zajęć pozaszkolnych, dodatkowych zajęć sportowych, w tym w czasie organizacji wycieczek i wyjazdów.

POZIOM ŚREDNI

5.4

OBSZAR ORGANIZACYJNY

ORGANIZACJA I PROCEDURY

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SZKOŁY JAKO MIEJSCA PRACY

1 W celu zapewnienia dostępności miejsca pracy dla pracowników z niepełnosprawnościami szkoła przeprowadza:

A. analizę barier (określa zakres dostępności),

B. analizę potrzeb (kompetencyjnych, architektonicznych, kadrowych itp.),

C. analizę dokumentacji szkolnej: statut, procedury (postępowanie w przypadku występujących barier/rozwiązania zapewniające dostępność),

D. zmiany w obowiązującej dokumentacji szkoły, uzupełnienie o brakujące procedury podnoszące dostępność szkoły w zakresie dostępności miejsca pracy

– niedyskryminacyjną procedurę zatrudniania, mechanizmy odpowiadające na indywidualne potrzeby nauczycieli i personelu szkoły,

E. działania uświadamiające przebieg i zastosowanie procedur szkolnych (znajomość rozwiązań wśród wszystkich użytkowników).

STANDARD ZATRUDNIANIA SPECJALISTÓW

- 1 Szkoła zapewnia minimum 2 etaty specjalistów (psycholog, pedagog specjalny, logopeda, itp.) na 300 uczniów.

STANDARD ZATRUDNIANIA PERSONELU MEDYCZNEGO W SZKOLE

- 1 Szkoła zapewnia rozwiązanie organizacyjne, które umożliwia elastyczne dostosowanie grafiku pielęgniarki środowiska nauczania/higienistki szkolnej, do indywidualnych potrzeb uczniów (tzn. zgłoszone zapotrzebowanie ucznia na opiekę medyczną jest ujęte w grafiku, np. stałe godzinowe podawanie leków, pomiar poziomu cukru czy określona pora wymiany opatrunku, itp.).
- 2 Czas pracy personelu medycznego powinien być tak zaplanowany, aby pomoc w szkole świadczona była codziennie.

STANDARD PRACY ZESPOŁU POMOCY DORAŻNEJ

- 1 Szkoła posiada procedury kryzysowe umożliwiające reakcję np. na: przemoc w rodzinie, zachowania agresywne ucznia na terenie szkoły, itp.
- 2 Dyrektor szkoły powołuje zespół pomocy doraźnej, umożliwiający reagowanie na sytuacje kryzysowe, zarówno wynikające ze względów osobistych, jak i wydarzeń zewnętrznych oraz nieprzewidzianych sytuacji losowych (pandemia, kryzys ekologiczny, itp.).
- 2 Zespół pomocy doraźnej podejmuje

działania: interwencyjne, pomocowe, mediacyjne, zapobiegawcze i profilaktyczne w sytuacjach:

- A.** losowych, np. znaczne zniszczenie mienia (pożar, powódź), wypadek komunikacyjny, śmierć opiekuna/rodzica/rodzeństwa lub kolegi/koleżanki,
- B.** rodzinnych zgłoszonych przez ucznia, rodzica, opiekuna, świadka zdarzenia lub anonimowego informatora. Podejmuje się działania wyjaśniające, mediacyjne, a w sytuacjach tego wymagających, współpracę z odpowiednimi służbami (np. policją, sądem rodzinnym),
- C.** wychowawczych, gdy sprawowana opieka rodzicielska lub działania wychowawcze powodują deficyty funkcjonowania społecznego – działania ukierunkowane na wsparcie i współtworzenie ścieżki wychowawczej, opartej na współpracy szkoła-dom,
- D.** innych o charakterze nieprzewidywalnym/nagłym, np. kryzys ekologiczny (susza itp.), pandemia.

3 Na terenie szkoły, w stały skład zespołu wchodzi psycholog, który pełni funkcję koordynatora pomocy doraźnej oraz pozostali członkowie:

A. wychowawca lub nauczyciel znaczący dla dziecka (czasami zdarza się, że uczeń zgłosi sytuację trudną/problem innemu nauczycielowi niż ten, który jest mu

odgórnie przypisany jako wychowawca. Należy uwzględnić wówczas wychowawcę jako członka zespołu, ale nie jako lidera oddziaływań pomocowych),

B. pedagog szkolny lub specjalny w zależności od specyfiki sytuacji/zdarzenia,

C. pracownik Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej lub inny specjalista, w tym mediator, kurator, pracownik organizacji pozarządowej lub OPS,

D. rodzic/opiekun dziecka, o ile sytuacja bezpośrednio nie dotyczy ww. osoby (np. molestowanie, przemoc, itp.) – wówczas do zespołu może być powołana inna osoba ze środowiska dziecka,

E. lider dostępności jako osoba, która zna, współpracuje i współorganizuje środowisko lokalne szkoły, oraz współpracuje z kadrą zarządzającą i organem prowadzącym.

4 W ramach powołanego Zespołu szkoła zapewnia uczniowi wsparcie w postaci:

A. wyposażenia w pomoce szkolne i dydaktyczne w związku z nagłą sytuacją losową,

B. odzieży lub żywności w związku z nagłą lub długotrwałą sytuacją losową (w porozumieniu z organizacjami wspierającymi środowisko szkolne, np. NGO, Rada Osiedla, wójt, sołtys itp.),

C. wyjazdów szkolnych lub wyjść kulturalno-oświatowych w związku z sytuacją losową, rodzinną, np. śmierć opiekuna,

D. zajęć pozalekcyjnych rozwijających wybitne uzdolnienia lub zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne w sytuacji losowej, rodzinnej lub niewydolności wychowawczej opiekunów.

STANDARD EWALUACJI REALIZACJI IPE, IPPD I /LUB WCZEŚNIEJ WPROWADZONYCH ROZWIĄZAŃ/ STRATEGII W OBSZARZE REALIZACJI INDYWIDUALNYCH POTRZEB EDUKACYJNYCH

1 W szkole dokonuje się regularnych ewaluacji zaspokajania IPE, realizacji IPPD i/lub wcześniej wprowadzonych rozwiązań/strategii w tym obszarze. Za ich realizację odpowiada lider dostępności oraz dyrektor/dyrektorka.

2 Ewaluacja jest realizowana w każdym roku szkolnym we współpracy z nauczycielami, specjalistami, innymi pracownikami szkoły, rodzicami/opiekunami prawnymi i uczniami. Ewaluacja jest przeprowadzana w ramach nadzoru pedagogicznego realizowanego przez dyrektora.

3 Ewaluację przeprowadza się we wszystkich obszarach działalności szkoły opisanych w MDS, ze szczególnym uwzględnieniem realizowanych obowiązków pracowników w zakresie:

A. zadań i obowiązków oraz planowego czasu ich realizacji,

B. efektywności realizowanej współpracy pomiędzy nauczycielami, w tym nauczycielami współorganizującymi proces kształcenia uczniów, pomocą nauczyciela w zakresie udzielanego uczniom wsparcia,

C. wymiany doświadczeń i dzielenia się dobrymi praktykami w zakresie realizacji indywidualnych potrzeb edukacyjnych.

4 Szkoła dokonuje ewaluacji w obszarze dostępności na danym poziomie MDS, który realizuje i wdraża wnioski z raportu przygotowanego przez zespół ds. ewaluacji w pracy szkoły w kolejnym roku szkolnym, z zachowaniem realizacji działań w ramach planu poprawy dostępności potrzeb edukacyjnych uczniów.

5 Ewaluacja realizacji IPE, IPPD lub wcześniej wprowadzonych rozwiązań jest również realizowana w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE

STANDARD PODNOSZENIA ŚWIADOMOŚCI KADRY W ZAKRESIE NIWELOWANIA BARIER W PROCESIE EDUKACJI

1 W ramach działań zmierzających do zwiększenia kwalifikacji i kompetencji kadry w zakresie niwelowania barier w edukacji szkoła organizuje:

A. spotkania podnoszące świadomość – zarówno dla kadry pedagogicznej i niepedagogicznej (minimum 5 spotkań rocznie dla 80% kadry), przedstawicieli uczniów (w tym uczniów z niepełnosprawnościami oraz innymi potrzebami edukacyjnymi, którzy rozwijają swoje kompetencje self-advokackie), rodziców i opiekunów, których tematami mogą być:

- świadomość barier (oraz sposobów na ich niwelowanie w procesie edukacji), które napotykają uczniowie i nauczyciele, rodzice, opiekunowie prawni uczniów,
- strategie edukacyjne wykorzystujące uniwersalne projektowanie w edukacji,
- świadomość przyczyn niepowodzeń

edukacyjnych lub trudności, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwa w życiu szkoły.

B. konsultacje z ekspertami ze szkoły i spoza szkoły w zakresie zwiększania świadomości dotyczącej zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i niwelowania barier w procesie edukacji,

C. spotkania, dzięki którym uwzględnia się głos uczniów, rodziców/opiekunów w planowaniu i realizacji działań m.in.: poprzez zbieranie informacji zwrotnych od rodziców/opiekunów uczniów, dotyczących poziomu ich satysfakcji, potrzeb i oczekiwań oraz propozycji dotyczących kształcenia i życia społecznego szkoły w zakresie podnoszenia świadomości kadry w zakresie niwelowania barier w procesie edukacji.

STANDARD PODNOSZENIA KOMPETENCJI I KWALIFIKACJI KADRY

1 W szkole funkcjonuje sieć współpracy w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji dotyczących uniwersalnego projektowania.

2 Kadra regularnie podnosi kompetencje i kwalifikacje w zakresie uniwersalnego projektowania, racjonalnych usprawnień oraz zwiększania dostępności w edukacji poprzez udział

w formach kształcenia formalnego, nieformalnego i poza formalnego.

- 3 Kadra ma zapewniony dostęp do konsultacji dotyczących zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych.
- 4 Kadra uczestniczy w spotkaniach superwizyjnych. dotyczących wdrażania dostępności w procesie edukacji (minimum 5 spotkań rocznie).

- 5 Minimum 20% kadry pedagogicznej i niepedagogicznej posiada kompetencje i kwalifikacje określone w wytycznych IZ PO WER ¹¹¹ w zakresie:

- A. stosowania racjonalnych usprawnień,
- B. uniwersalnego projektowania,
- C. zwiększania dostępności w edukacji.

DOWÓZ DZIECI DO SZKÓŁ

STANDARD ORGANIZACJI DOWOZU

- 1 Gmina dokonuje modyfikacji w zakresie organizacji dowozu, uwzględniając maksymalny czas oczekiwania dziecka w świetlicy przed i/lub po zajęciach lekcyjnych, wspierających, rozwijających zainteresowania – nie dłużej niż 2 lekcje dziennie i 3 przerwy każdego dnia.
- 2 W uzasadnionych przypadkach, wynikających ze stanu zdrowia i/lub sytuacji dziecka z niepełnosprawnością, zapewnia się dowóz indywidualny, przy czym dowóz jest realizowany w sposób elastyczny – oznacza to, że dziecko w niektóre

dni może korzystać z dowozu indywidualnego, w inne być dowożone przez rodzica/opiekuna prawnego lub korzystać z dowozu zbiorowego.

- 3 Dowóz jest realizowany w dni wolne od zajęć dydaktycznych, jeżeli w tych dniach odbywają się zajęcia opiekuńcze.
- 4 W przypadku uczestnictwa uczniów uprawnionych do dowozu w zajęciach pozalekcyjnych, jeżeli jest taka potrzeba, uruchamia się dodatkowe kursy.

¹¹¹ https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/49016/Zalacznik_nr_6_Podstawowe_informacje_dotyczace_uzyskiwania_kwalifikacji_w_ramach_projektow_wspolfinansowanych_z_Europejskiego_Funduszu_Spolecznego.pdf, Dostęp: 22.09.2020 r.

POZIOM ZAAWANSOWANY

6.1

OBSZAR ARCHITEKTONICZNY

STANDARD DOSTĘPNOŚCI DOJŚCIA DO OBIEKTÓW OŚWIATOWYCH

Dojście do budynków odpowiada przynajmniej warunkom opisanym na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego:

wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane.

STANDARDY DOSTĘPNOŚCI BUDYNKU GŁÓWNEGO

STANDARD DOSTĘPNOŚCI WEJŚĆ DO BUDYNKU

1 Wszystkie wejścia do obiektu (poza wejściami do części technicznych) oraz wyjścia ewakuacyjne spełniają warunki dostępności, zgodnie z kryteriami opisanymi na poziomie niższym (średnim, który zawiera

zalecenia poziomu podstawowego: wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SZATNI

1 Szatnie odpowiadają przynajmniej warunkom opisanym na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego:

wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACJI POZIOMEJ

1 Ciągi komunikacyjne odpowiadają warunkom opisanym na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego: wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane.

się OzN (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek nr 65**):

2 W strefie komunikacyjnej zapewnione są różne formy pomocy w poruszaniu

A. stosowane są rozwiązania w formie różnych faktur i materiałów umieszczanych na posadzkach lub ścianach – zmieniająca się struktura, rodzaj materiału, kształty czy symbole mogą sygnalizować rodzaj pomieszczeń lub przekazywać požądane przez

projektanta informacje¹¹²,

B. ściany korytarzy są „sensoryczne” lub na ich fragmentach umieszczone są pasy o odmiennej fakturze lub materiale – pasy takie usytuowane są na wysokości od 90 do 120 cm od podłogi (w zasięgu dotyku ręki) i mogą one określać „zdarzenia” w przestrzeni korytarza¹¹³,

C. faktury stosowane są na posadzkach i sytuowane w charakterystycznych miejscach takich jak: zmiana kierunku, przecinanie się tras, zmiana poziomów przy wejściach do pomieszczeń – mogą one mieć formę ścieżek orientacji (FON) lub możliwe jest stosowanie różnych materiałów, np. drewno, lastriko i PCV,

D. informacja dotykowa zlokalizowana jest na poręczach mocowanych wzdłuż korytarzy, np. w formie wypukłych piktogramów lub opisów w alfabecie Braille’a. Określa ona np. bliskość otworów drzwiowych, zmianę kierunku przejścia, zbliżanie się do różnic w poziomach terenu lub inne komunikaty¹¹⁴. Na świecie spotykane są też rozwiązania, w których poręcze są kształtowane w taki sposób, aby pomóc dzieciom w nauce poruszania się lub ułatwić im

lokalizację poszczególnych miejsc poprzez nadawanie różnych form poręczy lub wprowadzaniu na nie dodatkowych elementów, które np. wydają dźwięki¹¹⁵.

- 3** Na drogach ewakuacyjnych, na poręczach lub w wyznaczonych miejscach montowane są piktogramy dotykowe, ułatwiające poruszanie się osobom niewidomym i osobom sprawnym w zadymionym środowisku (**Załącznik nr 1 do MDS – rysunek 66**).
- 4** Przy drzwiach ewakuacyjnych znajdują się przyciski umożliwiające ich czasowe otwarcie przez osobę z niepełnosprawnością. Warunek ten powinien być potwierdzony uzgodnieniem przez służby pożarnicze.
- 5** W budynku stosuje się tzw. sygnały akustyczne DSE (skrót od ang. Directional Sound Evacuation), czyli sygnalizację dźwiękową o dostosowanych parametrach (o możliwie szerokim zakresie częstotliwości, najlepiej jak w największym stopniu, w zakresie od 20Hz do 20kHz), które w przypadku pojawienia się zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu (np. pożar) wskażą miejsce lokalizacji drzwi

¹¹² N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., s. 291.

¹¹³ E. Kuryłowicz, P. Johnni, C. Thuresson, Dz. cyt., s. 99.

¹¹⁴ Tamże.

¹¹⁵ N. Ratajczak-Szponik, Dz. cyt., III.

ewakuacyjnych. System DSE składa się z serii sond umieszczanych nad wyjściami ewakuacyjnymi do klatek schodowych i na trasie ewakuacji. Urządzenia tego systemu emitują impulsy dźwiękowe w szerokim paśmie częstotliwości i o zmiennej tonacji tak,

aby w sytuacjach zagrożenia można było je usłyszeć i precyzyjnie określić kierunek ewakuacji. Szybkość ewakuacji osób niewidomych przy zastosowaniu tego systemu podczas eksperymentów zbliżona była do sprawności ewakuacji osób widzących¹¹⁶.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACJI PIONOWEJ

- 1 Rozwiązania spełniają przynajmniej warunki określone w standardzie na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego: wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane.
- 2 Wszystkie kondygnacje są dostępne dla OzN z poziomu dźwigu osobowego.
- 3 Windy zlokalizowane są w różnych punktach budynku – w każdym skrzydle budynku, a dojście do windy z każdej sali lekcyjnej nie przekracza odległości 40 m.
- 4 Lokalizacja windy wskazana jest za pomocą czytelnej informacji, a także z zastosowaniem innych rozwiązań naprowadzających, np. w formie ścieżek orientacji (FON) i znaczników RFD (bikonów) jako punktów orientacji wykorzystywanych w urządzeniach mobilnych (np. specjalne bransoletki lub smartfony).
- 5 Kabiny dźwigów wyposażone są w system sterowania bezdotykowego – zastosowanie tego typu rozwiązania, przydatne jest w sytuacjach, gdy w szkole uczy się lub pracuje osoba z porażeniem czterokończynowym (tetraplegik).
- 6 Dźwig wyposażony jest w sygnalizację alarmową czytelną dla osób głuchych i słabosłyszących, np. pulsacyjnie świecący przycisk alarmowy potwierdzający przyjęcie zgłoszenia i pętlę indukcyjną uruchamianą podczas alarmu.

¹¹⁶ Directional sounder shows the safe way out, Dostęp: 17.06.2009

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL LEKCYJNYCH

- 1 Wszystkie sale lekcyjne spełniają warunki opisane na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego: wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane.
- 2 Komfort akustyczny zapewniony jest we wszystkich salach lekcyjnych.
- 3 Przy sali lekcyjnej znajduje się pomieszczenie wyciszenia (może być jedno na dwie sale), przy czym dla szkół specjalnych, pomieszczenie to zorganizowane jest na poziomie średnim.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL SPORTOWYCH

- 1 Wszystkie sale sportowe spełniają warunki opisane na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego: wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane.
- 2 Sala gimnastyczna i duże aule przeznaczone na wydarzenia ogólnoszkolne, wyposażone są w systemy napisów dla osób głuchych i/lub prezentacji symultanicznego tłumaczenia PJM.
- 3 W sali gimnastycznej i dużej auli zastosowano rozwiązania poprawiające komfort akustyczny, pozwalające dla parametrów: czas pogłosu osiągnąć wartości określone dla sal gimnastycznych – zgodnie z normą PN-B-02151-4:2015-06.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI BIBLIOTEKI SZKOLNEJ

- 1 W bibliotece znajduje się pokój do pracy indywidualnej, wyposażony w sprzęty ułatwiające pracę uczniom ze indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI SAL REWALIDACYJNYCH

- 1 Wszystkie sale rewalidacyjne odpowiadają warunkom opisanym na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego: wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane. zalecane.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI POMIESZCZEŃ SANITARNYCH

- 1 W budynku na każdej kondygnacji zapewniona jest minimum jedna toaleta dostosowana dla OzN, zgodnie z warunkami określonymi na poziomie niższym (średnim, który zawiera zalecenia poziomu podstawowego: wymagane i zalecane), w szczególności warunkom określonym na poziomie średnim jako rozwiązania zalecane. Ponadto pomieszczenia zlokalizowane są w odległości do 40 m od sal lekcyjnych.
- 2 W szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych przy salach dla młodszych dzieci, a także w szkołach specjalnych, pomieszczenia sanitarne usytuowane są bezpośrednio przy salach lekcyjnych (Załącznik nr 1 do MDS – rysunek 67).
- 3 Sanitariaty wyposażone są w nowoczesne sprzęty umożliwiające dostosowanie ich parametrów do potrzeb użytkowników – dostępne są np. rozwiązania umożliwiające automatyczną zmianę położenia miski ustępowej w pomieszczeniu, zarówno w układzie poziomym, jak i pionowym, czy zmieniających wysokość umywalki (Załącznik nr 1 do MDS – rysunek 68).
- 4 Przycisk splukiwania wody oraz wieszak na papier znajdują się na uchwytych usytuowanych przy misce sedesowej.
- 5 Specjalne pomieszczenia higieniczne opisane na poziomie średnim, wyposażone są w podnośnik sufitowy lub jezdny ułatwiający przeniesienie dziecka z niepełnosprawnością z wózka inwalidzkiego na leżankę, toaletę lub krzeselko pod prysznicem – elementy te, pozwalają na zachowanie bezpieczeństwa i zwiększają komfort pracy personelu.

POZIOM ZAAWANSOWANY

6.2 OBSZAR TECHNICZNY

STANDARD DOSTĘPNOŚCI WYPOSAŻENIA SAL LEKCYJNYCH

- 1 Wszystkie sale lekcyjne spełniają warunki określone w standardzie.
- 2 Sale lekcyjne wyposażone są w meble zaprojektowane w oparciu o zasady projektowania uniwersalnego¹⁷:

- A.** stoły pozwalające na sprawną adaptację:
- stanowiące jednoosobowe miejsca pracy, m.in. z możliwością regulowania wysokości, regulacją kąta pochylenia blatu oraz zasobnikiem pozwalającym na przechowywanie podstawowych przyborów szkolnych, umożliwiające pracę w grupach poprzez swobodne zestawiania w sposób bezpieczny i użyteczny z innymi stołami,
  - wyposażone w kółka i posiadające możliwość ich blokowania,
  - wyposażone w blaty wykonane z materiałów mających właściwości tłumienia odgłosów, w kolorze innym niż biały, niewykonane z materiałów błyszczących (odbijających światło),
  - dające możliwość swobodnej pracy o szerokości minimum 75 cm i głębokości minimum 50.

B. krzesła dostosowane do wzrostu użytkowników oraz:

- posiadające regulowaną wysokość
  - sposób regulacji powinien być możliwie prosty i umożliwiający samodzielną regulację, w zależności od wzrostu dziecka, przy czym może ona następować poprzez możliwość wysuwania nóg, mechanizm pneumatyczny, elektronicznie lub manualnie korbką.
- 3 W pomieszczeniu zastosowano rozwiązania poprawiające komfort akustyczny, pozwalające dla parametrów: czas pogłosu oraz wskaźnik transmisji mowy osiągnąć wartości określone dla sal lekcyjnych – zgodnie z normą PN-B-02151-4:2015-06.

W pomieszczeniach przeznaczonych do zajęć z osobami z ubytkami słuchu lub innymi problemami z komunikacją słowną, maksymalny czas pogłosu nie powinien być dłuższy niż 0,4 s. W pomieszczeniach do nauczania początkowego oraz nauczania języków obcych, zaleca się zmniejszenie

¹¹⁷ Planując zakup mebli i wyposażenia warto zapoznać się z nowymi rozwiązaniami. Poniżej przykładowe publikacje mogące być inspiracją oraz służyć poszerzeniu wiedzy w zakresie kreowania dostępnej przestrzeni w szkole:

1. Inwestycje w Przestrzeń Przyjaznej Szkoły Przewodnik dla Szkół, Jednostek Samorządu Terytorialnego oraz Rad Rodziców. Raport specjalny.
2. Publikacje opracowane w ramach projektu „Educational Spaces 21. Open up!”, m.in. Przestrzeń fizyczna i architektoniczna, Przestrzenie edukacji 21. Otwieramy szkołę!, <https://eduspaces21.ceo.org.pl/materialy/publikacje>, Dostęp: 22.09.2020 r.
3. Analiza barier ograniczających możliwość integracji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami na terenie szkoły. Bariery architektoniczne i wynikające z braku wyposażenia w odpowiedni sprzęt Ekspertyza Fundacji Integracja dla Instytutu Wzornictwa Przemysłowego oraz inne raporty Instytutu.

czas pogłosu o 0,1 w stosunku do wartości określonej w normie¹¹⁸.

- 4 Pomieszczenie wyposażone są w urządzenie monitorujące

i oczyszczające powietrze (tzw. „oczyszczacz powietrza”) – dotyczy budynków nieposiadających wentylacji mechanicznej (rekuperacji).

STANDARD DOSTĘPNOŚCI CIĄGÓW KOMUNIKACYJNYCH

- 1 Na korytarzach oraz klatkach schodowych zastosowano rozwiązania poprawiające komfort akustyczny, pozwalające dla parametru: chłonność akustyczna osiągnąć wartości określone w normie PN-B-02151-4:2015-06.

uniwersalnego, wykonanych z materiałów mających właściwości tłumienia odgłosów.

- 2 Na korytarzach wydzielone są miejsca wyciszenia w postaci np. domków lub innych rozwiązań, zaprojektowanych zgodnie z zasadami projektowania

- 3 W szkole, w strefie wejścia znajduje się plan tyflograficzny obiektu¹¹⁹, do którego prowadzą ścieżki dotykowe. Zaleca się, w przypadku zdiagnozowanych potrzeb, opracowanie planu dla każdej kondygnacji budynku¹²⁰.

STANDARD DOSTOSOWANIA POMIESZCZEŃ ŚWIETLICOWYCH

- 1 We wszystkich pomieszczeniach świetlicowych zastosowano rozwiązania poprawiające komfort akustyczny, pozwalające dla parametru: czas

pogłosu osiągnąć wartości określone dla pomieszczeń świetlicowych w normie PN-B-02151-4:2015-06.

¹¹⁸ http://www.inzynierbudownictwa.pl/biznes,prawo,artykul,nowa_norma_dotyczaca_akustyki_wnetrz,9230, Dostęp: 20.04.2020 r.

¹¹⁹ <https://budowlaneabc.gov.pl/standardy-projektowania-budynkow-dla-osob-niepelnospprawnych/budynek/elementy-wyposazenia-ulatawiajace-orientacje-w-budynku-oraz-przekaz-informacji/plany-tyflograficzne/>, Dostęp: 22.09.2020 r.

¹²⁰ Spełniający minimum wymagania określone w Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytucznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, s. 172.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI STOŁÓWKI SZKOLNEJ

- 1 W stołówce zastosowano rozwiązania poprawiające komfort akustyczny, pozwalające dla parametru: czas pogłosu osiągnąć wartości określone dla stołówek szkolnych w normie PN-B-02151-4:2015-06.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI BIBLIOTEKI SZKOLNEJ

- 1 W bibliotece szkolnej oraz czytelni zastosowano rozwiązania poprawiające komfort akustyczny, pozwalające dla parametru: czas pogłosu osiągnąć wartości określone dla bibliotek i czytelni zgodnie z normą PN-B-02151-4:2015-06.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI GABINETÓW SPECJALISTYCZNYCH

- 1 W szkole znajduje się pomieszczenie (gabinet), dedykowane prowadzeniu zajęć logopedycznych, spełniające założenia standardu dostępności gabinetów specjalistycznych z poziomu średniego.
- 2 W szkole znajduje się pomieszczenie (gabinet), dedykowane prowadzeniu zajęć z psychologiem, spełniające założenia standardu dostępności gabinetów specjalistycznych z poziomu średniego.
- 3 W szkole znajduje się pomieszczenie (gabinet), dedykowane prowadzeniu zajęć z innymi specjalistami, spełniające założenia standardu dostępności gabinetów specjalistycznych z poziomu średniego.
- 4 Minimum jeden gabinet posiada lustro weneckie, umożliwiające prowadzenie działań związanych m.in. z superwizją.

STANDARD DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI WYCISZENIA

- 1 W szkole znajduje się wyznaczone i wyposażane miejsce wyciszenia, służące bezpiecznemu opanowaniu ataku agresji oraz uspokojenia się,

a także regeneracji i odpoczynku.

- 2 Miejsce wyciszenia jest dostosowane do zaspokajania potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową, w zakresie swobodnego odpoczynku (np. zmiany pozycji, zdjęcia protezy itd.). Miejsce posiada także rozwiązania pozwalające na regenerację i odpoczynek, wynikające ze specjalnych potrzeb. Pomieszczenie wyposażone w leżankę, „kozetkę” lub inny mebel, pozwalający na przyjęcie pozycji leżącej. Mebel powinien mieć możliwość regulacji wysokości.
- 3 Szkoła posiada wyodrębnione i dedykowane pomieszczenie, służące wyciszeniu oraz regeneracji, zlokalizowane w miejscu dostępnym pod względem architektonicznym,

zapewniające odpowiednią przestrzeń manewrową. Pomieszczenie może też służyć do innych działań, w zależności od bieżącej sytuacji oraz potrzeb (w szkole opracowano rozwiązania organizacyjne w tym zakresie).

- 4 Szkoła posiada wyznaczone i wyposażone miejsce wyciszenia (kąćki wyciszenia) zlokalizowane w:

- A. minimum 50% sal lekcyjnych,
- B. bibliotece,
- C. świetlicy szkolnej,
- D. na korytarzach i lub w innych przestrzeniach wyznaczonych do odpoczynku.

STANDARD BEZPIECZEŃSTWA PRZECIWPOŻAROWEGO I EWAKUACJI

- 1 Szkoła wyposażona jest w specjalistyczny sprzęt do ewakuacji osób z niepełnosprawnościami, np. krzesło, wózek schodowy lub materac.
- 2 Kadra szkoły została przeszkolona w zakresie ewakuacji osób z niepełnosprawnościami.

POZIOM ZAAWANSOWANY

6.3

OBSZAR EDUKACYJNO-SPOŁECZNY

WSPARCIE I REALIZACJA INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIÓW

STANDARD WYMIANY DOŚWIADCZEŃ Z INNYMI SZKOŁAMI W ZAKRESIE EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

- 1 Szkoła prowadzi współpracę z innymi szkołami, mającą na celu wymianę doświadczeń i implementację dobrych praktyk w zakresie edukacji włączającej.
- 2 Na podstawie wyników ewaluacji, dokonano analizy działań, jakie zostały wdrożone w szkole i wybrano te, którymi może podzielić się z innymi szkołami.

STANDARD WSPARCIA MERYTORYCZNEGO Z ZAKRESU EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ – DZIAŁANIA POZASZKOLNE

- 1 Szkoła prowadzi monitoring potrzeb społeczności lokalnej w zakresie wiedzy o edukacji włączającej i jej stosowania w codziennej pracy szkoły, w tym w zakresie pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, w tym wynikających z niepełnosprawności.
- 2 Społeczność lokalna jest systematycznie informowana o możliwości uzyskania wsparcia udzielanego przez szkołę.
- 3 Na podstawie wniosku z monitoringu potrzeb, opracowuje się plan działań, wraz z ich harmonogramem i kosztami realizacji.

STANDARD ORGANIZACJI WARSZTATÓW, GRUPY WSPARCIA DLA RODZICÓW I RODZIN

- 1 W szkole są organizowane warsztaty, konsultacje, grupy wsparcia, prowadzone przez osoby niebędące pracownikami szkoły dla rodziców/opiekunów prawnych i rodzin uczniów, z uwzględnieniem zróżnicowania potrzeb edukacyjnych i rozwojowych uczniów.
- 2 Udział w warsztatach, szkoleniach, grupach wsparcia jest bezpłatny.
- 3 Dzieci mają zapewnioną opiekę na terenie szkoły w czasie odbywania się warsztatów.
- 4 Działania odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD POWOŁYWANIA I FUNKCJONOWANIA CENTRUM WSPARCIA EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

- 1 Przy szkole utworzono Centrum Wsparcia Edukacji Włączającej (CWEW).
- 2 Szkoła powiadamia o utworzeniu u siebie CWEW-u Centrum Koordynacyjne oraz lokalnie działający SCWEW (jeżeli zostały utworzone).
- 3 Wszystkie działania realizowane przez Centrum podlegają ewaluacji.
- 4 Centrum organizuje działalność informacyjną, profilaktyczną, doradczą, szkoleniową, wspierającą uczniów szkoły i pozostałych uczniów pobierających naukę w innych szkołach organu prowadzącego, rodziców/opiekunów prawnych, nauczycieli, przedstawicieli różnych

grup zawodowych, jak i studentów i praktykantów/słuchaczy kursów specjalistycznych w zakresie realizacji SPE i edukacji włączającej. W ramach działań organizowanych przez centrum, proponuje się udział w grupach wsparcia dla rodziców/opiekunów prawnych oraz grupach samokształceniowych dla nauczycieli.

- 5 Wszystkie działania realizowane przez Centrum są bezpłatne.
- 6 Działania realizowane w Centrum Wsparcia Edukacji Włączającej odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

OPIEKA I WYCHOWANIE

STANDARD ZAJĘĆ OPIEKUŃCZYCH W OKRESACH FERYJNYCH „LATO/ZIMA W MIEŚCIE”

- 1 Szkoła monitoruje zapotrzebowanie rodziców na zajęcia opiekuńcze w czasie ferii i wakacji.
- 2 W szkole są organizowane zajęcia opiekuńcze w ramach akcji „lato w mieście”, „zima w mieście” w wymiarze minimum 1 tygodnia w trakcie ferii zimowych oraz 3 tygodni w trakcie wakacji letnich.
- 3 Zajęcia prowadzą nauczyciele i specjaliści ze szkoły lub inne osoby niebędące pracownikami szkoły, z zastrzeżeniem, że na zajęciach są obecni dodatkowi nauczyciele współorganizujący, specjaliści, pomoc nauczyciela – jeżeli wynika to z potrzeb uczniów.
- 4 W trakcie trwania zajęć „lato/zima w mieście” wszyscy uczniowie, którzy tego potrzebują, mają możliwość korzystania z dedykowanego sprzętu i wyposażenia.
- 5 Liczebność grup na zajęciach w okresach ferii dostosowana jest do potrzeb i możliwości dzieci.
- 6 Uczniowie korzystają z posiłków dostosowanych do ich specjalnych potrzeb żywieniowych oraz gabinetu profilaktyki zdrowotnej.
- 7 Zajęcia te odbywają się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

POZIOM ZAAWANSOWANY

6.4 OBSZAR ORGANIZACYJNY

ORGANIZACJA I PROCEDURY

STANDARD ZATRUDNIANIA SPECJALISTÓW

- 1 Szkoła zapewnia minimum 2 etaty specjalistów (psycholog, pedagog specjalny, logopeda itp.) na 200 uczniów.
- 2 Poziom zatrudnienia specjalistów

umożliwia szkole zapewnienie wsparcia dedykowanego rodzicom/opiekunom prawnym oraz najbliższemu otoczeniu ucznia, tj. rodzeństwu, dziadkom, w tym m.in.:

A. grup wsparcia dla rodzeństwa uczniów z niepełnosprawnościami,

B. grup wsparcia dla dziadków, którzy współuczestniczą w wychowaniu i opiece nad uczniem z niepełnosprawnościami,

C. zajęć rozwijających zainteresowania, kompetencje interpersonalne, itp.,

D. spotkań i warsztatów dla dziadków z ukierunkowaniem na rozwój i wsparcie.

STANDARD ZATRUDNIANIA W SZKOLE OSÓB NIEBĘDĄCYCH NAUCZYCIELAMI, A ŚWIADCZĄCYCH INDYWIDUALNE WSPARCIE DLA UCZNIÓW

- 1 Szkoła ma gotowość do wdrożenia usługi asystenckiej, zgodnie z zasadami wskazanymi w projekcie pilotażowym Ministerstwa Edukacji Narodowej „Asystent Dziecka/Ucznia ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi (ASPE)”.
  - związanych z funkcjonowaniem w całym procesie edukacji – dotarcie ucznia do szkoły, poruszanie się w szkole, powrót do domu, itp.
- 2 Szkoła zatrudnia personel niepedagogiczny świadczący indywidualne wsparcie dla uczniów.
- 3 Szkoła wdraża działania związane z funkcjonowaniem w szkole asystenta wspierającego ucznia. Asystent wspierający ucznia wpisany jest w proces edukacyjno-wychowawczy, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania ucznia w obszarze pozaszkolnej realizacji podstawy programowej, tj. wyjściach klasowych, kulturalno-oświatowych, warsztatach, itp. Towarzystwo asystenckie, ma na celu zapewnienie kompleksowego wsparcia w czynnościach codziennych
  - 4 Szkoła wyraża gotowość do wdrożenia rozwiązania w zakresie wsparcia asystenckiego, jeśli zaistnieje taka potrzeba. Rodzice są poinformowani o takiej możliwości, współpracują i współorganizują proces wdrożenia asystentury.
  - 5 Dyrektor szkoły wskazuje personelowi niepedagogicznemu minimalne wymagania, pożądane kwalifikacje i kompetencje, które są niezbędne do realizowania wsparcia asystenckiego uczniów.
  - 6 Dyrektor szkoły określa zakres tematyczny, czas trwania, formy realizacji szkoleń, sposoby i czas ich realizacji – który nie powinien przekraczać standardowego czasu

pracy (z uwzględnieniem szkoleń, zmiany zakresu obowiązków i czasu ich realizacji).

- 7 Dyrektor we współpracy z nauczycielami i pracownikami. ustala zasady współpracy kadry pedagogicznej i niepedagogicznej,

w kontekście realizowanego wsparcia dla wszystkich uczniów.

- 8 Współpraca odbywa się również w toku komunikacji zdalnej, z uwzględnieniem metod i technik komunikacji dostępnej wszystkim podmiotom.

STANDARD WSPÓLDZIELENIA ZASOBÓW

- 1 Organ prowadzący uruchamia wypożyczalnię specjalistycznego sprzętu, której działania monitoruje koordynator dostępności, przy ścisłej współpracy z liderem dostępności danej szkoły.

- 2 Organ prowadzący określa zasady:

A. współdzielenia pomiędzy szkołami – czasu, warunków itp.,

B. monitoringu – przekazywania sprzętu, odbioru, stanu technicznego itp.,

C. przeglądów i konserwacji oraz wszystkich niezbędnych napraw.

KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE

STANDARD DZIELENIA SIĘ WIEDZĄ I ROZWIĄZANAMI W ZAKRESIE ZWIĘKSZANIA DOSTĘPNOŚCI I PRACY Z RÓŻNORODNĄ GRUPĄ UCZNIÓW

- 1 Szkoła jako organizacja ucząca się, tworzy organizacyjne zasoby wiedzy poprzez nieustanne uczenie się i dzielenie się wiedzą z innymi podmiotami. Pogłębianie wiedzy i jej upowszechnianie następuje m.in. poprzez:

A. wizyty studyjne i konsultacje w szkole (przynajmniej raz w roku),

B. zdobywanie informacji zwrotnych od środowiska lokalnego,

C. konsultacje z ekspertami,

D. przeprowadzanie doświadczeń i eksperymentów oraz szukanie nowych sposobów na rozwiązywanie problemów,

E. dzielenie się dobrymi praktykami/

innowacjami wdrażanymi przez szkołę na zewnętrznych seminariach/konferencjach/szkoleniach/warsztatach (przynajmniej raz w roku),

F. organizowanie spotkań otwartych/seminariów/szkoleń, w czasie których szkoła dzieli się dobrymi praktykami/innowacjami wdrażanymi przez szkołę (przynajmniej dwa razy w roku).

DOWÓZ DZIECI DO SZKÓŁ

STANDARD ORGANIZACJI DOWOZU

- 1 Gmina obejmuje dowozem „od drzwi do drzwi” uczniów, którzy nie są uprawnieni do dowozu. Dowóz „od drzwi do drzwi” może być zapewniony np. dzieciom z rodzin, w których jest osoba wymagająca stałej opieki (np. senior, OzN, noworodek), a odprowadzanie dziecka do punktu zbiorczego, w znaczący sposób utrudnia sprawowanie tej opieki.
- 2 Jeżeli liczba miejsc siedzących w pojeździe, którym jest realizowany dowóz zbiorowy dzieci nieposiadających orzeczenia, jest większa od liczby dzieci z niego korzystających. Sporadycznie umożliwia się bezpłatny przejazd na trasie „punkty zbiorcze – szkoła” innym mieszkańcom, szczególnie osobom dotkniętym wykluczeniem transportowym.
- 3 Jeżeli w szkole są organizowane zajęcia opiekuńcze w ramach akcji „lato/ zima w mieście”, zapewnia się na nie dowozów oraz opiekę w trakcie przejazdów.

SPIS UŻYWANYCH SKRÓTÓW

AAC	komunikacja wspomagająca i alternatywna
CPU	Centrum Projektowania Uniwersalnego
DPRU	Diagnoza Potencjału Rozwojowego Uczniów
FON	Fakturowe Oznaczenia Powierzchniowe
IPE	Indywidualne Potrzeby Edukacyjne
IPET	Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny
IPN	Indywidualny Program Nauki
IPZ	Indywidualny Program Zajęć
ITN	Indywidualny Tok Nauki
IPPD	Indywidualny Plan Poprawy Dostępności
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KPON	Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, wymienne z „Konwencja”
KS	Kształcenie Specjalne

MDS	Model Dostępnej Szkoły
OZN	osoba/osoby z niepełnosprawnością/niepełnosprawnościami
PPP	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
RD	Racjonalne Dostosowania
RMI WT	Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, którym powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie
SIO	System Informacji Oświatowej
SPE	Specjalne Potrzeby Edukacyjne
UIW	Uniwersalne Instrumenty Wsparcia
UP	Uniwersalne Projektowanie
UW	Ukierunkowane Wsparcie
UZD	Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami
WOPFU	Wielospecjalistyczna Ocena Poziomu Funkcjonowania Ucznia

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

ZAŁĄCZNIK NR 1

Obszar architektoniczny – ilustracje pomocnicze

ZAŁĄCZNIK NR 2

Procedura określająca standard obsługi osób z niepełnosprawnościami (uczniów, kadry dydaktycznej i administracyjnej, osób z otoczenia, np. rodziców) w budynku/budynkach niedostępnych z uwagi na występujące bariery architektoniczne

ZAŁĄCZNIK NR 3

Porozumienie (wzór) dotyczące przekazywania środków z organu prowadzącego do szkoły z tytułu orzeczeń oraz na organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej

ZAŁĄCZNIK NR 4

Procedura konsultacji szkolnych na potrzeby pilotażu
– Wspólne zrozumienie i planowanie

ZAŁĄCZNIK NR 5

Formularz konsultacji szkolnych

ZAŁĄCZNIK NR 6

Protokół z konsultacji szkolnych (Wspólne zrozumienie i planowanie)

ZAŁĄCZNIK NR 7

Wzór IPET-u i WOPF-u

ZAŁĄCZNIK NR 8

Wzór IPPD

ZAŁĄCZNIK NR 9

Spis procedur z uwzględnieniem procedur obligatoryjnych i fakultatywnych

ZAŁĄCZNIK NR 10

Wzór kwestionariusza autodiagnozy

ZAŁĄCZNIK NR 11

Wzór narzędzia audytowego

WYDAWCA:

Fundacja Fundusz Współpracy

ul. Górnośląska 4A
00-444 Warszawa

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

ul. Raclawicka 58
30-017 Kraków

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego

ul. Szopena 51
35-959 Rzeszów

Politechnika Gdańska

ul. Gabriela Narutowicza 11/12
80-233 Gdańsk

Stowarzyszenie Młodych Lubuszan

ul. Młynarska 1
69-200 Sulęcinek

REDAKCJA MERYTORYCZNA:

Marcin Dziółko
Magdalena Kocejko
Joanna Piwowońska
dr Anna Rdest

AUTORZY MODELU DOSTĘPNEJ SZKOŁY:

Wprowadzenie, instrukcja wdrożenia Modelu:

Marcin Dziółko
Magdalena Kocejko

Obszar architektoniczny:

mgr inż. arch. Joanna Kowalewska
dr inż. arch. Natalia Ratajczak-Szponik
dr hab. inż. arch. Marek Wysocki, prof. PG

Obszar techniczny:

Marcin Dziółko
dr inż. Krzysztof Leo
dr inż. arch. Natalia Ratajczak-Szponik
dr hab. inż. arch. Marek Wysocki, prof. PG

Obszar edukacyjno-społeczny:

Iwona Donocik
Agnieszka Niedźwiedzka

Obszar organizacyjny:

dr Marta Bielawska
Iwona Donocik
Agnieszka Niedźwiedzka
Marcin Piotrowski
Iwona Sondej-Pawlak
Piotr Witek

Procedura, formularz oraz protokół konsultacji szkolnych:

Materiał przygotowany w ramach projektu „Opracowanie instrumentów do prowadzenia diagnozy psychologiczno-pedagogicznej”, realizowanego w ramach osi priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, działania: 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty. Projekt dofinansowany z Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego.

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aljeje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

Kwestionariusz autodiagnozy oraz audytu:

Marcin Dziółko
Magdalena Kocejko
Marcin Piotrowski
dr inż. arch. Natalia Ratajczak-Szponik
Aleksandra Szwaba
dr hab. inż. arch. Marek Wysocki, prof. PG

Wzór IPET i WOPF-u:

Iwona Donocik

SKŁAD I OPRACOWANIE GRAFICZNE

Eduexpert Sp. z o.o.

KOREKTA JĘZYKOWA

Eduexpert Sp. z o.o.

Publikacja udostępniana jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Oznacza to, iż utwór ten można publikować bądź rozpowszechniać w całości lub we fragmentach na dowolnym nośniku oraz tworzyć z niego zależne przy zachowaniu informacji o autorstwie. Treść licencji dostępna pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>

Publikacja przygotowana w ramach projektów „Dostępna szkoła”, realizowanego przez partnerstwo Fundacji Fundusz Współpracy i Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, oraz projektu „Dostępna Szkoła – innowacyjne rozwiązania w kreowaniu przyjaznej przestrzeni edukacyjnej z uwzględnieniem potrzeb uczniów oraz otoczenia”, realizowanego przez Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego, Stowarzyszenie Młodych Lubuszan oraz Politechnikę Gdańską, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, oś priorytetowa IV: Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, działanie 4.1 Innowacje społeczne.

